

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra systematické teologie

Michal Slanina

Jan Hus v Časopisu katolického duchovenstva
v letech 1828-1949

Diplomová práce

Vedoucí práce: prof. Pospíšil Ctirad Václav Th.D.

Obor: Katolická teologie

OLMOUC 2016

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jsem přitom jen uvedené informační zdroje.

V Olomouci dne 18. dubna 2016

Děkuji panu prof. C. V. Pospíšilovi za odborné vedení a poskytnutí cenných rad a pomoc při sepsání této diplomové práce

Obsah

Úvod	5
1. Dějiny Časopisu katolické duchovenstvo	6
2. Husovská problematika v kontextu konce 18. a 20. století.....	10
2.1. Husův život v období od poslední čtvrtiny 18. století až do konce 19. století	10
2.2. Jan Hus v dějinách Českého národa v období od roku 1900 až do lateránské ho symposia roku 1999.....	13
3. Husovská problematika v ČKD – recenzování knih	17
3.1. Recenzované knihy v ČKD od roku 1869 až do konce 19. století	17
3.1.1. Documenta Mag. Joannis Hus – František Palacký	17
3.1.2. Hus a Jeroným, mučeníci pro pravdu – Havel Žalanský.....	19
3.1.3. Sedmero proutkův ze spisův M. Jana Husi... Václav Šulc.....	20
3.1.4. Hus und Wiclif – profesor Loserthem a Učení Jana Husa – Dr. Antonín Lenz..	21
3.1.5. Johannes Huss – Georg Lommel.....	28
3.1.6. Učení mistra Jana Husa – Dr. Antonín Lenz.....	28
3.1.7. Jest pravdou nepochybnou, že umřel mistr Jan Hus za své přesvědčení a že jest mučovníkem za pravdu? Dr. Antonín Lenz	31
3.2. Recenzované knihy po roku 1900 až do ukončení publikační činnosti ČKD.....	32
3.2.1. Význam a důsledky husitství – Jiří Saluha.....	32
3.2.2. Husitství ve světle pravdy – R. Horský.....	33
3.2.3. Hus a jeho ochranný list – Dr. František X. Kryštůfek	34
3.2.4. Tractatus Mgri Joannis Hus a parte catholica illustrantes – dr. Jan Sedlák	35
3.2.5. Bludné učení M. Jana Husa odsouzené na sněmu kostnickém – Dr. František Šulc.....	36
3.2.6. Husovy snahy v rámci počátku XV. století a v názorech dnešní doby – Václav Oliva.....	37
3.2.7. M. Jan z Husince – Antonín Rejzek.....	37
3.2.8. Doba předhusitská a husitská – Jiří Saluha	38
3.2.9. Byl Hus odsouzen jenom pro 30 článků z jeho spisův? – Dr. František Šulc (1)	39
3.2.10. Byl Hus odsouzen jenom pro 30 článků z jeho spisův? – František Šulc (2)	39
3.2.11. První lichá oslava Husova na Velkomeziříčsku – Alois Krejčí	40
3.2.12. Ján Hus vo světle pravdy – Rajecký.....	40
3.2.13. Sektářské vědomosti o Husovi – Jiří Saluha	41

3.2.14.	Hus a jeho ovoce – Dr. Karel Kašpar.....	41
3.2.15.	Učení M. Jana Husi – Vlastimil Kybal	41
4.	Historické články o Janu Husovi v ČKD	45
4.1.	M. Štěpán z Palče proti Husovi v Kostnici – Dr. Ladislav Matyáš	45
4.2.	Francie a Husitství – P. Augustin Neumann, O. S. A.....	51
5.	Články zabývající se husovskou problematikou z dogmatického hlediska v ČKD	53
5.1.	Náboženská společnost českomoravská církví Husovou? – Dr, Josef Kubalík.....	53
5.2.	Poměr učení mistra Jana Husa k naukám reformátorů věku šestnáctého. - Dr. Antonín Lenz	56
5.3.	Učení Husovo o předurčení a hříchu smrtelném – profesor Dr. Antonín Lenz.....	66
5.4.	Učení mistra Jana Viklefa a mistra Jana Husa – Dr. Antonín Lenz	76
5.5.	Učení Husovo a církev pravoslavná	81
6.	Odraz Husovské tematiky v dramatické tvorbě a v tematickém zaměření knižních novinek (obojí na konci 19. století) a přednáškové činnosti konce první poloviny 20. století	85
6.1.	Jan Hus – Matija Ban (1887).....	85
6.2.	Oznámení o nově vydaných knihách v ČKD.....	85
6.3.	Mistr Jan Hus – Doc. dr. Stanislava Jonášová-Hájková (1946)	86
6.4.	Promluva promoty při povýšení Jana Husa na bakaláře svobodných umění.....	86
Závěr	.....	87
Anotace	.....	88
Summary	.....	89
Bibliografie	.....	90
Prameny článků a studií v ČKD použité jako prameny.....		90
Jiná použitá literatura		93

Úvod

Mistr Jan Hus je postavou, která je neustále obnovována a aktuální, i když je už po smrti. Jeho život, učení i smrt ovlivnila mnoho generací nejen českých, ale i generací jiných cizích národů. Je to postava, na kterou někteří házeli špínu, nebo ji vyzdvihovali až k nebesům. Proč jsem si vybral tuto práci? Od základní školy jsem měl na Husa špatný pohled.. Viděl jsem v něm člověka, který byl buřičem, rozvracečem a smrt upálením si zasloužil a tento přístup mi nedával smysl. Myslel jsem si, že to byl špatný člověk. Ale při výuce dějin na CMTF se můj pohled naprosto změnil. Poté se mi naskytla příležitost k sepsání této diplomové práce, která může být krokem k většímu studiu a pochopení mistra Jana Husa.

Tato práce je zkoumáním materiálu o Janu Husovi, který byl prezentován v Časopisu katolického duchovenstva (dále jen ČKD), je to materiál, který byl předáván kněžím, laikům a i těm, kteří nějakým způsobem souzněli s katolickou naukou. Proto jsou na začátku této práce krátké dějiny ČKD (1). Časopis publikoval různá témata, která byla aktuální během publikační činnosti. Předtím než bude předložen materiál z časopisu, bude prezentována také kapitola, která pojednává o husovské problematice v době od poslední čtvrtiny 18. století až dokonce symposia o Husovi, které se konalo v Římě na Lateránské univerzitě (2). Články, které se týkají mistra Jana Husa, jsou různé. Jsou to recenze knih o českém reformátorovi (3), historické články (4) anebo články týkající se jeho teologické nauky (5) a posledním zpracovaným materiálem jsou články, které jsou jen oznámením pro čtenáře, co se týká husovského problému (6).

1. Dějiny Časopisu katolické duchovenstvo

Tato kapitola je krátkým souhrnem dějin Časopisu katolického duchovenstva. Dějiny tohoto časopisu jsou velmi lákavé, protože se na jeho publikaci podíleli známí lidé, jako jsou například Josef Jungmann (podílel se na vydání prvního čísla). Navíc to nejsou pouze osoby z dob počátku časopisu ale i z dob, které nejsou až tak vzdálené naší době. Tento časopis je polem, které není moc prozkoumané a je tedy třeba, aby se lidé, kteří se zajímají o dějiny českého národa anebo se snaží zkoumat historii české teologie, která je velmi bohatá,¹ aby se vrhli do studie tohoto časopisu.

*Před sto lety, r. 1828 započal vycházet náš časopis.*² Těmito slovy začíná první článek jubilejního čísla Časopisu katolického duchovenstva u příležitosti výročí sto let jeho existence. Ovšem ačkoli má tak úctyhodnou dlouholetou tradici, nemůžeme říci, že by do doby jubilejní oslavy bylo vydáno skutečně sto ročníků. Po vydání posledního čísla časopisu v roce 1852 totiž následovala dlouhá, sedmiletá pauza. Vydávání časopisu bylo obnoveno až v roce 1860, a to Karlem Vinařickým.³ Bude možná vhodné podotknout, že tento časopis je, vedle dalšího českého periodika *Časopisu Museum*, nejstarším českým časopisem. Oba totiž vznikly v době národního obrození.⁴

Vraťme se však zpět k Časopisu katolického duchovenstva. Návrh k jeho vzniku dal mladý ceremoniář knížete arcibiskupa Pražského Václava Leopolda Chlumčanského, Karel Alois Vinařický. Mladý Karel si vyprosil svolení od arcibiskupa, který, což bylo ku prospěchu duchovenstva a věřícího lidu, podporoval s láskou pečlivého kněze v jeho úsilí. Dalším, kdo byl získán k tomuto počínu, byl světicí biskup František Pištěk. Proto dal Vinařický

---

¹ České teologické pole není moc prostudováno a jsou v ní obsaženy velmi dobrá práce českých teologů, toto velmi často při hodinách dogmatické teologie připomínal profesor Pospíšil, který se zajímá o historii české teologie.

² *Stoleté jubileum Časopisu katolického duchovenstva 1828-1928*, In: Časopis katolického duchovenstva, Československá akciová tiskárna. Praha, ročník 1928, č. 1, s. 1.

³ Srov. tamtéž, s. 1.

⁴ Srov. tamtéž, s. 1.

Pišťekovi vypracovaný návrh na časopis, který pak biskup předložil konzistoři dne 19. dubna 1827.⁵

V návrhu byla vysvětlená potřeba vydávání časopisu tohoto typu. Světící biskup tuto Vinařického vizi předal tehdejšímu konzistornímu radovi Josefu Helfrtovi, který byl profesorem církevního a římského práva na Pražské univerzitě. Helfrt dne 3. května 1827 předložil svůj referát. Dne 5. května přišel Vinařickému, který bydlel s arcibiskupem v Břežanech, dopis od jeho známého Josefa Hořčičného, kterého požádal, aby mu podal zprávu, jak dopadla věc ohledně návrhu na nový časopis.⁶ Stálo v něm, že návrh na časopis byl přijat.⁷ Poté Helfrt navrhl, aby byl jménem konzistoře podán císaři návrh již přímo na vydávání časopisu. Tato žádost byla nakonec předána císaři dne 15. května 1827. Ferdinand V. jim 26. července téhož roku dal své svolení, načež již 16. srpna byly rozeslány pozvánky k předplatnému časopisu, který měl začít být vydáván následujícího roku. Bylo mnoho těch, kteří to přijali s radostí, ale našli se i odpůrci časopisu.⁸

V této době navíc zčeřil atmosféru ještě spor o to, jestli má časopis přijmout nový pravopis, tzv. „dobropísemnost“. To jde jasně vydedukovat z dopisu, který píše Hořčičný Vinařickému, dne 20. září 1827. Z tohoto psaní jde poznat, že byl přijat nový pravopis. Velkou zásluhu na tom měl právě zakladatel.⁹

Na vydání prvních čísel časopisu se podílel i Josef Jungmann, který měl na starosti správnost jazyka a který také napsal k časopisu první předmluvu. S korekturou textů pomáhal Jungmannovi Vinařický.¹⁰ V prvních číslech časopisu z roku 1828 do časopisu přispíval J. Helfrt, profesor církevního práva na univerzitě v Praze, Alois Klar, profesor latinské a řecké literatury také na univerzitě v Praze, František Bezděka, katecheta v na gymnáziu v Písku nebo kněz Josef Černý a také mnoho dalších.¹¹

---

⁵ Srov. tamtéž, PODLAHA, A., *Po osmdesáti letech...* In: Časopis katolického duchovenstva. Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohliček & Sievers. Praha, ročník 1909, č. 1, s. 2.

⁶ Srov. tamtéž, s. 2..

⁷ ŠAFRÁNEK, J., *Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*, In: Časopis katolického duchovenstva, Arcibiskupská knihtiskárna Rohliček & Sievers. Praha, ročník 1922, č. 5+6, str. 176.

⁸ Srov. tamtéž, PODLAHA, A.: *Po osmdesáti letech*, s. 2.

⁹ Srov. tamtéž, s. 2.

¹⁰ Srov. tamtéž, s. 5.

¹¹ Srov. tamtéž, BOROVIČKA, K.: *Před čtyřiceti lety*. s. 88.

Vlastníkem časopisu byla konzistoř, která vydala i omezené zvláštní instrukce a která dále chtěla, aby měl časopis dva redaktory. Uspořádání časopisu bylo právě na zmíněných redaktorech, ale každé číslo muselo být posíláno k cenzuře. Teologická pojednání musela být rozvržena do čtyř sešitků, aby v každém sešitku byl rozvinut jiný obor teologie.¹²

Mezi první redaktory časopisu byli zvoleni a následně jmenováni knížecí arcibiskupskou konsistoří: Dr. teol., prof. katechetiky Mikuláš Tomek, farář u sv. Vojtěcha v Praze Vojtěch Procházka a Ignác Mráz, spirituál v arcibiskupském semináři v Praze. Byli jmenováni knížecí arcibiskupskou konsistoří.¹³

Časopis byl i odebírán na Slovensku v severních Uhrách a pak v bystrické, nitranské, košické, spišské diecézi a dalších. Odebíralo se asi 30-70 exemplářů. Z Haličské diecéze se přihlásil jen jeden odběratel.¹⁴

V roce 1851 byl redaktorem kanovník Jirsík, který se v posledním sešitu rozloučil se spoluspisovateli a čtenáři, neboť se stal českobudějovickým biskupem. V roce 1852 se redaktory stali František Havránek, kněz řádu křížovnického, a Eduard Tersch, který byl prof. a dr. teologie. Téhož roku se udála ještě jedna událost. Časopis už nevycházel čtvrtletně, ale měsíčně. Bohužel po 25 letech svého trvání časopis skončil. O znovu vydávání časopisu se zasloužil jeho původní inscenátor K. Vinařický, když roku 1860 zasedl do redaktorského křesla a začal znovu vydávat časopis.¹⁵

Od roku 1860, kdy zase časopis znovu vzkříšen, byl různý počet odběratelů. Z počátku bylo odběratelů 1200, ale tento počet se během několika let rapidně zmenšil na pouhých 500 odběratelů. Změnil se i počet vydávaných archů a to z 8 sešitů po 5 arších, klesl mezi léty 1873-1875 na pouhých 6 pěti-archových sešitů.¹⁶

Roku 1876 se časopis stal orgánem Akademie křesťanské v Praze, a proto byl rozšířen nákladem Akademie, tak že v roce 1877 vyšlo 7 sešitů 5-archových a

---

¹² Srov. tamtéž, s. 89.

¹³ Srov. tamtéž, s. 90.

¹⁴ Srov. tamtéž, s. 92.

¹⁵ Srov. tamtéž, s. 94-95.

¹⁶ Srov. „*Po padesáti letech*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1878, č. 1, Knižecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, 1878, s. 3.

o rok později to bylo 8 sešitů čili 40 archvých. Zvýšil se i počet odběratelů, kterých bylo přes 700.¹⁷

V roce 1905 získal ČKD větší oblibu, jelikož do přílohy byla přidána další příloha, která byla psaná latinským jazykem a zabývala se teologickou literaturou slovanských národů. A to kvůli tomu, aby i západní národy získali informace o slovanské vědecké literatuře. Tato příloha měla vést také k tomu, aby se Slovanům zprostředkoval přesný obraz vědecké bohovědné práce národů slovanských, a tak aby byl učiněn konec vzájemné nevšímavosti. Dále to pak mělo razit cestu ke krásnému ideálu: „*Sjednocení všech národů slovanských ve víře katolické*“.¹⁸

Od roku 1905 se k časopisu přidal mladý metropolitní kanovník dr. Antonín Podlaha, který spolupracoval se spoluredaktory Kráslem, Kryštůfkem a Tumpachem. Po jejich smrti od roku 1917 redigoval časopis, ve válečné době i s velkou finanční obětí. I když přispívala v této době „Dědictví sv. Prokopa“, sbor odběratelů se umenšoval a náklad na tisk rostl. Po válce v roce 1921 byli přibráni ke spolupráci prof. dr. František Stejskal a dr. Josef Čihák, v tomtéž roce byl časopis *prohlášen orgánem české bohoslovecké fakulty a Společnosti sv. Cyrila a Metoděje v Praze*. Během dalších následujících let se časopis stal *orgánem Klubu duchovenstva čsl. strany lidové* a v roce 1925 se stal *orgánem Akademie sv. Tomáše Akvinského* a téhož roku byl zase dr. Podlaha, sám redaktorem časopisu, neboť jeho spolupracovníci zemřeli. Když pak 14. února 1932 také zemřel Antonín Podlaha, ujal se redaktorování dr. Čihák a spoluredaktorem se stal prof. dr. Karel Kadlec.¹⁹

V roce 1933 došla další změna a to vnějšková změna ČKD, neboť dostal „nový kabát“ a do redakčního sboru byly přijaty další zaměstnanci, prof. dr. Cibulka, dr. Dvorník, dr. Hejčl, dr. Funczik a řeholník dr. Perlík.²⁰ 1935 bylo

---

¹⁷ Srov. tamtéž s. 3.

¹⁸ PODLAHA, A., *Po osmdesáti letech*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1909, č. 3, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohliček & Sievers. Praha, s. 232.

¹⁹ Srov. DR. JOSEF ČIHÁK, „*Jubilejní stý ročník Časopisu katolického duchovenstva*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1934, č. 1, Praha: Československá akciová tiskárna, 1934, s. 2-3.

²⁰ Srov. tamtéž, s. 3.

odběratelům oznámeno, že časopis bude vycházet šestkrát ročně po 100 stranách, vždy na konci lichého měsíce.²¹

S příchodem komunismu do Čech a na Slovensko byla církev oslabena, ba přímo nechtěná, a tak byl církvi dán první úder rušením všech katolických periodik a nakladatelství.²² A kvůli tomu zanikl i Časopis katolického duchovenstva, kdy během svého posledního ročníku v roce 1949 vydal už jen dvě čísla.

2. Husovská problematika v kontextu konce 18. a 20. století

Tato kapitola bude pojednávat o roli mistra Jana Husa v dějinách českého národa od poslední čtvrtiny 18. až do 20. století. Jan Hus je už několik staletí po smrti, ale otázka jeho učení, smrti a působení v jeho době je neustále živá i v dnešní době. Proto si nyní přibližme, jakým způsobem tuto dobu ovlivnil.

Příběh tohoto muže z Husince v době, kdy se utvářela moderní česká národní identita, ovlivnil svým výkladem svého života tuto dobu.²³ „*Do té doby byl Hus interpretován zejména z teologických pozic, poté se přidaly do velké míry politické a ideové interpretace.*“²⁴

2.1. Husův život v období od poslední čtvrtiny 18. století až do konce 19. století

---

²¹ Srov. „Úvodem do druhého století ČKD“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1935, č. 1, Praha: Československá akciová tiskárna, 1935, s. 1.

²² Srov. V. VAŠKO, „*Dům na skále/Církev zkoušená I*“, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 71.

²³ Srov. J. ŠEBEK, „*Ideové a politizující reflexe husovské tradice v 19. století a na počátku 20. století*“, in: BUTTA, Tomáš., *Mistr Jan Hus v proměnách času a jeho poselství víry dnešku.*, Vyd. 1., Praha: Církev československá husitská, 2012, ISBN 978-80-7000-081-6., s. 139.

²⁴ J. ŠEBEK, „*Ideové a politizující reflexe husovské tradice v 19. století a na počátku 20. století*“, in: BUTTA, Tomáš., *Mistr Jan Hus v proměnách času a jeho poselství víry dnešku.*, Vyd. 1., Praha: Církev československá husitská, 2012, s. 139.

Abychom dokázali popsat dějový kontext tohoto betlémského kazatele, musíme nejprve zabrousit do doby poslední čtvrtiny 18. století.²⁵ Osvícenectví svým odporem proti katolické reformaci vidělo v Husovi mučedníka za svobodu svědomí, také v něm spatřovalo svého předchůdce anebo zjev příbuzný tudíž sympatický. Zájem o tohoto muže v josefínské osvícenské době můžeme poznat z vydaných knih, které se nejen zabývaly Husem ale i husitstvím. V Husovi dále viděli vlastence a krajana, který horlil pro svůj národ, jeho jazyk a literaturu.²⁶

Po Vídeňském kongresu, který se roku 1815, chtěla rakouská vláda opět znovu potlačit reminiscenci jak na Husa, tak i na husitství. Díky této reminiscenci se začalo k této otázce českých vlastenců hlásit i německé obyvatelstvo, jako k velkému symbolu minulosti.²⁷ Rok 1848 byl revoluční. Do popředí se dostává spíše politika. Problematika náboženských kruhů se zřetelněji upozaďovala, ne-li až zcela opomíjela.²⁸

Další kdo pomohl k zájmu o Mistra Jana Husa, byl z české strany historik František Palacký (1798-1876), který ve svých knihách zpracovává české dějiny. Tento autor udělal z husitství vrchol českých národních dějin a dále dodal, že husitství je nosná událost, která má být udržována v naší kolektivní paměti. Palacký se svou prací snažil Husa i jeho ideje zapracovat do celoevropského kontextu střetávání katolicismu s protestantismem. Husitská tradice je pak spojena s revolucí v letech 1848-1849, kdy se spojuje s českým národním sebezáchovným bojem. V roce 1855 katolická církev vítězí, protože uzavřela konkordát s Vatikánem, a proto se vyzdvihování husitství usebralo nakrátko do pozadí. V tomto období povstává jeden německý historik, který od roku 1851 působí na pražské univerzitě, Konstantin Höfler (1811-1892). Tento historik rozhodně vyjádřil své odsouzení vůči Husovi a husitství, nejen po mravní stránce, ale i z hlediska německo-národního. Palacký v polemickém souboji se

---

²⁵ Srov. tamtéž, s. 139.

²⁶ Srov. J. HANUŠ, „*M. Jan Hus a Husitství za Pobělohorské protireformace*“, in: HANUŠ, Jiří, Josef HANUŠ, Josef HOLEČEK, Kamil KROFTA, F ŠALDA a V ŠTECH. *Mistr Jan Hus v životě a památkách českého lidu*. Praha: Český Čtenář, 1915, s. 34.

²⁷ Srov., ŠEBEK, J., *Ideové a politizující reflexe husovské tradice v 19. století a na počátku 20. století*, s. 139.

²⁸ Srov., POSPÍŠIL, C. V., „*Husovská dilemata*“, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 67.

svým kolegou nakonec obhájí Husa *i jeho oprávněnost vystupovat proti zlořádům církve z hlediska jeho snahy hledat soulad křesťanské víry s Písmem a kritickým rozumem.*²⁹

Dalším mezníkem v jeho pojetí českých dějin je rok 1867, kdy nastali v českém národě bouře vůči novému státoprávnímu uspořádání. Tímto počinem se snažil český národ o státoprávní identitu českého národa v rámci Rakousko-uherské monarchie. O dva roky později se více než 200 českých osobností veřejného a politického života, se zúčastnili velké manifestační poutě do Kostnice, kde slavili domnělé pětisté výročí Husova narození.³⁰ „*Hlavnímu řečníky tu byli Karel Sabina a Josef V. Frič.*“³¹ Tohoto roku i povstala iniciativa z řad dělnických spolků, které konali na významných místech „tábory“ lidu, spojené s českými dějinami. Tato iniciativa přispěla k tomu, že husitská tradice byla definitivně fixována, jako nosná osa celých českých dějin a národ Čechů byl chápán jako nástupce, dědic a pokračovatel „Božích bojovníků“. A díky tomuto táborovému hnutí to ve svém důsledku vedlo k historickému sociálnímu rozměru odkazu M. J. Husa a husitství. V roce 1869 se konají v rodišti Husa v Husnici první jeho oslava u příležitosti jeho narození před 500 léty. A od tohoto období byl Hus oslavován jako národní mučedník za pravdu, ale skutečný obsah této akce byl v české sekularizující se společnosti značně rozmělněn. Na přelomu 19. a 20. století to vedlo ke střetu české a německé národnosti na českých polích k šíření vzpomínkových akcí na Jana Husa.³²

Již roku 1891 vychází biografie Jana Husa v českém překladu, kterou vydal německý autor Gotthard Viktor Lechlar, protestantský profesor dějin na lipské univerzitě. Tato biografie ovlivnila další diskuzi v otázce v revizi Husova procesu. Knihu přeložil Bohumil Karel Mareš (1851-1901), který také tohoto roku uspořádal kritické vydání Husových listů pro Comenium.³³

---

²⁹ Srov., ŠEBEK, J., *Ideové a politizující reflexe husovské tradice v 19. století a na počátku 20. století*, s. 140.

³⁰ Srov., POSPÍŠIL, C. V., *Husovská dilemata*, s. 68.

³¹ KOTYK, J., *Spor o revizi Husova procesu*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2001, s. 23.

³² Srov., ŠEBEK, J., *Ideové a politizující reflexe husovské tradice v 19. století a na počátku 20. století*, s. 141.

³³ Srov., KOTYK, J., *Spor o revizi Husova procesu*, s. 33.

2.2. Jan Hus v dějinách Českého národa v období od roku 1900 až do lateránské ho symposia roku 1999

Na počátku 20. století se na religiózní účtě k Husa sjednocují obě povolené nekatolické konfesní denominace v Čechách – kalvíni a luteráni, kteří díky svým zástupcům zakládají roku 1903 Kostnickou jednotu. Propaganda této jednoty je vedena skrze ideje české reformace a také vydáváním náboženských publikací (např. periodika *Kostnické jiskry*). Spolupráce pak vedla ke vzniku Českobratrské církve evangelické v roce 1918, ve které se projevila Husovo učení jako podstatná součást jejich věrouky.³⁴

Po vzniku Československé republiky se husitství stalo státní ideologií To způsobilo „antikatolický osten“, který měl za následek obrané negativní reakce ze strany katolíků. Liberálně orientovaní katoličtí myslitelé se snažili o rehabilitaci Jana Husa katolickou církví. Zde je reakce ze strany českého vynikajícího historika J. Pekaře, které se hlasitě ozval vůči ideologické manipulaci s minulostí. Dokonce neváhal použít novotvar „lžihus“, což využití tohoto slova se u mnoha lidí jeho doby neprospělo a u těch, kteří byli antireformními katolíky, se stal oblíbeným. Je dobré připomenout Pekařovo zaměření, byl spíše matrikový katolík inklinující k pozitivizmu.³⁵

V době kdy byl meziválečný klid, byl na poli kolem Husa velký zájem o tuto osobnost v jeho interpretaci odkazů v jednotlivých názorových a ideologických prostředích. Ale politické konzervativní prostředí zaznamenalo především zintenzívnění protiněmeckých polemik a pro levicové proudy získala husovská tradice stále zřetelnější akcent v boji za počestění pohraničních oblastí. Husova obliba byla už na počátku 20. století v řadách volnomyšlenkářských spolků a tento trend pokračoval i za první republiky. V tomto posloužila jako vzor Husova osobnost jakožto angažovaného bojovníka za národní a především

---

³⁴ Srov., ŠEBEK, J., *Ideové a politizující reflexe husovské tradice v 19. století a na počátku 20. století*, s. 143.

³⁵ Srov., POSPÍŠIL, C. P., *Husovská dilemata*, s. 71.

sociální spravedlnost. Bylo tady ale i varování ze stran sociálních demokratů na počátku nového století před politickým radikalismem, který se spojoval s částí husitského hnutí, což mohlo hodit do krámku nové etablované komunistické straně.³⁶

Je dobré ještě připomenout, že na konci března roku 1925 byl v parlamentě první republiky velký boj o státní svátky. Mezi tyto státní svátky byl i zařazen Husův den – 6. července. Ale někteří byli i proti tomuto zavedení tohoto svátku, Sv. stolec, Hlinková slovenská ľudová stran a také německé strany. Nakonec zákon prošel, když před hlasováním ze sněmovny odešla Československá strana lidová, KSČ a její poslanci hlasovaly proti. První oslavou tohoto svátku bylo v létě, předsedou se stal Antonín Švehla (1873-1933), který s tehdejším prezidentem T. G. Masarykem, se zúčastnil oslav na Staroměstském náměstí. 6. července v noci na protest odjel papežský nuncius Francesco Marmaggi (1876-1959). Kvůli tomuto počínu Vatikán přerušil styky s ČSR.³⁷

Ve třicátých letech minulého století se Husovy osobnosti dokázal zmocnit po svém i český socialismus. V článku „Mistr Jan Hus a jeho ctitelé“ v „Národních listech“, který napsal Viktor Dyk, čteme, reaguje na Husovy oslavy. *„Zvrhají se namnoze v propagační manifestace smýšlení proticírkevního a paměti muže, jenž svůj národ nad jiné miloval, užívá se k rozdvojení tohoto národa.“* Dále Dyk podotýká o Husovi: *„ztělesněním ducha národního, je každým coulem Čech a dobrý Čech. Přítí se o to, zda v moderním smyslu nacionalista, je hodně absurdní. Moderní, nemoderní“* – píše V. Dyk – *není muže, který by vyjádřil jadrněji své češství a svou dobu. Jan Hus je Čech, jako je Luther Němec, jako všichni reformátoři nesou znaky svého národa, své rasy“*. Podle Dykova názoru není nic nedotvrzující kulturní významu nacionalismu více.³⁸

Už za dob první republiky se k mistru Janovi přihlásila komunistická strana, ale svou ideologickou kampaň plně rozvinuli až po vítězném únoru 1948. Zdeněk Nejedlý (1878-1962) byl nazván Milanem Machovcem: „Nejzasloužilejší

---

³⁶ Srov., ŠEBEK, J., *Ideové a politizující reflexe husovské tradice v 19. století a na počátku 20. století*, s. 144.

³⁷ Srov., KOTYK, J., *Spor o revizi Husova procesu*, s. 75.

³⁸ KOTYK, J., *Spor o revizi Husova procesu*, s. 86-87.

husovský bojovník“. Tento bojovník byl ideovým otcem o znovuvybudování Betlémské kaple v Praze. Nejedlý hlavně akcentoval prvky Husova sociálního učení a prohlásil Husa za „ *prvního novověkého revolucionáře*.“ A dále podotknul:³⁹

*„Hus dnes by byl hlavou politické strany a jeho tribuna by nebyla kazatelna, ale pražská Lucerna anebo Václavské náměstí. A jeho strana byla by blízko – o tom můžeme být přesvědčení – nám komunistům.“*⁴⁰

Kdo dále sekundovali Nejedlému v jeho horlivosti, byli Jan Pachta, František Kavka a Milan Machovec, s čehož dva poslední se svou prací snažili hlavně transformovat husitskou tradici marxistickou ideologii.⁴¹

Netradiční možnost v novém světle a ekumenický přístup k husovské problematice se otevřela v 60. letech 20. století. Kdy benátská patriarcha Angelo Roncalli přijal jméno Jan XXIII, když se stal papežem. Toto jméno je velmi úzce spojeno s mistrem Jan Husem, neboť to byl právě Jan XXIII, který byl sesazen z papežského stolce, kdy byl Hus předán do rukou ohně, stejnou skvadrou biskupů. Dále je s tímto mužem naší současnosti spojeno i svolání II. vatikánského koncilu, kterého se zúčastnil i náš krajan Josef kardinál Beran. Kardinál Beran je postava významná tím, že vystoupil na koncilu, dne 20. září 1965 a ve své řeči zmínil mistra Jana. Z tohoto roku je velmi známá ještě jedna událost a to, že se kostnický archivář Otto Fegher obrátil na Pavla VI. s prosbou o rehabilitaci a kanonizaci mistra Jana Husa.⁴²

Roku 1963 přichází na český trh kniha, kterou napsal dr. Milan Machovec s názvem „Bude katolická církev rehabilitovat Jana Husa?“, která interpretovala z marxistických pozic jinou práci belgického benediktina Paula de Vooghta „Kacířství Jana Husa – L' herésie de Jean Huss“. Vooght svůj zájem o Husa získal v Praze v letech 1933-1936, když byl opatem břevnovského kláštera. Tato práce belgického spisovatele vyvolala velký impuls v řadách českých teologů a církevních historiků. Tento Belgičan kritizoval práci J. Sedláka, ve své vlastní

---

³⁹ Srov. tamtéž, s. 90.

⁴⁰ KOTYK, J., Spor o revizi Husova procesu, s. 90.

⁴¹ Srov. tamtéž, s. 90.

⁴² Srov. tamtéž, s. 93-94.

práci se opíral o V. Novotného, a však názory a závěry u V. Kybla odmítal. Ve své kritice dále kritizoval marxistické práce Z. Nejedlého, V. Husy a M. Machovce. Podle Vooghta byla nejpłodnější Husovou myšlenkou idea pravého pastýře a dále, že byl katolíkem až do smrti, neboť s nicejským vyznáním víry umíral na rtech.⁴³

Další počín, během kterého Jan Hus promluvil do českých dějin, bylo při papežské cestě Jana Pavla II., který po pádu komunismu poprvé navštívil tehdejší Československo. Při této příležitosti v jedné ze svých promluv, dne 21. dubna roku 1990, řekl, že odborníci dnešní doby, zvláště čeští teologové, mají najít místo, kam vlastně Jan Hus patří jako reformátor vedle svých středověkých kolegů. Tak započala dlouhá práce, která měla vymezit místo českého reformátora, kterou žádal papež. A proto dne 11. července 1993 tehdejší kardinál a arcibiskup pražský M. Vlk založil komisi, která měla zkoumat tuto otázku. Jmenovala se *Komise pro studium problematiky spojené s osobností, životem a dílem M. Jana Husa*. Tato komise se skládala z 26 předních teologů a historiků z různých církví a církevních společenství, kteří měli za úkol dosáhnout uzdravení naše historické paměti a pomocí duchovní ekumeny a tak dosáhnout usmíření. Práce této komise po sedmi letech vyvrcholila sympoziem, které se konalo roku 1999 na půdě Papežské lateránské univerzity v Římě a očekávalo se, že se tímto sympoziem docílí rehabilitace Jana Husa. To se ale nakonec stalo. Jedním z důvodů, proč Hus nebyl rehabilitován, rehabilitován, je, že zvítězila ohleduplnost k našim ekumenickým bratřík, kteří by jeho rehabilitace mohla vyznít, že jim Husa nějakým způsobem odjímáme. Hus totiž nepatří ani k jednomu z různých společenství církve, jak se souhrnným konstatováním dohodly obě strany.⁴⁴

---

⁴³ Srov. tamtéž, s. 94-95.

⁴⁴ Srov. POSPÍŠIL, C. V., *Husovská dilemata*, s. 87-91.

3. Husovská problematika v ČKD – recenzování knih

Tato sekce bude obsahovat výčet knih a jejich recenze, které byly publikovány (patrně to však nejsou všechny knihy, které byly vydány v této době o tématice Jana Husa) a vydány v rozmezí od roku 1869 až do roku 1932. Sekce je rozdělena do dvou částí a to na knihy, které byly vydány od roku 1869 až do roku 1899 a druhá část je od roku 1900 až do ukončení publikační činnosti časopisu. Recenze knih, které se nacházejí v této kapitole, jsou někdy obsírnější nebo jsou to pouhá oznámení o vyjití nové knihy. Recenzenti u některých knih i rozebírají, o čem vlastně autor píše anebo jaké jsou informace v této dané knize, zda jsou správné nebo nesprávné. Pak přichází posouzení použitého stylu, jazyka, srozumitelnosti a mnoho dalšího.

3.1. Recenzované knihy v ČKD od roku 1869 až do konce 19. století

3.1.1. Documenta Mag. Joannis Hus – František Palacký

První kniha, která je recenzí Husova života, je kniha Františka Palackého. Tento zakladatel české moderní historie, roku 1850. Palacký poprvé vydal ve svých knihách životopis a učení Jana Husa a bylo konkrétně v III. dílu v oddílu I. knihy Dějiny české. Historické prameny čerpal s akt sněmu v Kostnici a s vyprávění Mladeňovicovo. Po tomto spisu vydala Matice další dílo, které se zabývalo Husem. Bylo to dílo Helfertovo, *Mistr Jan Hus* (r. 1857). Tyto díla byla velmi odlišné od Palackého díla. Další stručný nástin života Husova bylo roku 1863 v Tomkově Naučném slovníku (III. 982), tento nástin byl uprostřed děl Palacké a Helfertova.⁴⁵

---

⁴⁵ Srov., NOVÁK, F. X., *Documenta Mag. Joannis Hus*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1869, č. 5, Praha: Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers, 1869, s. 391.

Monumenta Husova jsou rozdělena na čtyři části a přídavek. První část obsahuje všechny Husovy listy, kterých je 92. Tyto listy jsou s dob 1408-1415, jsou v původním znění, buď latinsky anebo česky. Překlad do češtiny dělal profesor Kvíčala. Dvojjazyčné vydání spisu bylo kvůli tomu, aby z tohoto spisu mohli pro historické bádání čerpat i cizojazyční učenici, také byla vydána pouze latinská verze.⁴⁶

Důležitější částí tohoto Palackého zpracování je druhá část, která se zabývá dogmatickou stránkou Husa učení. Obsah této části i je shrnut s Husových kázání, spisů v Čechách i v Kostnici a vlastnoruční výklady, vyvracování, odpovědi a obhajování, je to vlastně obsah všech obviňování a svědectví Husova, jeho rozličně mylné a bludné učení proti církvi. Soudný čtenář si po přečtení udělá vlastní úsudek ohledně Husova učení, myšlení a jeho sporu s církví.⁴⁷

Třetí část je napsána z historického pohledu. V této části Palacký čerpal ze zpráv písaře p. Jana z Chlumu, bakaláře Petra z Mladeňovic, jenž mistra Husa doprovázel na jeho cestě do Kostnice a pak i sněmu. Palacký zde dává doklad, že to byl jeho přítel (*martyri clarissimo*), a že ctitelé Husovi si navzájem v kostelích předčítali obšírné zprávy od Husa (50 listů) (*ad memoriam sancti Joanis Hus pie recontendam*).⁴⁸

Konečně čtvrtá část (str. 327-687) je téměř obsahem všech dokladů k České historii od roku 1403 až do roku 1418, tj. dobu Husovu až do smrti Václava IV. Čtenář a badatel si přečtením v českém jazyce ozřejmí tuto dobu a její souvislosti.⁴⁹ V dodatku pak můžeme nalézt malý katechizmus a nakonec místa ohledně míst v jeho českých spisech o historicitě a životopisu, která jsou důležitá.⁵⁰

Novák, který dělal tuto recenzi na Palackého dílo je vděčný za tento počín, který autor udělal. Ale upozorňuje na další problém a to, že mají být vydány nové prameny, které se zajímají touto otázkou a nejvíce z pohledu katolického,

---

⁴⁶ Srov. tamtéž, s. 392.

⁴⁷ Srov. tamtéž s. 392.

⁴⁸ Srov. tamtéž, s. 392.

⁴⁹ Srov. tamtéž, s. 392-393.

⁵⁰ Srov. tamtéž, s. 393.

aby byl osvětlen tento problém. Dále apeluje na to, aby někdo vydal akta sněmu k historickému účelu. Jeho další upozornění vede i k tomu, aby někdo vydal překlad spisu souvěkého kanovníka Kostnického sněmu O. Riechenthala, jenž je očítý svědek tohoto počinu, jak sněmu, tak i odsouzení Husa, jenž byl poprvé vydán roku 1536 v Augsburgu. Helfert tento pramen použil ve svém díle, ale nikde se nadá najít v knihkupectví originál anebo překlad tohoto spisu ke studiu. Protože historik doby husitské musí použít obou pramenů jak ze strany Husovy, tak ze strany katolické, aby tato historie byla vylíčena popravdě.⁵¹

3.1.2. Hus a Jeroným, mučeníci pro pravdu – Havel Žalanský

Recenze této knihy je napsána k jejímu druhému vydání, které vyšlo roku 1869 v Kobře. Obsahem této knihy je pět kázání a spis o velké protivenství církve a jejich stálých mučedníků. Mimo to nejdeme zde i list Jana Žižky hejtmanům a obci města Domažlic, píseň Tábor a o bitvě u Oustí. Vše je uspořádáno tak, aby to vedlo k pětisté oslavě mučedníka Jana Husa.⁵²

Recenzent tohoto spisu se domnívá, že spisovatel a vydavatel nepomohli Husovi ke slávě a to z těchto důvodů:

1. Autor knihy srovnává Husa a Jeronýma s holubicí, kterou vypustil Noe, a ona se pak navrátila s olivovou ratolestí. I oni dva byli olejem evangelia, které hlásali, že potopa bludů Antikrista přestane. Dále o nich praví, že jsou olivami, jelikož hlásají tak sladké učení, a že jsou balzámem pro hříšníky. Naopak bludaře nazývá jedovatou bylinou. Nakonec také Husa nazývá bludařem, neboť to vypožoroval z jeho refutace osmi doktorům: papež může rozhřešit jen od viny a trestu zavržení, nikoliv od každého trestu v očistci, pokud sám penitent nekoná zadostiučinění. Tato myšlenka se objevila i v knize, která byla vydána k pětisetleté památce Husa „*Duch Jana Husa*“.⁵³

---

⁵¹ Srov. tamtéž, s. 393.

⁵² Srov., LENZ, A., *Hus a Jeroným, mučeníci pro pravdu*, In: Časopis katolického duchovenstva, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, ročník 1869, č. 6, s. 473-474.

⁵³ Srov. tamtéž, s. 474-475.

2. Žalanský píše na Husa ódu a tvrdí, že viděl v temnotě, dosti tak církvi pomohl a že Bůh mu dal mnoho ze svých darů. Poznal článek víry, který vkládal lidem do srdcí, že Ježíš je jediný prostředník, orodovník a jen skrze něj docházíme k Otci. Ale ani svaté nevyklučoval z učení církve, že také mohou být také prostředníky mezi lidmi a Bohem Otcem.
3. Žalanský tvrdí o Husovi, že nepřijímal nauku o očistci, a tak pro něj modlitby za mrtvé byly zbytečné. Kvůli tomu byl také upálen. Avšak v Husových knihách je tomu naopak. On tvrdil, že je církev vítězná a je církev odpočívající, spící. Oni jsou však v očekávání až budou vysvobozeni od těch, kteří jsou již v nebi. To je také jedním z důvodů, proč papežové nemají moc udělovat odpustky, jinak by vyprázdnilly očistec.⁵⁴
4. *Žalanský píše: Smrt blahoslaveného muže Jana Husa byla opravdové mučennictví. Avšak sv. Cyprian dí: „Causa facit martyrem, non ipsum martyrium“. A Apollinarius: „Ubi non est veritas Christi, ibi non est veritas martyrii“.*⁵⁵
5. Hus nebyl pln ctností, ale mohl se ctností nazývat, toto o něm říkal Žalanský. Hus právě proti tomuto ve svých spisech bojoval („De ecclesia“, proti Palečovi). Vystává tedy otázka, zda Žalanský ctil Husa, jako nechtěl žádný katolík Pannu Marii, a jestli je spis k oslavě Husa. To však není pravda. Žalanský Husa neoslavoval a ti, kdo si mysleli, že je tento spis k oslavě Husa, se velmi zmýlili.⁵⁶

3.1.3. Sedmero proutkův ze spisův M. Jana Husi... Václav Štulc

Další recenzovanou knihou je *Sedmero proutkův ze spisu M. Jana Husi*, je to spis věnovaný Husovým oslavovatelům. Tuto knihu napsal kanovník Václav

---

⁵⁴ Srov. tamtéž, s. 475-477.

⁵⁵ Tamtéž, s. 477.

⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 477.

Štulc. Recenzent si přímo vypůjčuje slova autora této knihy. Aby ten, kdo čte tuto recenzi, pochopil, o čem je hlavní myšlenka této knihy: „*Nemíním knížečkou touto leč jenom na světlo vynésti, co se tajívá pod kbelcem, aby se vidělo, jak se pravý starý Hus a novověcí někteří planí Husovci k sobě hodí.*“⁵⁷ Za hlavní témata této knihy vyvyšuje kanovník, že Hus odsuzoval nevěrce do pekla, že velkou skromností nevyňikal, ale že se na druhé straně za národního mesiáše nepovažoval. Dále poukazuje, jaký byl Hus ve svěcení svátku, jakožto modlitbou, půstem, zpovědí a živě líčil hrůzu posledního soudu a tresty pekelné. Ve dvou posledních částech poukazuje, že Hus nazýval kacíře d'ábelníky, kteří jsou proti písmu sv. a učení křesťanskému. A dále hlásá, že vrchnosti je dovoleno, aby poddané násilím nutili přidržet se pravé křesťanské víry. Autor této knihy v tomto spisu, pomocí vhodných příkladů z historie a ze života obranými uměl značně zvýšit zajímavou i poučnou stránku tohoto díla. Recenzent dále upozorňuje, že dále bude následovat kniha, která se bude zabírat tématem Hus a Viklef a pomocí této knihy se otevrou oči a naproti velebitelům nevěry se postaví pevná hráz.⁵⁸

3.1.4. Hus und Wiclif – profesor Loserthem a Učení Jana Husa – Dr. Antonín Lenz

Sídelní kanovník královské kolegiální kapituly na Vyšehradě Dr. Antonín Lenz byl velmi potěšený po přečtení knihy profesora Loserth, ve které našel myšlenky, které se dosud u těch, kteří už psali o Husovi a jeho učení, neobjevily. V uvedené knize je profesorem čerpáno z mnoha autorů, kteří se už zajímali o poměr mezi Husem a Viklesem. Loserth jejich přínos hodnotí a vystavuje každému určité vysvědčení, přičemž říká, že nikdo z autorů nedošel pravdivého poznání Husova poměru k Viklefovu učení. Až on sám prý vybádal pravdu, což je poněkud troufalé tvrzení.⁵⁹ Fakt, že každý z dřívějších badatelů přikládal

---

⁵⁷ Srov. „*Sedmero proutkův ze spisu M. Jana Husa... V.K.V.*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1871, č. 1, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, str. 79

⁵⁸ Srov. tamtéž, s. 80

⁵⁹ Srov. LENZ, A., *Hus und Wiclif*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1885, č. 2, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 104. Tento článek je ze série článků, které byly vydávány v ČKD – ročník 1885, č. 2,3,4.

Husovu učení alespoň částečnou originalitu a samostatnost a tvrdil, že Hus následoval Viklefa jen do jisté míry, prý profesor Dr. Loserth považuje za nemalý blud.

Dr. Lenz zde však ukazuje, že Loserth je rovněž autorem pochybných tvrzení. Loserth například řadí Viklefa ke čtyřem největším scholastikům - k Janu Duns Scotovi, Occamovi a Brandvardinovi, za což by mu podle Dr. Lenze např. „Doctor Subtilis“, který svoje učení stavěl důsledně na katolické nauce, pěkně poděkoval. Vyšehradský kanovník zde kontruje tvrzením, že oproti důslednému učení skutečně velkých teologů, např. Petru Lombardskému, Albertu Velikému, Janu Duns Scotusovi, Bonaventurovi či Tomáši Akvinskému, je Viklefova teologická i filozofická nauka jako děravá chalupa, do které ze všech stran svítí slunce (my bychom možná spíše řekli, „do které ze všech stran zatéká“). Všichni velcí teologové podle Dr. Lenze byli chráněni ohrádkou katolického učení proti tomu, aby i jejich filozofické bádání sešlo z cesty pravého poznání, což ale moderní liberální myslitelé již považují naopak za kámen úrazu, za příčinu nedůvěryhodnosti. Kanovník Dr. Lenz jasně říká, že nemůže souhlasit s Loserthem, pokud staví Viklefa na piedestal. Kromě křesťanské filozofie na straně jedné a materialistické či ateistické „filozofie“ (tyto myšlenkové soustavy si podle Lenze název filozofie nezasluhují, protože na jedné lži staví celý systém dalších lží) jsou zbylé filozofické soustavy nepravdivé a ještě k tomu nedůsledné. Lenz nicméně po odsouzení proviklefovského Loserthova postoje odbočuje k husovské problematice.

Hus pro Losertha není již takovým vzorem. Zdá se, že tomu tak je proto, že Hus podle profesora Losertha jakoby ani nečetl spisy jiných učenců a byl závislý pouze na učení anglického reformátora.⁶⁰ Navzdory rozdílnému názoru na celý případ Lenz vyslovuje Loserthovi obdiv za důsledné úsilí, s nímž vypsál velké množství míst, kde Hus prokazatelně opisuje části Viklefových děl, což mu mělo posloužit jako důkaz toho, že Hus papouškoval nepůvodní filozofii. Viklefovo přebrané učení navíc Loserth považoval za absolutně nečeské a cizí, pročež Husa viní z nečeského jednání. Lenz tu dokonce vyslovuje přání, aby byl

---

⁶⁰ Srov. tamtéž, s. 105.

býval profesor Dr. Loserth vyvinul ještě větší úsilí, kterým by v konečném důsledku dokázal, že český národ nemá řádnou tvořivou spojitost s viklefismem. Tím byl byla pověst Čechů očištěna a bylo by dokázáno, že v české zemi nebyl nikdy žádný originální kacír, že Hus byl pouze šířitel zcela cizího myšlenkového konstruktů. Hus by se stal pouhým plagiátorem, který ani nedovedl bloudit, což by nepřímou bylo vlastně chválou českého národa.⁶¹ Je prý naprostý nesmysl uvažovat o Husovi jako o samostatně tvořícím filozofovi a teologovi, stejně jako by bylo lživé tvrdit, že Hus jako první hájil právo na osobní rozum. Navíc by se prý Dr. Loserth měl zaměřit ve svém díle spíše na Viklefa než na Husa a měl by zjistit, zda byl vůbec Viklef původní v učení, kterým se odchýlil od katolického učení a zda rovněž nebyl plagiátorem, co se týče názorů na vhodné změny v katolické církvi, které by jí měly učinit lepší. Objevuje se zde dokonce zvláštní formulce, a sice že Viklef dokonce hovořil skrze Husa, že Hus Viklefa papouškoval, což zní až konspirativně. Lenz pak odbočuje od tohoto svého řečnického přání k výčitce, že neví, na co se vůbec Loserth takto namáhal, když Hus se přece inspirací ve Viklefovi nikdy netajil.⁶² Ohledně Viklefovy mylné původnosti ihned český kanovník ukazuje, že Angličan nebyl původní ani ve svém hlavním článku o Eucharistii, protože přesně toto učení odsoudil již sto let před ním Tomáš Akvinský. V učení o církvi jako sboru vyvolených nebyl rovněž původní – toto učení je známo již z 5. století a zavrženo bylo v 6. až 9. století. Viklef čerpal z cizího učení, i když kritizoval hierarchii v církvi – tu odmítal již i Arius. Stejně tak bychom mohli pokračovat teorií, že pravomoc k výkonu kněžského povolání uděluje Bůh, ne papež či biskup nebo o neplatném vysluhování svátostí nehodným knězem, což je zase minimálně o sto let starší učení Valdenských. Doktor Lenz zmiňuje i fakt, že ani v nepřátelství vůči potulným mnichům neměl tento anglický reformátor primát. Vůči Viklifovi český teolog vsutku moc lichotivých vyjádření nemá, spíše jej ze všech stran kritizuje (např. jako příčinu husitských válek v naší zemi a jejich strašných následků na obyvatelstvu a jeho životních podmínkách).⁶³ Jde vycítit, že Dr.

---

⁶¹ Srov. tamtéž, s. 106.

⁶² Srov. tamtéž, s. 107-108.

⁶³ Srov. tamtéž, s. 108-109.

Lenz byl článkem Losertha pobouřen, protože například uštěpačně píše: *Přál bych sobě tedy ze srdce, aby se p. dr. Loserth pohřížil v zamilovaného sobě Viklífa, a aby možná-li vypátral, zda-li neužil tento domněle největší scholastik nejenom myšlenek ale i slov a vět současníků svých a předchůdců v těchto kusech, jimiž se jal bořit starobylou církev a její ústavy a odvěké učení její. P. dr. Loserth vykonal svědomitě své vyšetřování stran učení Jana Husi, doufám, že tutéž službu prokáže i Viklífovi, a bude-li takto pokračovati, bude jemu vděčna i katolická církev, neboť pokud bude bádati podle pravdy, nebude práce jeho téže církvi na škodu, ale a užitek veliký. Neškodilo by, aby p. dr. Loserth si neobtěžoval i pana profesora doktora Martina Lutra na mušku vzíti, neboť i v učení tohoto člověka není mnoho původního.*⁶⁴ Ironický tón a určitou averzi nelze z těchto řádků nevcítit ...

V pokračování k tomuto článku se Dr. Antonín Lenz pustil do dokazování, že Hus nebyl viklefista. Hus podle něho nenásledoval zcela Viklefovu teologii. Uvádí například fakt, že Viklef podřizoval Boha prazvláštní železně neodolatelné nezbytnosti, skrze niž koná všechny věci. Jako důkaz uvádí třeba to, že nebylo na vůli Boží, zda bude v Trojici jeden (právě proto byl v Trojici). A přesto mu i tak přiznává neomezeně svobodnou vůli – takovou, jako mají například andělé. Ti, ač svobodní, již nemohou například zhřešit.⁶⁵ Lenz po uvedení teologických omylů na pravou míru přichází s tvrzením, že Hus se k Viklefově nauce v tomto bodu nepřidal, což prý českému reformátorovi slouží ke cti. Hus prý v žádných spisech Boha nikdy nesvíral nějakou železnou nezbytností. Lenz dále píše, že Viklef například upírá Bohu právo, že by mohl stvořit jiný svět, než jaký stvořil.⁶⁶ Tím pak je bez důvodu vděčnost Bohu, kdy mu věřící svěřují prosby a děkují za udělené milosti a dary. A nejde jen o církev, jíž vyčítal Viklef zkaženost, ale i o církev před Konstantinem Velikým, kterou považoval za čistou. Ani její prosby a díky v katakombách by neměly význam a opodstatnění, pokud by byl Bůh sevřen nevyhnutelnou nezbytností v chodu světa. Jistý Lechler

---

⁶⁴ Srov. tamtéž, s. 109.

⁶⁵ Srov. LENZ, A., *Hus und Wiclif*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1885, č. 3, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohliček & Sievers. Praha, s. 190. Tento článek je ze série článků, které byly vydávány v ČKD – ročník 1885, č. 2,3,4.

⁶⁶ Srov. tamtéž, s. 191.

podle Lenze napsal, že v tomto bodě se Viklef shoduje s učením tomistů, což ale vyšehradský kanovník rázně odmítá jako omyl a pro což uvádí citace s vyvracejícími důkazy.⁶⁷

V dokončení tohoto článku, které vyšlo jako třetí část v rámci série na pokračování, hned Dr. Antonín Lenz začíná zostra, když nazývá Viklefovy myšlenky o Boží nevyhnutelné vůli (jaksi železně sevřené) jako ďábelské učení.⁶⁸ Plyne z něho totiž, že Bůh nutí lidi v rámci absolutního předurčení jak dobrým skutkům, tak i ke všem hrůzným a příšerným špatným činům. Kostnický sněm takové učení odsoudil. Hus podle následujících Lenzových argumentů prý do takového postoje nikdy nedospěl:

- a) Ani v kosmologii nelze shledat shodu mezi učením Husa a Viklefa. Angličan hovoří o věčném světě, což by ale znamenalo, že svět je tolik co Bůh, a že Bůh je svět a svět je Bůh.⁶⁹ Viklef je v tomto ohledu podle Lenzových zdůvodnění nevědecký, odporuje scholastice a ještě je nepůvodní, protože tuto tezi hájil před ním již mistr Ekkard (roku 1329 s tímto učením odsouzený katolickou církví). Že je svět od věčnosti, u Husa rozhodně nenalezneme.⁷⁰ Navíc zde Lenz poukazuje na panteismus ve viklefském učení, který zde komentuje jako důsledek Viklefovy nedůsledné nevědomosti a odmítá, že by Viklef snad hlásal panteistické teze vědomě.⁷¹
- b) Shoda mezi Husem a Viklefelem není ani v antropologii. Viklef učí, že člověk má dvě duše – jednu nesmrtelnou, druhou podobnou duši zvířecí. Lidské tělo je pak zvířecí duší podstatně oživena. Anglický reformátor si byl dobře vědom, že se odchýlil od učení církve, protože píše, že mniši, kteří slyší jeho učení, dělají hluk a lomoz, jako by říkal kacírské myšlenky.⁷² Podle Viklefa jsou tito mniši ale lidé nevědomí, kteří neví, že je možné, aby bylo v těle více duší, tj. aby byla jedna forma v téže

---

⁶⁷ Srov. tamtéž, s. 192.

⁶⁸ Srov. LENZ, A., *Hus und Wiclif*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1885, č. 4, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohliček & Sievers. Praha, s. 234. Tento článek je ze série článků, které byly vydávány v ČKD – ročník 1885, č. 2,3,4.

⁶⁹ Srov. tamtéž, s. 236.

⁷⁰ Srov. tamtéž, s. 237.

⁷¹ Srov. tamtéž, s. 238.

⁷² Srov. tamtéž, s. 238.

složenině podřízená formě druhé. Ovšem myšlenka, že by v lidském těle bylo více podstatných forem, byla zavržena již roku 1311 na sněmu ve Vídni. V Husových spisech není po takových idejích, které by byly papouškovány od Viklefa, ani stopy.⁷³

- c) Hus nenásledoval Viklefa ani v učení o dědičném hříchu.⁷⁴ Neučil totiž rozhodně v duchu teze, že dědičný hřích je v každém člověku specifický, tj. že je množství specifických dědičných hříchů. Viklef totiž z dědičného hříchu začal vytvářet svým způsobem kategorii hříchu osobního. Hus se od něho liší i tím, že nevěří, že by děti, které zemrou nepokřtěny, byly po smrti nějak citelně trestány.⁷⁵
- d) Nekatolické učení sledujeme u Viklefa i ohledně vtělení Páně, který prý nezáleželo na vůli druhé božské osoby, nýbrž které bylo nevyhnutelné a nezbytné. Také představa o spojení lidské a božské přirozenosti v Kristu u něho není pravověrná.⁷⁶ Ani zde Hus Viklefa nenásledoval.⁷⁷
- e) Hus nebyl ani Viklefovým následovníkem v učení o eucharistii, protože neodmítal přes některé nešťastné formulace změnu podstaty při proměňování.⁷⁸
- f) Viklef zásadně nesouhlasil s tím, že by kněz ve smrtelném hříchu platně vysluhoval kněžské úkony. Neplatné vysluhování „nehodných“ kněží Hus rozhodně neučil,⁷⁹ ačkoli ani on sám rozhodně nebyl v souladu s učáním katolické církve.

Dr. Antonín Lenz zde končí s výčtem neshod mezi oběma reformátory, nicméně se znovu naváží do Dr. Losertha a znovu mu vyčítá, že dělá z Husa pouhého vykradače Viklefových názorů. Poukazuje znovu na fakt, že ani Viklef nebyl ve svém učení původní. Lenz však říká, že Husova snaha o nápravu církve byla spíše úsilím, které by nevyhnutelně vyústilo v její popravu, protože byl Hus moudře odsouzen jako heretik. V tomto postupu k nápravě církve shledává shodu

---

⁷³ Srov. tamtéž, s. 239.

⁷⁴ Srov. tamtéž, s. 240.

⁷⁵ Srov. tamtéž, s. 241.

⁷⁶ Srov. tamtéž, s. 241.

⁷⁷ Srov. tamtéž, s. 242.

⁷⁸ Srov. tamtéž, s. 242.

⁷⁹ Srov. tamtéž, s. 242.

mezi českým a anglickým reformátorem, byť Husova činnost byla méně bořivější, než činnost Viklefova. Viklefovy výtky proti katolické církvi podle Lenze byly prodchnuty d'ábelskou nenávistí (např. v papežském úřadu, v kardinálech, patriarších, arcibiskupech, arciděkanech apod. viděl třeba d'ábelské rozdělení satanské říše, což pak můžeme sledovat třeba u husitských táboritů). Hus sice v tomto ohledu doznal rovněž rozchodu s církví, nicméně nebyl radikální tak jako anglický reformátor (který se podle Lenze od Husa lišil např. tím, že dával i laikům právo kázat či vysluhovat svátosti). Viklef prý dokonce prohlašoval, že školský systém středověké doby je pohanský, což podle Lenze opět můžeme vysledovat u táboritů nebo u Chelčického a jeho následovníků. Také nepřátelský vztah Viklefa k umění a následné dozvuky tohoto trendu např. u hugenotů ve Francii zmiňuje Lenz, u něhož však sledujeme celou dobu určitou tendenčnost, například když se pohoršuje nad zásadou „Koho vládá, toho náboženství“, což prý bylo naposledy za dob pohanských císařů a což prý je opět děsivý trend, který mají na svědomí protestanti a jejich reformátoři. O represích vůči těm, kdo odmítali uznat pravost katolického náboženství, zde není ani slovo.⁸⁰ A opět Dr. Lenz zdůrazňuje v opozici k Loserthovi, že Hus následoval Viklefa jen do malé míry (ne tak již radikální husitské skupiny).⁸¹ Na Loserthovu teorii o tom, že Hus nesouhlasil s katolickou církví doby Kostnického koncilu, nikoli s katolickou církví doby Tridentského koncilu, dopovídá tím, že katolická církev je pořád ta stejná, že nebylo v dějinách více odlišných katolických církví jakožto vývojových fází jednoho celku.⁸²

Svoji trojdílnou polemiku s Dr. Loserthem a také do značné míry obhajobu Husa a českého národa končí kanovník Lenz faktickým konstatováním, že mistr Jan – objektivně vzato – byl koncilem v Kostnici usvědčen a překonán, že jeho teze nejsou ve shodě s učením katolické církve. Jako důkaz pak uvádí nepředpojatého svědka, Jeronýma Pražského, který píše v září 1415 Lackovi z Kravař, že slyší, žeby byla dráhná bůře v Čechách i v Moravě pro smrt mistra Husovu, že se mu křivda stala. A když sú mi byly dány ty kusy k ohledání, pro

---

⁸⁰ Srov. tamtéž, s. 243-244.

⁸¹ Srov. tamtéž, s. 245.

⁸² Srov. tamtéž, s. 246-247.

kterézto jest potupen, ohledav je velmi pilně a rozmítav v rozumu i sem tam ne s jedním mistrem, úplně jsem to shlédl, že z těch kusuov někteří jsú kacířští, někteří bludní, a jiní spůsobiví pohoršení a škodliví ... A protož nemohu' říci jinak spravedlivě, než že jest nebožčíček mnohé kusy psal bludné a škodlivé, a já který jsem byl přítel jeho i svými usty obránce cti jeho na vše strany, shledav toho, bludů těch nechci obránce býti, jakož jsem také dobrovolně vyznal přede vším sborem.⁸³

3.1.5. Johannes Huss – Georg Lommel

Recenzi na tuto knížku dělal K. Vondruška. Na začátku si autor tohoto článku přirovnal Lommela k židům, kteří dali přednost barbarskému zločinci před Kristem, a samého Krista pod hodnost člověka snižuje, ale mistra Jana prohlašuje za mučedníka. Přitom ve svaté nevěří, ale pouze u Husa dělá výjimku. Podle Vondrušky jde ze spisu je poznat, že autor neví, čím chtěl napsáním spisu dosáhnout. Zdá se, jakoby chtěl dokázat, že Hus byl odsouzen neprávem. Ve studii spisu je ukázáno, že hus byl spravedlivě odsouzen, neboť ve svém bludu tvrdošijně zůstával a nechtěl se ho zříci, ačkoliv byl mnohokrát vyzýván a byla mu zaručena svoboda. Dále recenzent srovnává tuto studii se studií českého autora p. T. Klarkova, který studoval 16 let o tom, proč byl Hus upálen a že pak světu otevře oči. Bádání p. Lommela toto světu sice podává, ale je to zbytečné, neboť každý Čech zná pravdu o mistru Janovi a proto čtenář nemusí ani sahat po tak to nedokonalém spise.⁸⁴

3.1.6. Učení mistra Jana Husa – Dr. Antonín Lenz

Na začátku recenzent poukazuje, že spisy o Husovi jsou nepřehlédnutelné a že už nejedna prsa nezkušeného studenta se dmula, aby mohla napsat něco o Husovi. Jen povážlivější mužové se starali o pravdu, ale i u těch se dají nalézt

---

⁸³ Srov. tamtéž, s. 250-251.

⁸⁴ Srov. VONDRUŠKA, K., *Johannes Huss*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1887, č. 1, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 63-64.

tvrzení, že nebyly odchylky mezi Husem a církevními dogmaty, že se jen snažil vypudit zlořády. Však úplný kritický rozbor udělal až Dr. Lenz, na popud knihy dr. Palackého „Documenta Magistri Hus“ a spisu českých i latinských, které byly o Husovi vydány.⁸⁵

Na začátku knihy je psychologickým způsobem popsáno, jak se z Husa stal zastánce Viklefovy nauky. Na stranách X.-XI. je popsána důležitost teologie ve 14. století. V první části knihy, která zaujímá dvě třetiny knihy a má název Učení Jana Husi. Dr. Lenz vybral takové Husovy články, které jsou v rozporu s učením katolické církve. Popisuje následující články:

1. Písmo svaté Hus považoval za jediný zdroj náboženských pravd a k tomu dodával, že o věcech náboženských církev nerozhoduje neomylně.
2. Hus učil, že církev je sbor k věčnému životu předzřízených. Jedinou hlavou církve je Kristus a ne papež, který není původu božského. Není potřebná autorizace papeže nebo biskupa k hlásání Božího slova a vysluhování svátostí, stačí jen svěcení. Hus církvi upírá její moc zákonodárnou, výkonnou a soudní.
3. Hus bloudí v nauce o milosti. Učí, že ti předzvěděni nejsou nikdy syny Božími, i když jsou v milosti. Předzřízení nemohou být údy d'ábovými, i když konají hřích.
4. Aby člověk dosáhl věčného života, musí konat dobré skutky (Luther učí, že stačí ospravedlnění z víry). Avšak nemůže konat dobrý skutek bez všedního hříchu.
5. V učení o předzřízení, předzvěděni a o smrtelném hříchu k občanským a církevním řádům, používá tezi Viklefa: *Nullus est dominus civilis, nullus est praelatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.*⁸⁶ Dr. Lenz dokazuje, že pokud kněz slouží mši svatou a svátosti v těžkém hříchu, tak koná platně, ale je to proti vůli Boží.
6. Hus uznává sedm svátostí. Jen v nauce o eucharistii požaduje přijímání pod obojí způsobou. V nauce o zpovědi učí, že absoluce je jen ohlášení o

---

⁸⁵ Srov. LENZ, A., *Učení mistra Jana Husi*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1875, č. 4, Praha: Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček a Sievers, s. 312.

⁸⁶ Nikdo není vládcem občanů, nikdo není prelátem, nikdo není biskupem, když je ve smrtelném hříchu.

odpuštění hříchů. A navíc nepřijímá od církve odpustky. U křtu, biřmování a svěcení se také Hus odchyluje od katolické nauky.

7. Na podílení svatosti mají jen předzřízení a nikoliv předzvědění. V uctívání ostatku svatých a svatých obrazu se nezdá, že by Hus tomuto počínu byl nakloněn.
8. Navzdory některým domněnkám, které dr. Lenz označuje za bludné, podle tohoto teologa ničí do důsledků dovedená nauka Jana Husa veškerou církevní i občanskou svobodu a nastoluje nejtuzší absolutismus a despotismus.
9. Dr. Lenz chvály Husa za jeho snahu za nápravu kněží a lidí, ale způsobem, kterým to konal, nebyl nejlepší. Kvůli tomu, že uháněl a tupil kněze, si Hus podkopl svou důvěru, jak u lidí, tak i u bezúhonných kněží. Pokud by se stalo podle Husovy představy, zanikla by církev, podle dr. Lenze.⁸⁷

Druhý díl knihy dr. Lenza se jmenuje *Hus a učení jeho před soudem Kostnickým*. Tento díl vypráví o životě českého reformátor v době od příchodu do Kostnice až do jeho smrti. Ponejprv je líčeno soukromé vyšetřování a vyslychání. Ke každému článku dodává Husovu odpověď a pak dává svoji kritiku na každý výrok svědků. Navíc doplňuje, zda jsou články obžaloby podstatné anebo jsou jen omyl či se zakládají na nedorozumění. Poté podává rozbor třech veřejných sezení 5., 7. a 8. června 1415. Při posledním sezení rozebírá a objasňuje podané věty ze spisu *De Ecclesia*. Když snahy otců koncilu nedospěli k tomu, aby Hus odvolal svou nauku, byl při 15. sezení dne 6. července vynesena soudní nález proti Husovi a jeho knihám. Nález se spíše opíral o výroky v knihách.⁸⁸

Redakce se k tomuto spisu vyjadřuje, že je to posun v dějinách 14. a 15. století. Vše je psáno v objektivní pravdě. Spisovatel uznává některé Husovy ctnosti, někdy také dodává, že by měly být zveřejněny akta procesu. Avšak říká, že Hus byl odsouzen právem, že byl usvědčen jako bludař a nechtěl tvrdošíjně odvolat svou nauku. Sloh spisu je přesný s jasnou dikcí, jsou zde použity bystré úsudky, takže odpůrci by měli s výroky souhlasit.⁸⁹

---

⁸⁷ Srov. tamtéž, s. 313-314.

⁸⁸ Srov. tamtéž, s. 314-315.

⁸⁹ Srov. tamtéž, s. 315.

3.1.7. Jest pravdou nepochybnou, že umřel mistr Jan Hus za své přesvědčení a že jest mučedníkem za pravdu? Dr. Antonín Lenz

Tento český věhlasný dogmatik, který ovládal dobře tuto disciplínu, ale k tomu také i učení mistrů Jana Husa a Johna Viklefa. Tento spis autor rozdělil do třech hlavních částí a to na úvod, 15 kapitol a přídavek. Úvod je věnován vzniku viklefismu v Čechách, pak na to, jak se Hus postavil do čela této nauky a jeho hájení, na poli proti odpůrcům Viklefa. Jsou zde naznačeny důvody, proč si chtěl Hus zachovat přízeň u krále a lidu, když byli proti němu jeho bratři v kněžské službě. Dr. Lenz popisuje, jak se Hus stavěl proti bule Jana XXIII, jak pražská fakulta se snaží zastavit Husa v jeho výstředním a revolučním jednáním. Dále popisuje Husovo překonání mistra Viklefa a také, že se sám přiznal k bouřím, které se konaly v Praze, jakožto jejich strůjce.⁹⁰

Autor nám podává problém, že Husova snaha nevedla k nápravě duchovenstva, ale k povolání celé katolické církve. Autor knihy nechce poukázat na deviaci dogmatiky Husovy, ale obrací se na ty, kdo Husa uznávali, jako mučedníka, který umírá přesvědčen, že je to za pravdu. V 15. kapitolách chce poukázat jak ve své nauce kolísavý. Poukazuje, jak Hus do svých spisů vsakuje učení Viklefa, aniž by tušil, že se odchýlil od katolické nauky. V závěru spisu popisuje, že Hus byl odsouzen za 30 vět vybraných z jeho spisů. K tomu dodává ještě poznámky Husa k těmto třiceti větám, kterými se snažil změnit jejich smysl. Recenzenta nakonec své recenze dodává, že tento spis je práci solidní, důkladnou a svědčí o tom, že dr. Lenz zná spisu Husa a literaturu, která se tímto tématem zaobírá.⁹¹

---

⁹⁰ Srov. HAVRÁNEK, J., *Jest pravdou nepochybnou, že umřel Mistr Jan Hus za své přesvědčení a že jest mučedníkem za pravdu?*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1898, č. 9, Praha: Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohliček a Sievers, s. 579-580.

⁹¹ Srov. tamtéž, s. 580-581.

3.2. Recenzované knihy po roku 1900 až do ukončení publikační činnosti ČKD

3.2.1. Význam a důsledky husitství – Jiří Saluha

Tento spis se skládá ze dvou dílů. První díl - Vývoj husitství, druhý díl - Husitství v praxi.

1. Spisovatel se v něm snaží objasnit vnitřní vztahy husitského hnutí. Děj začíná v 14. stoletím, kdy je morální úpadek církve. I když v Čechách nebylo tak zle, mohli být vzorem v cizině. Autor pojednává o bludném učení jak Husa, tak i Viklefa vůči církvi a dodává, že je potřeba pro historika, aby měl malé znalosti s dogmatické teologie. Protože výsledek by byl nesprávný o učení českého mistra. Dále připomíná, že dnes je jiný pohled na Husa a na husitskou dobu, než byl před několika lety. I když Husova sláva bledne a dále, bude blednout. Autor píše i o těch, kteří se snaží podat objektivní historickou pravdu o Husovu a proti nim, že jsou takový, kteří se zase snaží, aby čtenáři nedošli pravdy o Husovi.

Dále pobírá příčiny vzrůstu husitství, jaká je nauka Husova, odkázání duchovních statků českému panstvu a nakonec lid, který neprohlédl sobecké zájmy panstva a který chtěl svobodu. Za to byl od lidí Hus odsouzen, že jim nepomohl. Ve stati o upálení Husa, že byl upálen, jako mravokárce je psáno, že první následek upálení českého mistra bylo - krádeže, boření a ničení domů pražských farářů a že o tom nikdo z jeho přátel nepojednává anebo jako nejnevinnější věc letmo přehlížejí. Což každý zabitý kněz neměl stejnou cenu, jako upálený mistr Jan Hus? Husova nauka při rozkvětu husitství se nakonec začala potírat a husité se začali tříštit a sami sebe nakonec pronásledovat. Popisuje vandalismus husitů, který se zakrývá, vznik sekt, Táboru a píše i čtyřech artikulích a mnoho dalších témat.⁹²

---

⁹² Srov. ZÍTEK, J., *Význam a důsledky husitství*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1901, č. 7, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 515-516.

2. V tomto díle, jsou myšlenky obsažené v prvním díle dokazovány a jasněji a obsírněji o nich podává. Autor čerpal s ověřených zdrojů. I když mnoho cituje a citace dává do uvozovek, nic to nedokazuje. A to je slabší stránka, jak potom přítel nebo nepřítel může věřit ve spolehlivost spisu. Tématy jsou konfiskace majetku a jeho následcích, mravech kněží, zkázy víry a mravů atd.⁹³

3.2.2. Husitství ve světle pravdy – R. Horský

Tato publikace se skládá ze třech brožur, které mají vést k prohloubení oslav Husových a k charakteristice jeho oslavovatelů. Recenzi napsal J. Kašpar. Celkem jsou tyto tři brožury a jsou členěny takto č. 1.: Význam M. J. Husa – K. Střela; č. 2.: M. J. Hus a jeho doba – V. Lefler; č. 3.-4.: Pryč od Říma a Husova národní církvev – Z. Bretšnajdr.⁹⁴

První brožura nepojednává systematicky o Husovi, neboť je omezená rozsahem a není zde možné se více rozepsat. Poukazuje na některá běžná hesla církevních nepřátel (Ejhle kacíř, Pravda o Písmě, Církvi a jmění církevní), přináší jejich náležité vyvrácení. Dále pojednává vhodně o Husově vině, o jeho náboženském významu na poli národním a sociálním. Tón psaní je klidný, ale zdá se spíše býti kazatelský, rozvláčný a tím pak dosti nepoutavým.⁹⁵

Druhá brožura nám podává přehledný nástin Husova života, jeho činnosti, povahy a odsouzení. Tato brožura, je napsána střízlivým způsobem, objektivně, nijak neváhá pochválit na Husovi to co je spravedlivé. Je také zmíněn obsírně kanonický proces Husa v Kostnici. Recenzenta si vypůjčuje i slova s konce brožury.⁹⁶ „*Byl-li Hus odsouzen právem či neprávem, o tom nesluší rozhodovati, o tom rozhodne někdy sama apoštolská stolice.*“⁹⁷ Zde je vidět, že autor byl na pochybách ve spravedlivém rozsudku proti Husovi a čekal na jeho revizi, i když je dokázáno, že Hus učil bludům a že koncil jednal podle práva a výsledek pak

---

⁹³ Srov. tamtéž s. 516.

⁹⁴ Srov. K. KAŠPAR, „*Husitství ve světle pravdy*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1905, č. 5, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohliček & Sievers. Praha, s. 476

⁹⁵ Srov. tamtéž, s. 477.

⁹⁶ Srov. tamtéž, s. 477.

⁹⁷ J. KAŠPAR, „*Husitství ve světle pravdy*“, s. 477.

revize by nebyl jiný. Na konec Kašpar k této brožurce dává kladné hodnocení, a že je stylisticky daleko lepší než brožura první.⁹⁸

Poslední brožura se nejvíce zamlouvá Kašparovi, neboť je obsáhlejší než předešlé dvě a liší se velmi od jiných brožur. Dostala i cenu „Tiskové ligy“. Poukazuje, že autor této brožury je velmi vzdělaný v této otázce a je velmi sečtělý v odborné literatuře. Ale také nepodal nic nového, leda jen názor o potřebné klasifikaci ke studii Husa a jeho doby. Zásluha v tomto díle spočívá, že pro své tvrzení používá nejjadrnější důvody ale vždy jasně a stručně. Autor brožury velmi rád cituje, kde se jen dá ale učené laiky, nekatolíky, nevěrce a odpůrce katolické církve. Stránka slohová je velmi stylisticky poutavá, i když líčí známé téma, svou živostí dokáže text zaujmout až do samého konce.⁹⁹

3.2.3. Hus a jeho ochranný list – Dr. František X. Kryštůfek

Na začátku recenzenta upozorňuje, že Tisková liga vede přípravu k roku 1915 a právě na důkaz je tato kniha Kryštůfka. Autor se ve svém spisu snaží vyvrátit tvrzení novodobých husitů, kteří hají ochranný list Husa. Sepsáním chce ukázat právní podstatu 15. století, protože neznají podstatu a pravomoc Církve. Toto téma rozebírá v 11. kapitolách. Kryštůfek díky svým životním zkušenostem, které užívá tak, že jen zatvrzelost by dovedla pochybovat o správnosti spisovatelových výkladů. Důležité jsou poté stránce tyto kapitoly:¹⁰⁰ *Husův právní stav, Veřejná slyšení na sněmu kostnickém, Odsouzení a upálení Husovo, Rozbor ochranného listu Husova a Odsouzení králem římským.*¹⁰¹ Tento spis má zvláštní cenu mezi dosud vydanými brožurami o Husovi a jeho době.¹⁰²

---

⁹⁸ Srov. tamtéž, s. 477.

⁹⁹ Srov. tamtéž, s. 476-477.

¹⁰⁰ Srov. STAŠEK, B., *Hus a jeho ochranný list*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1913, č. 9, Knižecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 720.

¹⁰¹ STAŠEK B., *Hus a jeho ochranný list*, s. 720.

¹⁰² Srov. tamtéž, s. 720.

3.2.4. *Tractatus Mgr̃i Joannis Hus a parte catholica illustrantes* – dr. Jan Sedlák

Na začátku článku recenzenta Václav Müller upozorňuje, že práce dr. Sedláka, který vydal texty z dob husitské, přineslo mnoho osvětlení této doby a otázky s tím spojené. Spisy z této doby mnoho krát do sebe narážely a katolickým spisům té doby se nevěnovalo takové pozornosti, jaké by si měli zasloužit. A z tohoto důsledku měl historik jednostranný pohled a ne objektivní. Studium husitské doby nám může vyvstat dojem, že historie je vyzdvihována na úkor teologických spisů, které jsou také důležité. Při rozboru teologických spisů může narážet poznatky o poměru Husa k Viklefovi, o jeho remanenci atd. Právě vydávání tohoto spisu vede k tomu, aby se začala vydávat nová katolická série pramenů o Janu Husovi.¹⁰³

Tento spis je vlastně první katolickou apologií, která se staví proti učení Viklefa v Čechách. Ze spisu je dále poznat názory, které Hus a jeho stoupenci hlásali. Již v té době se setkáváme s bludnými názory o autoritě církve, o odpustcích a mnoho dalších. Tyto názory se vyskytovaly u českých mistrů, kteří toužili po opravě církve. Tohle, můžeme nalézt u pařížského mistra Jakuba z Nouvionu, který ve svém spisu z roku 1408 popisuje, že se v Čechách užívaly věty z Viklefových spisů, i když byli zapovězeni.¹⁰⁴

I když spis je sesbíráním neméně 17 různých rukopisů, je velmi přehledný. Některé myšlenky z tohoto spisu by se dali i využít k vyvracení námitek dnešní doby, upozorňuje dr. Müller.¹⁰⁵

---

¹⁰³ Srov. MÜLLER, V., *Tractatus Mgr̃i Joannis Hus a parte catholica illustrantes*, In: Časopis katolické duchovenstvo, ročník 1914, č. 10, Praha: Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohliček & Sievers, 1868, s. 812.

¹⁰⁴ Srov. tamtéž, s. 813.

¹⁰⁵ Srov. tamtéž, s. 813.

3.2.5. Bludné učení M. Jana Husa odsouzené na sněmu kostnickém – Dr. František Šulc

Úvod knihy je uveden tím, že se dnes mnoho mluví o Husovi, ale málo se o něm ví a právě o tom nás chce autor poučit a to zejména inteligencí. Dále se zmiňuje o censurách a o 30 censurovaných větách v Husových dílech:¹⁰⁶ *De Ecclesia, Responsio ad skripta M. Sthepani Paleč a Responsio as sripta M. Stanislai de Znoymo.*¹⁰⁷ V první části vykládá proč a za jakých okolností Hus sepsal jmenované spisy a co se událo v Praze v letech roku 1412 až do poloviny roku 1413. Dále rozebírá témata hlásání odpustků a kříže, následky bojů a disputací Husových. Autor dále poukazuje, že Hus psal spisy v době největšího rozčilení a nejprudších bojů. A pomocí toho se dají omluvit některá velmi ostrá slova, ba nespravedlivá, a také rozličné nesprávné citáty. Druhá část je pojednáním o 30 odsouzených Husových člancích. Uvádí je latinsky a česky, podává o nich výklad a místy je pomocí jiných spisů osvětluje a vyvrací, učení správně podává a dokládá. Ve třetí části tohoto spisu připomíná důsledky. Ještě krátce shrnuje Husovy bludy, vytýká mu jeho nedůslednost, jeho nežítí podle učení, poučuje čtenáře o trestech, které jsou proti kacířům, Husovo chování v Kostnici, jeho glejt a jeho povahu. Dále rozebírá námitku dnešní doby, že jako Panna Orleánská byla upálena nevinně, tak mohl být upálen i Jan Hus. V otázce možnosti revise Husova odsouzení vkládá popis avignonského zajetí papežů, o rozkolu, o Janu XXIII. a průběhu jednání na sněmu. Ke konci knihy mluví o poměru protestantů a volnomyšlenkářů k Husovi. Recenzent nakonec dává své vlastní hodnocení o tom, že spis je napsán pozitivně, bez frází, slohem jasným a srozumitelným a také s velkou znalostí.¹⁰⁸

---

¹⁰⁶ Srov. KOVÁŘ, F., *Bludné učení M. Jana Husa odsouzené na sněmu Kostnickém*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1915, č. 1, s. 102.

¹⁰⁷ F. KOVÁŘ, *Bludné učení M. Jana Husa odsouzené na sněmu Kostnickém*, s. 102.

¹⁰⁸ Srov. tamtéž, s. 102-103.

3.2.6. Husovy snahy v rámci počátku XV. století a v názorech dnešní doby – Václav Oliva

V úvodě je pojednáno o akutních otázkách náboženských, národnostních a sociálních nižšího kněžstva v druhé polovině 14. století v Čechách. A právě těchto otázek se Hus chopil bez zlého úmyslu, a tak se postavil do čela velkého hnutí. Krátce a stručně je v kapitole „Ze života Husova“ pojednáno o jeho životě až do odsouzení Kostnického sněmu. V další kapitole, nadepsané „Soudobé právní poměry a odsouzení Husovo“, autor ukazuje na odsouzení Husovo, na které je nutno pohlížet stanoviskem tehdejší doby, protože dnes je to posuzováno jinak. Poukazuje na to, že Zikmund dal Husa upálit z politických důvodů, a také proč tomu církev nemohla zabránit. Dále prozkoumává průvodní list Husův, kde vyvrací nesprávné výtky, ale především Tomkovy výtky o zaujatosti sněmu a nespravedlivosti vůči Husovi, dále o nemravném životě v Kostnici a Husově nevině a také o zdánlivých křivdách na něm spáchaných. Závěr knihy je věnován krátce husitským válkám a oslavě pětisetleté památky smrti Husovy a k tomu vyslovuje přání k posílení života národního. Recenzent k závěru přidává své hodnocení o tom, že sloh knihy je jasný, populární a srozumitelný v hlavních obrysech. Snaha autora je psát mírně, bez přehánění, což je u tohoto tématu žádané. Na to, že spis je krátký a stručný a předkládá mnohé informace o Husovi, tak je velmi dobrý.¹⁰⁹

3.2.7. M. Jan z Husince – Antonín Rejzek

Úvod této knihy je velmi dlouhý a pojednává o marnosti bojů nepřátel proti církvi a pak přechází k objasnění poměru v československé vlasti ve 14. a 15. století. Tento svazek má celkem šest dílů:¹¹⁰

1. Hus v mládí svém
2. Co je aristotelsko-scholastická filosofie?

---

¹⁰⁹ Srov., KOVÁŘ, F., *Husovy snahy v rámci počátku XV. století a v názorech doby naší*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1915, č. 1, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 104.

¹¹⁰ Srov., KOVÁŘ, F., *M. Jan z Husince*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1915, č. 1, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha s. 105.

3. Úpadek její v nominalismu a výstředním realismu
4. Scholastikové čeští
5. Universita pražská a M. John Viklef
6. M. Jan Hus v osidle filosofie Viklef¹¹¹

Je rozebírán Hus a jeho myšlení, hovoří se o tom, že nebyl velkým myslitelem ani nebyl vzdělán ve filosofii, je zde i výtky ze strany autora knihy, že Hus byl málo vzdělaný a marnivý.¹¹²

František Kovář, jakožto recenzent, popisuje tuto knihu kladně a vyzdvihuje, že není psána moc vědeckou metodou. Někdy přechází do vyprávění, vše je psané s nejlepší snahou, snaží se v knize objektivně objasnit pravdu vůči nepravdě. Nakonec si přeje, aby kniha posloužila k prospěchu krajanům.¹¹³

3.2.8. Doba předhusitská a husitská – Jiří Saluha

Tato kniha se přímo nezabývá mistrem Janem Husem. Ale jen popisuje, jaký vliv měla tato osobnost na dobu husitskou. Autor se zmiňuje o Husovi jen v druhé části této monografie a to v článcích 11. až 17. Probírá tato témata: čl. 11. Husovy učitelé, čl. 12. závislost Husa na spisech Vikleffa, čl. 13. Hus proti svobodomyšlným křesťanům, čl. 14. víra nejvyšším a výhradním ideálem Husovým, čl. 15. Hus proti modernímu pokroku, čl. 16. a 17. reformační praxe a povaha jeho útoku a obrany. Své myšlenky Saluha opírá o výzkumné práce osvědčených badatelů, např.: Loserthema, Wintera nebo Dr. Sedláka. Ze spisu je pak vidno, že je to dlouholetá studie, která je založena na obsáhlejších publikacích, jak starších, tak i novějších. Po obsahové stránce jsou někdy vidět známky chvatu, urovnání látky a postup občas brání jasnému přehledu, ale vypracování je přesto vcelku plynulé a poutavé. Autor článku si myslí, že tento spis přispěje k náležitému ocenění tzv. české reformace a jejímu důsledku.

---

¹¹¹ F. KOVÁŘ, *M. Jan z Husince*, s. 105.

¹¹² Srov. tamtéž, s. 105.

¹¹³ Srov. tamtéž, s. 105-106.

Nakonec dodává, že tento spis doporučuje k četbě a studiu, aby člověk měl správné světlo o této době a správná vyvrácení některých nejasností.¹¹⁴

3.2.9. Byl Hus odsouzen jenom pro 30 článků z jeho spisův?

– Dr. František Šulc (1)

Tento spis je pokračováním jiného článku z „Časových úvah“ (č. 2.-5.) a to „Bludné učení M. Jana Husa odsouzené na sněmu kostnickém“ (viz. výše). Zde si autor pokládá novou otázku: *Byl Hus odsouzen jenom pro tyto bludy, nebo byly připomenuté články pouhou zástěrou, která měla jen zakrýti mstu, s níž prý bylo s Husem jednáno? Jest dnes u nás všeobecný skoro názor u přátel Husových, že Hus nebyl odsouzen hlavně pro 30 článků, nýbrž pro udání od svědků falešných, že tedy zemřel pro hněv a nenávisť nepřátel, kteří ho obvinili nesprávně.*¹¹⁵ Autor se snaží ve třech oddílech (Přehled procesu Husova, Husova obrana, Rozsudek) ukázat, že sněm, ani papež Martin V. Husovi neukřivdili, ale to, co se Husovi stalo, se muselo stát dle tehdejšího známého světského zákonodárství.¹¹⁶

3.2.10. Byl Hus odsouzen jenom pro 30 článků z jeho spisův?

– František Šulc (2)

Jedná se o další pokračování tohoto spisu z časopisu „Časových úvah“ (č. 8.-12.). Právě tímto pokračováním je zahájen nový ročník onoho časopisu a téma této úvahy je, jak se Hus hájil proti obžalobám, neboť to mělo konečný vliv na rozsudek. Autor jasným a populárním způsobem pojednává o obžalobách a soukromé obraně Husa. Probírá obžaloby Michala de Causise, proti učení Viklefa, výpovědi svědků, které byly sepsány v Praze a zopakovány v Kostnici a obžalobu Gersonovu. Recenzent upozorňuje, že z tohoto spisu pro čtenáře vyplývá, že si z obrany Husovy snadno učiní správný obraz jeho charakteru a

---

¹¹⁴ Srov., DOMABYL, G., *Doba předhusitská a husitská*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1915, č. 3, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 280-281.

¹¹⁵ F. KOVÁŘ, *Byl Hus odsouzen jenom pro 30 článků z jeho spisu?*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1915, č. 2, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 192.

¹¹⁶ Srov. tamtéž, s. 192.

povahy, který byl napomínán svými přáteli, aby ze strachu před ztrátou svého bídného života neustupoval a své učení neodvolával. Nakonec recenzent dodává, že nebylo lepšího spisu, kterým by se dal začít nový ročník časopisu „Časových úvah“.¹¹⁷

3.2.11. První lichá oslava Husova na Velkomeziříčsku – Alois Krejčí

Tento spisek je odpovědí na letáček „Český člověk a Řím“, který sloužil k oslavě Husově. Ale popravdě je to snůška lží o církvi. Vyvrácení pravd, které jsou v letáčku dobrými historickými důkazy, jako např.: že sv. Petr, nebyl v Římě. Dalšími výtkami jsou: Bibli nám vzali a dosud jí pálí, bojí se jí a jiní vidí v ní snůšku bájí a myslí, že její úloha dokonána; také známe výtky o zavedení mše sv., nařízení ušní zpovědi, celibát atd. Na konec je zde uvedena charakteristika Husova, poučení o sněmu v Kostnici a o jeho bludech.¹¹⁸

3.2.12. Ján Hus vo světle pravdy – Rajecký

V tomto spisu je v prvních dvanácti kapitolách pojednáno o Husově životě a o jeho učení na základě Sedlákovy spisu, i když ho necituje. Další kapitoly se zabývají husity a husitskými válkami a také zánikem husitství a pak podává úsudek o Husovi, uznává jeho dobré stránky, ale poukazuje správně i na jeho chyby a zhoubné následky jeho působení.¹¹⁹ Na závěr recenzenta si vypůjčuje slova z knihy: *Proč oslavují Čechové tak okázale Husa? Vždyť mají mnoho jiných a šlechtnějších mužů!* A Odpovídá: *Hus byl nepřítelem Němců a římsko-katolické církve. Před osvobozením národa českého užívali Čechové jména Husova v politických bojích proti utlačovatelům svých národních citů; a jako takového oslavovali ho i věrní katolíci. Ale od té doby, kdy český národ dožil se*

---

¹¹⁷ Srov., STAŠEK, B., *Byl Hus odsouzen jenom pro 30 článků z jeho spisu?*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1915, č. 4, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohliček & Sievers. Praha, s. 363-364.

¹¹⁸ Srov. tamtéž, s. 192.

¹¹⁹ Srov. *Husitství ve světle pravdy*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1924, č. 2, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohliček & Sievers. Praha, s. 157.

*politické samostatnosti, využívají oslavy Husovi už jen nepřátelé církve katolické... .*¹²⁰

3.2.13. Sektářské vědomosti o Husovi – Jiří Saluha

Autor nám ukazuje, jak husitské sekty, které mnoho psaly proti sobě a v době nevhodnější zapomněly národu dát aspoň stručný nástin Husova života a učení. V XV. století se husité poučovali o Husovi a o husitských válkách ze spisu katolického humanisty Eneáše Silvia. Věděli o Husovi po husitské válce méně, než katolíci v XIX. století. Syliův spis do češtiny předkládali čeští protestanté v XVI. století. Naši evangelíci v XIX. století rozšířili podvodný český překlad německého spisu protestanta Lžipogia v pěti vydáních o Husově odsouzení. Ale v Saluhově práci nalezneme čtenář mnoho dokumentů, jak husité staří i lžihusité moderní nejen při oslavě zapomínají na hlavní věc a to na poznání Husa historického.¹²¹

3.2.14. Hus a jeho ovoce – Dr. Karel Kašpar

Spisovatel v předmluvě pojednává o tom, že tento spis je předání nefalšovaného, skutečného obrazu mistra Jana Husa a také jeho ovoce, které vzešlo ze semene, jenž zaséval. Recenzent k tomu dodává, že spis je postaven na základě spolehlivých pramenů a to i těch nejnovějších. Přesvědčivě a populárně zde poučuje o Husovi, o jeho významu a působení, i o smutných následcích jeho činností. Poukazuje i na moderní ctitele Husa, jak jsou vzdáleni od smýšlení a přesvědčení mistrova.¹²²

3.2.15. Učení M. Jana Husi – Vlastimil Kybal

Tato recenze je spíše recenze na poznámky Dr. Spáčila ke knize Vlastimila Kybala – Učení M. Jana Husi, která byla recenzována v časopisu

---

¹²⁰ *Husitství ve světle pravdy*, s. 157.

¹²¹ Srov. *Sektářské vědomosti o Husovi*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1924, č. 10, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 746-747.

¹²² Srov. *Hus a jeho ovoce*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1926, č. 5+6, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 370-371.

Hlídka v ročnících 1930 a 1931. Úvodní část je věnována Kybalovu poměru ke katolictví a k Husovi a poté, jaké stanovisko Kybal měl k Husovi. Toto jsou dva velmi důležité předpoklady, skrze které je možné si mnoho vysvětlit v Kybalově knize. Kybalův poměr ke katolictví je poznat v jeho krajně nepřátelském smýšlení, protože se např. drží myšlenky, že za dob Husových byla katolická církev naprosto zkažená, ačkoli toto tvrzení není nikým dokázané mínění. Mnoho pověstí o kněžském životě vyvěralo z nespravedlivého generalizování, o tom Kybal věděl, ale přesto to opakuje a při tom chce vytknout zlou vůli kostnickým otcům vůči Husovi. Dále nám Kybal prozrazuje už dávno neudržitelnou myšlenku, v kterou věří, o původu primátu biskupa římského v souvislosti s císařem Konstantinem. Kybalova anticipace není jen vůči Husovým odpůrcům, ale ani se nevztahuje na jejich naukové výstřelky, nýbrž vyvěrá přímo z Kybalovy nenávisti vůči katolictví, která vede v díle k neobvyklým výrazům, např.: „římanství“. Dále Spáčil vytýká Kybalovu teologickou terminologii, že jí nezná, neboť je to poznat z překladů z latiny do češtiny, jako např.: *licite* – slušně, *indifferenter* – zvláště. A právě tím, že Kybal neznal terminologii, zaujal místo povýšeného soudce, který chce „odborně a nestranně“ rozhodnout, zda katoličtí teologové jednali správně nebo ne.¹²³

Po tomto úvodu Spáčil přešel k rozboru knihy. Použitá metoda je výstižná i přesvědčivá zároveň. Každou teologickou otázku, kterou nejprve probírá podloží učením církve a poté učením Husovým, aby takto bylo názorně dokázáno, zda se Husovi ukřivdilo nebo ne. Při tom ovšem nezapomíná na liberalistický poukaz ohledně posuzování církevní nauky v roce 1945 v zorném úhlu dneška.¹²⁴ Základní body úvah jsou: *Husovo učení o Písmě sv. a pak jeho názory o církvi a sice: O církvi vůbec, o učitelském úřadě, primátě, iurisdikci, a o pojmu slova církve.*¹²⁵

Spáčil v první části vyvrací liberalistické názory o vývoji dogmat a končí spravedlivým podivem,¹²⁶ kde přímo recenzenta cituje: *jak se Kybal může*

---

¹²³ Srov. NEUMANN, A., *Učení M. Jana Husi*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1932, č. 6, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohliček & Sievers. Praha, s. 394.

¹²⁴ Srov. tamtéž, s. 395.

¹²⁵ Tamtéž, s. 395.

¹²⁶ Srov. tamtéž, s. 395.

*domnívati, že dovede bez odborného teologického vzdělání nejenom nauku Husovu správně posouditi, ale i zkorigovati všechno, co dosud o té věci od katol. bohoslovců bylo napsáno.*¹²⁷

Husův poměr k Písmu sv. Spáčil podpořil Kyblovým názorem, podle kterého Hus uznával Písmo sv. za nejvyšší pravidlo víry, i když to přece není nic nového. Ale stavil se rozhodně vůči Kybalovu tvrzení, že Hus uznával tradici a zavrhoval ji pouze ve smyslu dnešní katolické teologie. Kvůli tomuto tvrzení se to Kybalovo vyjímá, jak poukazuje Spáčil, jenž tvrdí, že Hus je v tomto ohledu perfektně ortodoxní a přitom jinde uvádí, že Hus se v nazírání na tradici přiblížil k nauce protestantské. Jak se toto k sobě vlastně hodí?¹²⁸

Pojednání o Husově poměru k primátu je neméně zajímavé téma. Spáčil dokazuje, že Hus primát vůbec neuznával, nýbrž zvláště zavrhoval primát jurisdikční a přitom ukazuje na Kybalův výrok o hotovém nihilismu Husově v tomto směru. Kybal při tomto netají své sympatie s Husem a jeho názorem a dokonce objevuje i nové vyznání.¹²⁹ *Prý Hus nebyl v té věci Římanem, ale byl katolíkem volného vyznání. Co to jest?*¹³⁰ Pokud Hus zamítl jurisdikční primát, pak ovšem zamítnul samostatnou jurisdikci. Závěrem zase Spáčil poukazuje na Kybalovu metodu, kdy se u Husa vyskytují pojmy jak katolické, tak i středověké a jde jen o to, jak je dát dohromady a navzájem je vysvětlit. Kybal to spojuje a vysvětluje tak, že Husa jednou vyhlašuje za pravověrného a hned nato zase ho vyhlašuje za blízkého protestantismu. Nezbývá než, aby Spáčil vyslovil souhlas, který se odvolává na Kybala, podle něhož Hus v zásadě souhlasil s Viklefovou naukou proti kněžskému a papežskému směru. K osvětlení tohoto omylu Spáčil dodává Husovo učení, podle něhož má stát v církvi jurisdikci. A tak to indirektně ukazuje Husovu nehoráznost, popírání církevní jurisdikce a zároveň obratně dokazuje, že Hus prováděl jezuitskou zásadu (podle Kybala), že účel světí prostředky. Dokud církevní autorita nepřišla s Husem do konfliktu, Hus jí

---

¹²⁷ Tamtéž, s. 395.

¹²⁸ Tamtéž, s. 395.

¹²⁹ Srov. tamtéž, s. 395.

¹³⁰ Tamtéž, s. 395.

uznával, ale jakmile s ní přišel do konfliktu, popřel ji. Toto Kybal zakrývá tlakem situace.¹³¹

Ohledně pojmu církev Spáčil podrobně rozebírá církevní učení v souvislosti s neméně důkladnou naukou Husovou a přitom vyvrací tyto omyly a nepravdy Kybalovy:¹³² *1. koncil se mýlil, odsoudil-li Husa hlásajícího učení o církvi svatých či predestinovaných a tím o i církvi neviditelné. 2. prý neprávem odsoudil koncil Husa, jako by popíral viditelnou.*¹³³ Spáčil odmítá poukázání Kybala na nauku sv. Augustina a dále ukazuje, že se nemýlil koncil, ale Kybal.¹³⁴ V závěru své práce Spáčil věnuje své úvahy více procesu Husa, i když bychom možná měli říci, že nepodává nic nově, ačkoli přece jen přichází s novými, pozoruhodnými postřehy. Nejprve ospravedlňuje Husovo vyšetřování, z jakého důvodu nebylo vedeno na svobodě. Přitom ukazuje na praxi moderních států, že ty, kteří byli nebezpeční státu, nikdy nebyli vyslýcháni na svobodě. Dalším bodem bylo zkoumání poměru svědků k Husovi a otázka falešných žalobních článků. V tomto konstatuje, že nezávisle vypovídali a že se nikomu nedá vytknout falešná přísaha. I přesto nevzal koncil v potaz tyto články k trestnímu šetření, jak je poznat z toho, že Husovy spisy dal prozkoumat samostatně. Pozoruhodná je však benevolence komise vůči článkům, které byly proti Husovi podány. Komise vypustila některé články, jež byly bludné ve svém kontextu, ale vypustila i ty, které byly takové sami o sobě¹³⁵, jako např.: *Petrus non fuit universalis pastor ovium Christi, nec Romanus Pontifex.*¹³⁶ Kybal se nemohl ubránit údivu, že komise mohla něco takového prominout! Zaráží ho proto Kybalovo tvrzení, které je na jiném místě, že články byly tak předělány, že Husovo kacířství vystoupilo na povrch reliéfně. Vyvracení tohoto nelogického Kybalova tvrzení Spáčil věnuje přes dvě strany a svůj rozbor končí poukazem, jak Kybal omylem přičítá nesmyslný názor o papeži zvoleném od Boha koncilu, zatímco se tohoto držel Hus, kdyžto koncil to zavrhl!¹³⁷ Spáčilův závěr zní:

---

¹³¹ Srov. tamtéž, s. 395.

¹³² Srov. tamtéž, s. 395.

¹³³ Tamtéž s. 395.

¹³⁴ Srov. tamtéž, s. 395.

¹³⁵ Srov. tamtéž, s. 396.

¹³⁶ Tamtéž, s. 396.

¹³⁷ Srov. tamtéž, s. 396.

*Koncil nijak článků nepředělával, aby Husovo kacířství vystoupilo reliéfně na povrch, a i kdyby někdo ukázal – jak neukáže! – že hlavní články v poslední redakci Husovi předložené obsahují něco, čemu neučil, musí doznat, že mu byly tyto články v této poslední formě předloženy, aby je odvolal. Hus však jich neodvolal, tedy se k nim přiznal.*¹³⁸

Nakonec dr. Neumann děkuje svému kolegovi za tuto vzácnou práci, kterou vykonal, a že na nás myslí z takové dálky, kde se naši krajané za Husa a husitství stydí, zatímco u nás se jím pyšní!¹³⁹

4. Historické články o Janu Husovi v ČKD

Ve čtvrté kapitole bude řeč o historických člancích, které se zajímají Janem Husem a jeho životem, která se probírala v ČKD. Tyto články jsou buď série ze života lidí, kteří žili v Husově době a mají, nějaký vliv na jeho život nebo smrt, anebo je to série článku z knihy, která vycházela na pokračování a která se zabývá dobou, ve které Jan Hus žil a jeden ze série z článku z dané knihy, se přímo dotýká daného tématu.

4.1. M. Štěpán z Palče proti Husovi v Kostnici – Dr. Ladislav Matyáš

Tento článek pochází ze seriálu článků, které se zabývají životem Mistra Štěpána z Palče, kterou píše Dr. Ladislav Matyáš. A jeden ze série článku se zabývá, jakou měl vlastně roli mistr Štěpán na Kostnickém koncilu při odsouzení mistra Jana Husa.

Dr. Matyáš na úvod píše o svolání sněmu a jeho hlavních tématech, která se měla projednávat. K svolání koncilu dal podnět císař Zikmund, který donutil Jana XXIII. k jeho svolání, hlavní témata byla: *1. Jednota církve odstranění trojice*

---

¹³⁸ Tamtéž s. 396.

¹³⁹ Srov. tamtéž, s. 396.

*papežů, 2. Reforma církve v hlavě a údech, 3. Očista učení odsouzením bludů Wiklefových a Husových.*¹⁴⁰

První věc, která byla projednávána na koncilu, byla otázka kolem Jana Husa a kvůli tomu byla odsunuta otázka o unii církve. K řešení této otázky připadlo Čechům, kteří už shromažďovali důkazy proti Husovi už před koncilem, byli vyslýchání svědci, kteří potvrzovali a doplňovali žalobu z roku 1409. Na koncilu byl přítomný biskup z Litomyšle, Jan Železný. V jeho doprovodu byli přítomní páni Pota z Častolovic, Petr Konopiště ze Štemberka, Albrecht z Rabštejna, Rubín z Reisenburka, mistr Štěpán z Palče, Jan z Hradce, dominikán Petr z Uničova, Mařík Rvačka a mnoho jiných. Mezi Husovy odpůrce se dostavili: Michal de Causis, který už vedl Husovu při v Římě, Václav Tiem probošt z Pasova, Albert Warrentrappe, Jindřich Homberk, Pavel Vladimírovič, Dětrich z Münsteru, Petr Stoch z Lipska a jiní.¹⁴¹

Na druhý den, když do Kostnice dorazil Hus, tak Michal de Causis přibil na chrámové dveře *proti vyobcování a zatvrzelému Janu Husovi*. Toto bylo nemilé pro Jana XXIII., protože veděl, že se bude muset zabývat touto otázkou, i když věděl, že Hus je pod ochranou císaře Zikmunda. Štěpán z Palče se hned v tomto přidal k de Causisovi, jako prokurátorovi fideia bylo mu jasné, že se musí nejprve očistit církve od bludného učení Wiklefa a Husa a pak se může probírat reforma církve. A dále se zasazoval o to, aby to bylo pokračování procesu z roku 1410, kde se Hus nedostavil a dále žádal, aby Hus byl uvězněn podle konstituce Klementa V. z vienského concilu. A proto dne 28. listopadu roku 1414 byl uvězněn a vyslýchán jako podezřelý s kacířství.¹⁴²

Paleč poukazoval na Husovo učení, že je nebezpečné a předkládal některé žalobní články, výpovědní svědků z Čech a Husova kázání a rozmluvy kardinálům na koncilu. Hus pak byl odveden do paláce papeže a jeho žalobci projevíli radost, že se Husova pře bude projednávat, že se dokáže jeho vinna a

---

¹⁴⁰ Srov. MATZÁŠ, L., *M. Štěpán z Palče proti Husovi v Kostnici*, In: Časopis katolického duchovenstva, Československá akciová tiskárna. Praha, ročník 1933, č. 1, s. 22. Tento článek je ze série článků, které jsou o životě Mistra Štěpána z Palče. Byly vydávány v ČKD – roč. 1931, číslo 3,4,7,10; roč. 1932, číslo 4,5,6.

¹⁴¹ Srov. tamtéž, s. 23-24.

¹⁴² Srov. tamtéž, s. 24.

z Čechů bude sňato pohana z kacířství. Neboť byli kvůli tomu kacíři ostatní Čechové. Michal z Brodu po znovu uvržení Husa do vězení, předložil papeži články, v nichž vinil Husa z bludů a žádal, aby byla ustanovená komise, která by vyšetřovala Husa a Wiklefa a zároveň by to byl sbor mistrů, kteří by prozkoumávali spisy „De Ecclesia a Quidamon“ od Husa. Na konec byli ustanovené dvě komise, ta užší komise vyšetřovala Husa a první byla ustanovená 1. prosince v záležitosti kacířství. Užší komisy tvořili Jan, patriarcha cařihradský, biskupové Jan Lubuský a Berndard Kastelský. Nejprve komise vyšetřovala Husa z jeho 45 článků o Wilkefovy, díky tomu doufaly, že tak Husa usvědčí z bludu spolu s Wilkefem. Ale nakonec odcházejí s dojmem, že je pravověrný, neboť na 32 článku odpověděl záporně, u deseti článků, řekl, že mohou mít dobrý smysl a u posledních tří ani nepotvrzuje a ani je nepopírá. Z tohoto vyjádření komise byli nemile překvapení a dotčení Husovi přátelé.¹⁴³

Z tohoto výroku byli překvapení všichni, že Hus zapřel Wiklefa, i když učil jeho nauku. Nejvíce byl překvapen Štěpán z Pálče, protože Husa znal dobře v závislosti na Wiklefa a dokonce bojoval proti jeho odsouzení v letech 1403, 1408 a 1412, kdy tohoto roku Páleč prohlásil při kázání o Wiklefovi, že nebylo záludnějšího kacíře nad něho. Po úvodním vyšetřování komise přešla k vyšetřování žalob od svědků. Bylo jich přivedeno více než 15 svědků, mezi nimi byly například: bývalí pražští profesori Münsterberk a Storch, Páleč, doktor Zeiselmeister, Petr z Uničova, Berunec, kanonista Adam a jiní. Vyšetřování se vedlo ze žalob o člancích, které dal Michal z roku 1410. Páleč nazval Husa při výslechu „nejnebezpečnějším kacířem“. Také bylo nařízeno arcibiskupovi pražskému, aby vyslyšel svědky.¹⁴⁴

Mistr Štěpán z Pálče chtěl pořád poukázat na Husovu neupřímnost, tak si nechal z Čech dovést akta na obranu Wiklefa, aby tak dokázal pravdu svých žalob. Hus byl během této doby nemocen, ale když se uzdravil, podal Páleč komisi 42 článků, které vyňal ze spisu „De Ecclesia“ a tak byl proces uveden na novou cestu. Proces byl totiž pokračováním procesu z roku 1410, ale teď už byl

---

¹⁴³ Srov. tamtéž, s. 24-26.

¹⁴⁴ Srov. tamtéž, s. 26-27.

vyšetřován jen ze svých spisů a za jeho nauku. Spisy, které obsahovaly nauku o církvi, Mistr Štěpán velice dobře znal. V „Antihusu“ ji vyvrátil, dalším spisem „Quidamon“ našel 22 bludných článků a ve spisu „De Ecclesia“ celou nauku o církvi popřel. Vybral 34 článků, ostatní jsou jen historické. Těmito články Páleč chodíval v Kostnici k učencům, aby je jim ukázal a spolu je zkoumali.¹⁴⁵

Tyto články Páleč předložil Husovi koncem prosince, nejprve na ně odpověděl ústně. Pak mu, ale Hus dal zapravdu, že některé výroky napsal, rozhlásil a tvrdil, že jsou správné. Ale některé výroky jsou smyšlené, k některým něco přidal, zas onde ubral a jiné výroky, které nejsou v knize, mu falešně připisuje. Odpověď na tyto články byla sepsána 1. ledna v noci.¹⁴⁶

Hus znovu onemocněl a vyšetřování se zase poněkud zdrželo. Koncem února roku 1415 se do Kostnice dostavil Gerson, kancléř pražské univerzity. Na sněmu předložil 20 bludných článků ze spisu „De Ecclesia“. Smysl těchto článků se moc nelišil od článku Mistra Štěpána. Tímto byla potvrzena správnost Pálečových článků. Hus Gersonovy články nazval, že jsou lživé.¹⁴⁷

Začátkem března bylo nové slyšení, které bylo veřejné. Husovy byly předloženy výpovědi svědků jak z Kostnice, tak i z Prahy a k tomu články Mistra Štěpána. K těmto Štěpánovým článkům Hus pak napsal krátké poznámky. Díky útěku Jana XXIII. z Kostnice bylo slyšení přerušeno a císař Zikmund musel zasáhnout, aby koncil nebyl rozpuštěn. A díky tomuto skandálu komise, která vyšetřovala Husa, pozbyla svých pravomocí. Poté byl Hus na žádost Kostnického biskupa převezen z dominikánského vězení na tvrz v Gottliebenu. 6. dubna byl zvolen superior koncilu a komise. Kardinálové D'Ailly a Vilém Kordiánský, biskup Dolský a opat z Citeaux. O pár dní později 17. dubna byly určeni soudci ze čtyř zemí, z Anglie, z Německa, z Itálie a z Francie. Komise převzala materiály od staré komise, ale přesto Husa znovu vyslechly. Viklefova nauka a spisy byly odsouzeny 4. května, Husovo jméno nebylo zmíněno, ale přitom bylo ještě odsouzeno viklefismus, který v Čechách hlásal Hus, i když ho zapřel.¹⁴⁸

---

¹⁴⁵ Srov. tamtéž, s. 27.

¹⁴⁶ Srov. tamtéž, s. 28.

¹⁴⁷ Srov. tamtéž, s. 29.

¹⁴⁸ Srov. tamtéž, s. 29-30.

Další slyšení bylo 5. června, na popud Husových přátel. Čeští pánové vytýkali články, které byly vyňaty, proto znovu byl vyslýchán ze 42 článků. Hus prohlásil, že se podřídí sněmu. Znovu bylo uloženo, aby se prostudovaly Husovy články. Sbor, který zkoumal články spolu z Pálečem, si vedl přísně kriticky, ale přitom blahovolně. Poklady dělali Pálečovy články ze spisu „De Ecclesia“. Komise nakonec z 32 článků nechala jen 11, ale po novém prostudování přidali dalších patnáct, které vynechal Mistr Štěpán, byly také použity Gersonovy články. Komisi byly také dále prostudovány spisy „Contra Palecz a Contra Stanislaum“, z nichž se dohromady vytáhlo 13 článků. Nakonec při veřejném slyšení bylo použito 39 článků a plus k tomu výpovědi svědků.¹⁴⁹

Toto veřejné slyšení se protáhlo na tři dny, protože byla látka příliš obsáhlá. Jednalo se tedy se o trojí slyšení. Hus myslel, že přednese svou řeč ve způsobu scholastickém a bude s doktory o tom diskutovat. Soud se ptal Husa, zda učil nebo neučil těmto článkům, které mu byly dávány za vinu. Při druhém slyšení mu bylo dáváno za vinu, že učil o remanenci. Kardinál D'Ailly na to poukázal, že to jde poznat z jeho učení o realismu. Kvůli tomu, že to Hus nepřiznal při veřejném slyšení se s ním dal do hádky Mistr Štěpán z Pálče. Tuto při musel ukončit až D'Ailly, protože Husa můžeme soudit jen za věci, které mu byly dokázány, a Hus se k nim přiznal.¹⁵⁰

Další téma projednávání bylo vztah Mistra Jana k Wiklefovy. Hus sám tvrdil, že nechtěl anglického mistra odsoudit bez důkazů, že jeho artikule jsou bludné a pohoršlivé. Byla mu také kladena vina za to, že s pražské univerzity byli vyhnáni cizinci, páchání násilí na kněžích v Praze, a že byli vyhnáni i čeští doktoři a to kvůli Husovi. Ale Hus to popřel, že byli vyhnáni kvůli němu, neboť nebyl v Praze.¹⁵¹

Třetí slyšení bylo 8. června. Při tomto slyšení měl nejdůležitější úkol Páleč, jenž znal Husovu nauku. Bylo mu předloženo 39 článků z jeho spisů, i když se bránil, že to tak není, přesto ho kardinál usvědčil, že v souvislosti jsou daleko horší. Takto dal D'Ailli nejlepší zadostiučinění Gersonovi a mistru Štěpánovi.

---

¹⁴⁹ Srov. tamtéž, s. 30.

¹⁵⁰ Srov. tamtéž, s. 31.

¹⁵¹ Srov. tamtéž, s. 31-32.

Prvním takovým důležitým článkem byl z knihy „Contra Palecz“, který byl proti tomu, když papež, biskup nebo prelát je v těžkém hříchu není tím čím je. Hus to podpořil myšlenou s Bible, která se týkala ohledně krále Saula, který byl zavrhnutý Bohem. Ale Páleč mu dokazuje, že Saul byl neustále krále, protože Bůh nechtěl, aby byl zabit Davidem¹⁵² – *non propter sanctitatem vitae, se propter sanctitatem unctionis.*¹⁵³ Když se četl 33. článek o 45. článku z Viklefa. Hus odmítl nauku Angličana. Páleč mu na oplátku dal svědectví, s roku 1412, kde je důkaz o obhajobě devíti článků Wiklefa, proti nimž Páleč se Stanislavem kázali.¹⁵⁴

Hus se neustále osočoval, že nemají pravdu a že články jsou falešné. Proti tomu se postavil Páleč. Jenž prohlásil, dovoláváje se krále a všech přítomných otců i Boha se dovoláváje, že nejedná proti českému mistrovi v zášti.¹⁵⁵ Po tomto se postavil Hus a řekl: *Stojím k soudu Božímu, jenž mne i vás spravedlivě podle zásluh bude soudit*“¹⁵⁶.

Za nedlouho po veřejném slyšení si Hus vyžádal Pálče jako zpovědníka. Při tomto posledním setkání vzpomínali na dobu svého přátelství, navzájem si odпусти. Páleč poté znovu vyzval Husa, aby odvolal, co hlásal, své myšlení. Ale jak jde poznat s dopisu z 23. června, že odvolání bylo pro něj těžké¹⁵⁷, v něm stálo: *Bůh všemohoucí posílí srdce svých věrných, jež vyvolil před ustanovením světa, aby obdrželi nevadnoucí věnec slávy.*¹⁵⁸ Tak si Páleč uchoval ve svém svědomí, že Hus jednal podle své přísahy a že byl doktor teologie, který hájil pravdu a neporušitelnost. Dne 5. července se slzou v oku viděl, jak byl jeho přítel upálen, který dal všanc své přátelství.¹⁵⁹

---

¹⁵² Srov. tamtéž, s. 32.

¹⁵³ Tamtéž, s. 32.

¹⁵⁴ Srov. tamtéž, s. 32-33.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 33.

¹⁵⁶ Tamtéž., s. 33.

¹⁵⁷ Srov. tamtéž, s. 34.

¹⁵⁸ Tamtéž., s. 34.

¹⁵⁹ Srov. tamtéž, s. 34.

4.2. Francie a Husitství – P. Augustin Neumann, O. S. A.

Tato kniha nás prezentuje do dobu mistra Jana Husa, také nám ukazuje vztahy mezi Francií a Českou zemí. Kniha začíná toto srovnání v polovině 14. století a končí v první polovině 15. století. Nás bude zajímat druhá kapitola této knihy, ve které se pojednává o vztahu mezi Francií a mistrem Janem Husem.

Tento vztah nejspíše začal v době, kdy v Čechách bylo francouzské poselství a s ním v čele Honoré Bonnet. Bonnet, když byl u Václava IV. vykládal, jak je to s církví ve Francii, navrhoval reformu církve a odstoupení obou tehdejších papežů, aby se mohl zvolit nový a pak svolat koncil. Hus přijal myšlenku Bonneta ohledně papežů a prohlásil, papež má zachovávat právo božské a přirozené. Když vyhlásí cokoliv, co je samo o sobě mezi sebou v rozporu, tak se tento příkaz nemusí poslouchat. Také je dobré vědět, že Francie dala Čechům prvního katolického obránce Jakuba z Nouvionu, profesora v Sorbonně. Byl to velvyslanec Karla VI., který přišel do čech 1408, aby získal Václava IV. k pomoci sesazení obou papežů.¹⁶⁰

Jakub začal hájit katolickou víru, ale měl mnoho odpůrců. Svou apologii rozdělil do třech částí: 1. vyložil námitky svých protivníků, 2. dokázal oprávněnost církevních statků, 3. vyvrácení námitek svých protivníků. Toto Jakoubkovo počínání je jen epizodou bez vlivu na situaci.¹⁶¹

Postavení církve v Čechách rozhodně nebylo nejlepší. Francie chtěla sjednat náboženský mír. Proto Gerson, Sorbonnský kancléř, píše arcibiskupovi pražskému Konrádovi z Vecht rady, které mu mají pomoci s řešením tohoto problému, a aby „přitlačil“ na Václava IV. ve věci proti bludům. Arcibiskup odpověděl až 2. srpna 1404 na dopis kancléře, ve kterém mu odpovídá, že je schopen bojovat proti zlořádům. Mezitím pařížská univerzita odsoudila články Viklefova a Husa. Gerson toto vyjádření posílá na Pražské arcibiskupství a v něm

---

¹⁶⁰ Srov. Neumann, L., *Francie a Husitství*, In: Časopis katolického duchovenstva, Československá akciová tiskárna. Praha, ročník 1928, č. 7, s. 716. Francie a husitství je kniha, která byla postupně vydávána, jako seriál na pokračování. ČKD – ročník 1928, číslo 7, 8+9; ročník 1929, číslo 1+2,3,5+6,7+8,9+10; ročník 1930, číslo 3+4.

¹⁶¹ Srov. tamtéž, s. 717.

stojí, proč byli lhostejní vůči Husovi, a že je Hus nebezpečný nejen pro církev, ale také pro stát. Tuto myšlenku hájil i Gerson na Kostnickém koncilu.¹⁶²

Proticírkevní hnutí stále více rostlo a nedalo se zmírnit pomocí diskuzí. Katoličtí obránci se proto obrátili na církevní právo a stěžovaly si na Husa u papeže. Tento spor dostal za úkol kardinál Zabarelli.¹⁶³ Toto se stalo v roce 1411, kdy ještě k Zabarellimu byly přiděleni další tři kardinálové Akvilejský, de Brancatiis a de Venificiis.¹⁶⁴ A proto musel Hus odjet do Kostnice, kde byli i dva Francouzové, Jan Gerson a Petr z Ailly. Tito dva byli velcí stoupeni reformy církve, tak nemůžeme říci, zda Hus byl souzen pro horlivost a reformu církve.¹⁶⁵

Spor proti Husovi v Kostnici řídil cambraiský kardinál a Sorbonnský kancléř se ho zúčastnil na postě teologa. 1. ledna 1415 Petr de Ailly si stěžoval u Zikmunda, že mnoho svědků nemohlo svědčit. Za měsíc dorazil do Kostnice Gerson s dvaceti bludnými články, které předložil koncilním otcům z „De Ecclesia“. Husovi se do rukou dostaly tyto články a nazval Gersona „lži kancléř pařížský“. V březnu se dali dohromady články od Gersona a Páleče a od tohoto okamžiku se Hus nachází v přímém vztahu s Francouzi.¹⁶⁶

V červnu byl Hus vyslýchán veřejně koncilem, tento výslech konal Petr z Ailly. Při tomto výslechu se dovolával Hus Boha a svého svědomí. Kardinál cambraiský dal v potaz, že Hus má být souzen z toho, co přiznal a z toho, o čem byl podán důkaz. A aby se dokázala pravda článku, bylo přikázáno, aby se vše ověřilo podle originálu. Proto 8. června srovnávaly články s originály.¹⁶⁷

Koncil se zabýval 39 články a žádal, aby se k nim přiznal. Hus se nepřiznal. Proto jeden anglický biskup žádal, aby se srovnali s knihami, které vlastnoručně napsal Hus. Petr z Ailly při hledání někdy narazil, že originál byl horší než výňatky Gersona a Páleče. A tudíž byl usvědčen vlastními spisy a kardinál ho vyzval, aby se podrobil koncilu.¹⁶⁸

---

¹⁶² Srov. tamtéž, s. 718-719.

¹⁶³ Srov. tamtéž, s. 719.

¹⁶⁴ Srov. KEJŘ, J., *Husův proces.*, s. 72.

¹⁶⁵ Srov. tamtéž, Neumman, L., *Francie a Husitství*, s. 719.

¹⁶⁶ Srov. tamtéž, s. 719-720.

¹⁶⁷ Srov. tamtéž, s. 720.

¹⁶⁸ Srov. tamtéž, s. 720.

Hus prohlásil, že se podrobí, ale pokud bude nová diskuze. Z tohoto vyplivalo nepřímé popření církevní autority. Petr Ailly znovu Husa vyzval k podřízenosti, ale nestalo se tak. A proto kardinál cambraiský se odebral k Husovi s prosbou k podřízenosti, stále se nepodrobil a kvůli tomu byl vydán do světských rukou. Toto je úloha Francie při Husově odsouzení.¹⁶⁹

5. Články zabývající se husovskou problematikou z dogmatického hlediska v ČKD

Pátá kapitola nabídne pohled na teologii mistra Jana Husa, která byla čtenářům předkládána v časopisu, aby si udělali vlastní úsudek o Husově učení. Bude zde zahrnuto, využití nauky tohoto reformátora a nastíněn způsob, který využili ostatní reformátoři, do jaké míry ho následovali a z něho čerpali pro svou vlastní nauku. Jeden z článků bude rozbor nauk Husa a Církve české husitské, která vznikla v roce 1920 a považuje se za pokračovatele mistra Jana.

5.1. Náboženská společnost českomoravská církví Husovou? – Dr. Josef Kubalík

Na začátku dr. Kubalík poukazuje, že bylo napsáno mnoho brožur, které se se svým učením odvolávaly na mistra Jana Husa. Nyní v jeho době vystává onen problém znovu u církve českomoravské.¹⁷⁰ Odvolává se na jeho odkazy: *1. Protož, věrný křesťane, hledej pravdu, slyš pravdu, uč se pravdě, miluj pravdu, prav pravdu, drž se pravdy, braň pravdu až do smrti! 2. také prosím, abyste milovali, dobrých násilím tlačiti nedali a pravdy každému přáli.*¹⁷¹

---

¹⁶⁹ Srov. tamtéž, s. 720-721.

¹⁷⁰ Srov. KUBALÍK, J., *Náboženská společnost českomoravská církví Husovou?*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1941, č. 4, s. 217.

¹⁷¹ KUBALÍK, J., *Náboženská společnost českomoravská církví Husovou?*, s. 217.

Hus jakožto člověk, který byl pravověrný a chtěl jim zůstatí až do své smrti, se dostal pod vliv anglického bludaře Johna Viklefa. Aniž tušil, jak je toto učení odkloněno od učení katolického. Ani před svou smrtí nedospěl k tomuto náhledu. I když se po jeho smrti hlásalo, že byl upálen kvůli tomu, že kázal o nepravostech kněží a mnichů, a že je upálen na potupu českého národa, je jisté, že byl upálen jako bludař za jeho články o církvi.¹⁷²

Jeho počáteční učení o církvi bylo pravověrné ale až do doby, kdy se setkal s učením Viklefa. Pomalu, ale jistě začal popírat církevní autoritu, takže toto se stává podstatným problémem na Kostnickém koncilu. Hus postavil nový princip proti principu katolického a to osobní přesvědčení. Žádal, aby ho sněm usvědčil pomocí Písma svatého a tudíž stavěl Písmo nad církevní autoritu. Dr. Lenz k tomu dodává, že aspoň Písmo uznával, jako zdroj Božího slova a autoritu ve věcech víry neuznával.¹⁷³

I když Husova byla velmi poznamenána velkým západním schizmatem, které vedlo k poklesku autority Kristova náměstka a velké jeho kritiky, říkalo se heslo „in capite et membris“ (v hlavě a v údech). Je jasné, že Hus přijal učení Viklefa ohledně církve. Viditelnou hlavu církve tj. papež, neuznával, jen Krista uznával, jako hlavu církve.¹⁷⁴ A proto se nová náboženská společnost, jež prohlašuje: *českou podobu právě se tvořícího ve světě útvaru svobodného křesťanství, které chce vyslovit křesť. víry způsoby myšlení a vyjadřování dnešního člověka, s prvním českým t. zv. reformátorem celkově shodovala.*¹⁷⁵

Písmo měl Hus jako pramen učení mravů a víry a proto buly papežům nevěřil, jako druhému evangeliu nebo druhému Písmu. Jeho žádost bylo, aby se kázalo stejně, jak je psáno v Písmu, jen ono je zdrojem. Neomezoval se na rozum ale na Boží slovo. Naproti tomu Církev Českomoravská (dále CČM) neznávala jen Písmo ale zkušenost každého člověka, čili neomezenost v rozumu. Písmo není souhrn Božích pravd ale jen svědectví náboženských zkušeností různých proroku a největšího z nich, Ježíše Krista.¹⁷⁶

---

¹⁷² Srov. tamtéž, s. 217.

¹⁷³ Srov. tamtéž, s. 218.

¹⁷⁴ Srov. tamtéž, s. 218.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 218.

¹⁷⁶ Srov. tamtéž, s. 218-219.

Husovo učení o Nejsvětější Trojici je pravověrné. Ve své jakým si populárním katechizmu píše: *Trojice svaté jest Otec, Syn, Duch svatý; tři osoby jeden Bůh. Ač jsou tři osoby, Otec, Syn, duch svatý, avšak jest jediný Bůh.*¹⁷⁷ CČM neuznává Trojjediného Boha, obává se skrytého triteismu. Bůh se jen projevu třikrát a to jako o Bohu Tvůrci, Bohu Zjeviteli a Bohu Posvětiteli.¹⁷⁸

Husovo učení ohledně dědičného hříchu je pravověrné, když to učení CČM ne. Oni učí jen v lidskou náklonost ke zlému. Myslí si, že dědičný hřích je jen báje a pověst.¹⁷⁹

V christologické nauce je Hus pravověrný, že Ježíš Kristus je rovný ve svém božství s Otce a Duchem svatým. A přitom CČM tvrdí o Ježíši, že není Bohem. Je to jen syn Boží ve smyslu mravním, protože se dokázal s Bohem otcem sjednotit svým myšlením a životem.¹⁸⁰

V soteriologii je Hus zajedno s naukou církve. Naproti tomu CČM má Ježíše, jako příklad, který ukázal, jak má člověk vše obětovat i třeba svůj život.¹⁸¹ *Ježíše Krista, že vede lidi ze hříchu k Bohu, nazýváme Vykupitel.*¹⁸²

V církevním učení o Svátostech Hus byl pravověrný. O eucharistii psal ve svém traktátu O nejsvětější svátosti, že je to právě Ježíšovo tělo a jeho Krev, které bylo počato a narodilo se z Ducha svatého a z Panny Marie. Stejně tak učí, když vkládá IV. knihu Sentencí od Lombardského. I dr. Lenz toto potvrzuje. CČM podle učení prvokřesťanů pokládá přítomnost těla a krve Páně jen za podobenství. Z tohoto učení jde poznat, že popírají Kristovo božství. Avšak dr. Farský si ponechal vnější obřady katolické mše a ve svém katechizmu tvrdí, že v tak zvané večeři Páně se jen slaví zpřítomnění Ježíšovy smrti na kříži.¹⁸³

Podíváme-li se na věci liturgické a disciplinární, „kostnický mučedník“ sloužil v latinském jazyce, když to CČM složí češtině. Dále byl Hus zastánce celibátu, i v kněžstvu husitském taky dodržovali mravní čistotu. Na konec můžeme říci, že nová náboženská společnost se diametrálně liší svým učáním od

---

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 219.

¹⁷⁸ Srov. tamtéž, s. 219.

¹⁷⁹ Srov. tamtéž, s. 219.

¹⁸⁰ Srov. tamtéž, s. 220.

¹⁸¹ Srov. tamtéž, s. 220.

¹⁸² Tamtéž, s. 220.

¹⁸³ Srov. tamtéž, s. 220-221.

mistra Jana Husa i jeho duchu. Tato společnost neprávem vytýká církvi, že náš národ přivedla na pokraj nevěry a neskromně se honosí. Ale jak je vidět z dějin Bůh nám žehnal jen tehdy, když jsme byli věrní jeho církvi. To nám dosvědčují naši svatí, kteří za ní zemřeli.¹⁸⁴

5.2. Poměr učení mistra Jana Husa k naukám reformátorů věku šestnáctého. - Dr. Antonín Lenz

Je známo, že mistr Jan Hus až dokonce svého života věřil tomu, že hlásá tu správnou nauku, ale jeho pronásledování bylo spíše z toho, že odkrýval nepravosti kněží a mnichů obyčejnému lidu. Mnoho krát byl svými kolegy upozorňován na to, že to nemá dělat a kdy by to nedělal, nikdo by si ho vlastně nevšiml, že svou naukou se odkloňuje od katolické víry.¹⁸⁵

Uděláme velkou službu, když porovnáme učení mistra Jana Husa s reformátory šestnáctého století. Protože rozdíly mezi katolickým a protestanským učením je podstatný, nejen jednou částí obou nauk. I když je známo, že Hus ve svém učením je nedůkladný a drží se učení Viklefa, je to i nedostatek reformátorů. Ale Luther o sobě tvrdil, že své učení zapisuje do knih je nadaný, z Boží milosti je moudřejší než sofisté a teologové. Když se podíváme na učení Luthera a Husa, nejdeme v některých věcech podobnost, Luther měl českého mistra v úctě a dokonce některé z jeho odsouzených článků na Kostnickém koncilu považoval za velkolepé. Kalvín a Zwingli jsou další reformátoři, kteří čerpají od jiných svých předchůdců a ve své důslednosti předčili Luthera. I když se rozcházejí tito reformátoři, mají společné styky.¹⁸⁶

V porovnání těchto reformátorů s Husem dojdeme k tomuto výsledku:

- 1) Hus, Luteráni a Helveti mají za zdroj zjevení Písmo svaté. Český mistr to potvrdil na mnoha místech, jak veřejně tak i ve svých spisech. Pokud to tak

---

¹⁸⁴ Srov. tamtéž, s. 222-223.

¹⁸⁵ Srov. LENZ, A., *Poměr učení mistra Jana Husa k naukám reformátorů věku šestnáctého*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1870, č. 8, Praha: Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohliček a Sievers, s. 572.

¹⁸⁶ Srov. tamtéž, s. 573-574.

je a mají to za jediný pramen víry, tak popírají tradici. Kvůli tomu říká, že to, co je s tradice a obřady dochovaná je „vynález lidský“.¹⁸⁷

S tímto výrokem českého mistra reformátoři úplně souhlasí, protože to, co je v Písmu, je jediná regule, v kterou se dá věřit, učit, vyznávat v něm jsou všechna dogmata. Reformátoři byly za jedno potud, pokud je jediným vykladačem Písma Duch boží a bez jeho pomoci nikdo Písmu neporozumí. Byly dva různé proudy. První Helveti Luteráni a ti tvrdili, že prostředkem slova Písma je člověk Duchem osvěcován ale i posvěcován. Tak písmu přičítaly takovou sílu, jak katolická církev, svátostem. A druzí Enthusiasté tvrdily, že bezprostředně Duchem osvěcován každý čtenář.¹⁸⁸

Jan Hus je zajedno s protestanty, když tvrdí, že církev vyučující (sbor Petrových apoštolů) je neomylná. Vždy tvrdil, že církev Kristova je neomylná ale ne v tom stejném smyslu, jako katolíci, protože Husův pojem o církvi je jiný než katolický a dále tvrdí, že v církvi nikdy nevyhyne ta pravá víra v jejich údech. Brzy dochází k názoru, že správným vykladačem Písma a je Duc svatý a osvěcuje kazatele, poté následně chce, aby posluchači na základě Písma poznali, zda kazatel mluví správně. Z této úvahy může vyplívat, že byl Hus předchůdcem lutheranismu, helvetismu anebo Laelia a Fausta Socina.¹⁸⁹

2) Reformátoři tvrdili, že Boží slovo je jediným a výlučným zdrojem víry a díky tomu je každý čtenář posvěcován, vyučován a osvěcován a k tomuto nepotřebuje žádnou církev, která by ho učila, protože člověk je sobě samému vyučujícím. Hus k tomuto tvrzení nikdy nedospěl, aby jednotlivec byl neomylným vykladačem Písma. Církev se stává s neviditelné viditelnou přes víru, když člověk čte Písmo a snaží se o spojení s ostatními, toto tvrdí reformátoři. Ale viditelná církev, jako společenství nemá místu u reformátorů, protože skrze křest je posvěcován, je knězem a vůdcem ke své vlastní spáse. Neviditelnou církev velmi uznávali a i Luther tvrdil, že je sborem svatých. Toto dogma o neviditelné církvi stálo v čele nového učení a s tímto učení neuznávali žádné autority jako katolíci, protože to nebylo slučitelné

---

¹⁸⁷ Srov. tamtéž, s. 574.

¹⁸⁸ Srov. tamtéž, s. 574-575.

¹⁸⁹ Srov. tamtéž, s. 576-577.

s evangelickou svobodou, všichni jsou si rovni (*societas aequalis*). Ale později vydali zákon, že ne každý může konat službu v Božím chrámě, jen ten, kdo má povolání, aby se předešlo zmatkům.¹⁹⁰

Mistr Jan Hus nedošel nikdy k takovým důsledkům. Ano uznával, že církev je neviditelný sbor, dále je za jedno s reformátory v tom, že nejvyšší hlavou církve je Ježíš Kristus a ne sv. Petr a jeho nástupci. Ale zase uznává kněze, jáhny, která lutheráni a helvéti neuznávají. Dále Hus učil, že, kdo je ve smrtelném hříchu nemá právo na církevní a světský úřad. Ale Luther naopak učil, že spravedlivému se hřích nepřičítá a ten, kdo opustil víru, že nevěří Bohu, že Kristus nás skrze své zásluhy vysvobodil je v hříchu. Hus je s reformátory souzněn, že není Bohem ustanovené žádné zákonodárné, soudní a výkonné moci, která by posílala k vyučování a posluhování svátostmi. Ale tady Hus se odděluje, říká, že kněží a jáhnové jsou posláni od Boha, aby posluhovali lidu. Hus i chtěl, aby světská moc soudila biskupy, kněze a jáhny, kteří se nebudou řídit Božím Písmem, a dokonce chce, aby také soudili lidi, kteří jsou v těžkém hříchu. Luther a Kalvín se na mravnost moc nedívají, jen víry povyšují. Z této úvahy vzniká zásada pro světskou moc: „*Cuius regio, illius et religio*.“ Z této zásady vyplívá, že je na panovníkovy, jaké bude náboženství v jeho oblasti a tak i získává moc nad církví.¹⁹¹

3) Další bod poměru Husa a reformátorů je stav prvního člověka. Reformátoři tvrdili, že první člověk byl v úplném souladu s Bohem, poznávali Ho, báli se Ho, důvěřovali Mu a milovali Ho. Neměli zemřít a vše, co bylo stvořeno, jim nemělo škodit, Bůh jim to podřídil, to proto, že byli ve stavu Boží milosti. Vše náleželo k jejich přirozenosti. Reformátoři proto zavrhlí učení, že v prvním člověku jsou dvě přirozenosti - obraz Boží přirozený a nadpřirozený. Jen tvrdili, že v prvním člověku je jen přirozený obraz a neporušenost je splynuta s ním. Hus učil, že v prvním člověku jsou dvě přirozenosti. Jedna přirozenost je ve svobodné vůli, paměti a rozumu její nesmrtelné duše a druhá, která je dána ve svátosti a spravedlnosti. Hus učí, že když zhřešil Adam, ztratil

---

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 577-579.

¹⁹¹ Srov. tamtéž, s. 579-580.

nadpřirozený obraz Boží, ale přirozený obraz si zachoval, protože duše zůstala pořád nesmrtelná. Přirozený obraz je jen zohaven, rozum se zatemnil a vůle se naklonila ke zlému. Adam nadpřirozenou podobnost ztratil i pro své potomstvo.¹⁹²

Reformátoři učí, že první člověk ztratil danou přirozenost od Boha a získal obraz ďábla tak náklon ke hříchu. Díky tomu už není v prvním člověku svobodná vůle vůbec vykonávat dobro a rozum, který poznává pravdu. Jen mu zůstala volnost ke konání hříchů. A toto se přeneslo i na jeho potomstvo a díky tomu získali další generace schopnost poznávat pravdu a konat mravní dobro a dána mu druhá přirozenost sílu ke hřešení. Hus se jen patrně liší od reformátorů, ale přec se k nim blíží. Tvrdí, že prvotním hříchem je člověk tak zesláblí, že v sobě nemá moc nehřešit anebo říct modlitbu bez hříchu.¹⁹³

4) Reformátoři v učení o ospravedlnění učí mnoho. Jejich učení vyplývá z toho, že člověk skrze prvotní hřích ztratil Boží obraz v sobě samotnému a získal tak obraz ďábla, dále také ztratil, co nás jakkoliv spojovalo s Bohem. Z nauky o ospravedlnění vyplývá:

- a) *Ospravedlnění se zakládá na v pouhém přičtení spravedlnosti Kristovy a pouze v odpuštění hříchu, nikoliv ale v pozitivním posvěcení.*¹⁹⁴
Kalvín učí, že jsme ospravedlněni jen skrze Boží blahovůli.
- b) Člověk je ospravedlněn Kristem jen vnějškově a ne vnitřně, stále je uvnitř hříšník a nepravost člověka je jen přikrytá.
- c) Ospravedlnění je u všech stejné. Nikdo není ospravedlněn méně nebo více.¹⁹⁵
- d) *Za toutéž příčinou nemůže člověk spravedlnost v ospravedlněných ani růst, ani se zmenšovat čili ubývat.*¹⁹⁶
- e) Kalvín učí, že člověk nikdy nemůže ztratit Boží milost, když jí získá i kdyby vykonal nejhorší hřích. Luther zase učí, že může skrze nedůvěru v Pána ztratit své ospravedlnění.¹⁹⁷

---

¹⁹² Srov. tamtéž, s. 580-582.

¹⁹³ Srov. tamtéž, s. 582-583.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 583.

¹⁹⁵ Srov. tamtéž, s. 584.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 584.

- f) Víra nezpůsobuje ospravedlnění, ale je nástrojem, kterým člověk přijímá Kristovy zásluhy.
- g) Člověk musí mít jistotu ze svého ospravedlnění, aby byl ospravedlněn.¹⁹⁸

Mistr Jan Hus učí, že člověk po prvotním hříchu neztratil úplně obraz Boží v sobě, byl jen zohaven a dokáže poznávat Boží pravdy a skrze vůli konat dobro i když je nedokonalé a nedostatečné. Mistr Hus učí:

- a) Ospravedlnění je odpuštění hříchu, děje se to skutečně a vnitřně.
- b) Pomocí třech vlitých ctností se upravuje lidské bytí, protože v něm přebývá svatí Trojice a je navrácen nadpřirozený obraz Boha v nás
- c) Obdržená milost není ve všech stejná a proto dosáhnuta svatost svatých v nebi také nebude stejná, jen Panna Maria nade všechny vníká.
- d) Milost Boží v nás může vzrůstat, ale dá se také ztratit vykonáním těžkého hříchu.
- e) Víra je ve všech i ve zlých, proto ospravedlnění se neděje jen skrze víru. Czervenka se v tomto ohledu mílí, že Hus učil, že hříšník dojde ospravedlnění skrze víru. U Husa, je víra je sama o sobě nedostatečná k ospravedlnění i když je to kořen a základ spravedlnosti.
- f) Víra není pouhý nástroj k ospravedlnění ale je to lítost, zpověď a vůle, která koná zadostiučinění, dále nikdo nemůže tvrdit v postoji víry, že je ospravedlněn.

Jan Hus se v základu svého učení s reformátory podstatně liší. Ale setkává se s Kalvínem v učení o predestinaci, když tvrdí, že milost posvěcující je pramenem daru synovství Božího i u predestinovaných, kterým se tak této milosti nedostává na základě jejich vlastní naděje. Oproti tomu například Kalvín v této věci říká, že předurčení již účastní milosti Boží. Nicméně v některých otázkách tohoto tematického okruhu se Hus shoduje jak s Lutherem, tak i s Kalvínem. Můžeme uvést otázku dočasného zbavení milosti posvěcující v důsledku smrtelného hříchu i u predestinovaných.¹⁹⁹

¹⁹⁷ Srov. tamtéž, s. 584.

¹⁹⁸ Srov. tamtéž, s. 584.

¹⁹⁹ Srov. tamtéž, s. 584-586.

5) Pokračujme však dále v učení protestantských reformátorů. Luther učil, že k dosažení spásy není zapotřebí žádné lidské snahy, protože návrat ke svatosti se děje jen a pouze skrze víru. Lidská vůle totiž nemá svobodu k tomu, aby si sama mohla volit dobro. Milost Boží v člověku ovšem neodolatelně a nepřemožitelně působí, což má za následek, že lidská vůle stejně jedná a koná tak, jak chce Bůh, tedy volí. Tak též prý koná nezbytně i zlo ponouká-li ji ďábel. Pokud by ovšem Luther chtěl skrze tyto teze být důsledný ve svém učení, musel by přiznat, že Bůh od věčnosti některé předurčil k věčné slávě a ty že pudí neodolatelně ke konání dobra, když to jiné předurčil k věčné záhubě a že ty vede a pudí ke zlému. Toto však Luther neučil, čímž se svými přívrženci zastavil na půl cesty od Kalvínových bludů. Je to právě Kalvín, kdo učí, že Bůh ustanovil u sebe od věčnosti osud každého člověka, že některé určil k věčné spásě a jiné k věčné záhubě. A tedy, že příčina záhuby jedněch je stejná jako příčina spásy jiných. Když se podíváme na příklad Adama v ráji, i ten zhřešil, protože to tak Bůh ustanovil. Adam zhřešit musel a je to pouhá strašlivá despotická libovůle, která rozhoduje o spásě člověka nebo o jeho věčném zatracení. A tady musíme důrazně říci, že učení mistra Jana Husa je v tomto zcela odlišné, protože říká, že nikdo neupadne do věčné záhuby, pokud nezhrěší, tedy pokud se svobodně nepostaví proti Bohu.²⁰⁰

Hus říká na rozdíl od Kalvína, že ti kdo jsou předurčení k věčné záhubě, jsou rovněž voláni Bohem k ospravedlnění. To Kalvín odmítá. Dokonce i Luther zde patří spíše do jednoho názorového tábora s českým reformátorem, protože jeho učení říká, že i předurčení k věčnému zatracení mohou dojít ospravedlňující milosti Boží a účinků s ní spojených.²⁰¹

6) V učení o věčné spásě však sledujeme bizarní názory i Luthera. Víme, že podle něho je člověk spasen pouze skrze víru, nikoliv ale z dobrých skutků a z účinků svátostí (člověk je totiž v tomto učení ve skrze zlý, a tudíž dobra vůbec a tím méně zásluhy schopný). A pokračuje dále, že Desatero Božích přikázání nezavazuje křesťany ani pohany, ale pouze židy. Napomíná dokonce, abychom

---

²⁰⁰ Srov. tamtéž, s. 586-588.

²⁰¹ Srov. tamtéž, s. 588.

se udržovali v ostražitosti vůči zákonodárci Mojžíšovi, kterého považuje za kacíře. Důvodem pro tuto myšlenku je Lutherovo tvrzení, že brána do nebe je úzká, a proto ti, kdo jsou obtíženi obrazně řečeno velkými žoky dobrých skutků, do ní nevejdou, a proto se raději těchto dobrých skutků musí zbavit. S Lutherem souhlasí i Melantchon, Beza a Kalvín. Luther se neostýchal obvinít dokonce svatého Pavla, že prý nevěřil svým slovům o zásluze dobrých skutků (2 Tim 4).²⁰²

Tady nutno říci, že se opět Hus s Lutherem v názorech rozchází. Český reformátor považoval dobré skutky nejen za možné, ale k dosažení života věčného dokonce nezbytně potřebné. Tvrdil, že je Boží vůlí, abychom nehřešili a abychom se řídili Desaterem. Samotná víra je podle něho nedostatečná jak k ospravedlnění, tak i ke spasení. Ne nadarmo Hus hovoří o víře mrtvé a víře láskou oživené. Pro Luthera byla taková slova ohromnou ohavností. Rozhodně by nemohl souhlasit i s Husovým tvrzením, že dobré skutky rozhojňují spravedlnost a svatost na Zemi, což bude mít za následek spravedlivou odplatu v nebi. Je ovšem jasné, že zde hraje zásadní roli Husovo přesvědčení, že člověk neztratil svobodnou vůli. Proto také ne odsuzuje evangelijní rady, které mají člověka vést ke spáse.²⁰³

Z našeho výkladu vysvítá z cela jasně, že v učení o dobrých skutcích český reformátor sice v některých ohledech souzní s jinými reformátory šestnáctého století, ale že se od nich v některých ohledech razantně liší (z toho co ještě nezaznělo také Hus odmítá názor, že všechno, co koná hříšný člověk, je hříchem ne všedním, ale rovnou smrtelným, tudíž že za sebe menší zhřešení takový člověk zaslouží věčný trest).²⁰⁴

7) V učení reformátorů typu Luthera či Kalvína by vlastně svátosti neměli mít žádné místo, a přijmeme-li teorii o ospravedlnění pouze skrze víru. Luther pouze svojí nedůsledností přijal dvě svátosti - křest a biřmování. Jeho přítel Kalvín přidal ještě svátost ordinace, což už je z hlediska důvodů enormně nepochopitelné. Mistr Jan Hus však přijímá svátosti sedm. Co je důležité,

---

²⁰² Srov. tamtéž, s. 588-591.

²⁰³ Srov. tamtéž, s. 591-592.

²⁰⁴ Srov. tamtéž, s. 592.

reformátoři také zavrhují obecně tezi, že svátosti působí sami ze sebe. Když se vrátíme ke dvěma, případně třem svátostem, které evropští reformátoři šestnáctého století přijali, ani zde nejsou v názorové jednotě s mistrem Janem Husem. Tak věřil Luther například, že pokřtěné dítě sice nabývá všech milostí spojených se křtem, ale že hřích je mu jen jaksi přikryt, byť v jeho duši i po křtu nadále trvá. O něco dále zašel Kalvín. Člověk předurčený k ztracení se nestává podle něho nikdy účastným milostí plynoucí ze svátosti, i kdyby ji přijal. Hus naproti tomu vyznává, že z přijetí milosti není vyloučen ani předurčený k ztracení, a proto i on obdrží milost posvěcující na křtu milost synovství podle naděje ovšem ne. Je tedy patrné, že i v učení o působnosti svatého křtu se liší mistr Jan Hus od Luthera a Kalvína. Ještě více se liší od Zwingliho, neboť podle toho nejsou svátosti ničím jiným než pouhými znamením, kterými věřící dává církvi znamení své víry.²⁰⁵

Co se svátosti Eucharistie týče, přiznávají jí reformátoři sice svátostný význam, ale neshodují se ve způsobu, jakým je v ní Kristus přítomný. Luther říká, že se neděje žádná proměna, že chléb zůstává i po proměnění chlebem a víno vínem, jen že se k nezměněným hmotám naváže tělo a krev Páně. Zwingli a Karlstadt a jejich stoupenci, od Luthera zvaní „Sakramentáři“, vyznávají, že v eucharistii se žádná proměna neděje, že jde o pouhou upomínku na Krista, který není v eucharistii přítomný. Kalvín zaujal svým učením jakousi střední pozici mezi Zwinglim a Lutherem, když učil, že v eucharistii není sice přítomný, ale že svátost eucharistie není také pouhou upomínkou na Krista. Jak věřil, v době požívání posvátného chleba a vína proudí k přijímateli z nebe jakási síla s fyzického těla Páně tam jsoucího. Ačkoliv ale Luther věřil, že Kristus je v pravdě a skutečně přítomný na oltáři, popíral, že by byl vázán svojí přítomností ke chlebu a vínu. Kristus podle něho je přítomen pouze v okamžiku, kdy se chléb a víno podává věřícím, nikoliv předtím anebo hned po vyřknutí konsekrační formule.²⁰⁶

---

²⁰⁵ Srov. tamtéž, s. 592-594.

²⁰⁶ Srov. tamtéž, s. 594.

S takovým výkladem by jistě Hus nebyl spokojený, neboť vždycky učil, že Kristus je na oltáři přítomný přepodstatněním, celý s tělem a krví, s duší i božstvím v každé způsobě, ba přímo i v té nejmenší částce každé způsobí. Hus oproti Lutherovi také kladl důraz na to, aby věřící přistupovali ke stolu Páně řádně vyzpovídání a s úmyslem skutečného pokání za své hříchy. To Luther viděl jako nejvíce způsobilého člověka pro přistoupení ke stolu Páně toho, kdo má zrovna hodně co nejtěžších hříchů. A konečně se liší mistr Jan Hus od ostatních reformátorů i v tom, že nepřiznával moc platně posvětit chléb a víno a proměnit je v tělo a krev Páně nikomu jinému, než řádně posvěcenému knězi. Když pomíneme fakt, že Hus uznal za nevyhnutelně potřebné ještě před smrtí přijímání pod obojí, v čemž by se také dala vidět určitá shoda, je jasně vidět, že se mistr Jan Hus v učení o svátosti oltářní podstatně rozchází s Lutherem, Kalvínem a Sakramentáři.²⁰⁷

8) Liší-li se učení reformátorů a učení Jana Husa, co do ospravedlnění člověka, liší se zajisté také v nauce o posledních věcech člověka a o spojení vzájemnosti mezi církví zde a na onom světě. Reformátoři učili, že ačkoliv je člověk i po ospravedlnění vlastně hříšníkem, protože jeho hříchy jsou jen přikryty, přece nabývá odpuštění věčných i časných trestů. Toto odpuštění dává člověku přímo Bůh, člověk pouze vkládá svoji naději. Proto považovali odpustky nejen za zlořád, ale přímo za satanský blud. Hus sice přiznává, že Bůh odpouští a kněz pouze toto odpuštění ohlašuje, pročť moc odpustků nepřísluší církvi, ovšem to je všechno, v čem se v nauce o odpuštění s reformátory shoduje. Je rozhodně odpůrcem reformátorů, když praví, že každý se musí kát za své hříchy, jelikož odpuštěním smrtelného hříchu je sice kajícíkovi odpuštěn věčný trest, ovšem trest časný mu zůstává.

Z té příčiny Hus praví:

- a) Kdo zemře ve smrtelném hříchu, přijde ihned do pekla.
- b) Kdo zemře v milosti Boží, ale nedokončil pokání na světě, přijde i hned po soukromém soudu do očiště.

---

²⁰⁷ Srov. tamtéž, s. 594-595.

- c) Kdo zemře v milosti Boží s tím, že se za své hříchy dostatečně kál, přijde i hned do nebe. V nebi následně nebude čekat stejná odplata na všechny, protože rovněž nebyla ve všech svatých a světicích stejná zásluha ani stejná posvěcující milost, které se jim dostalo.
- d) Kdo zemřel v nemilosti Boží, ale byl zatížen pouze hříchem dědičným (nikoliv ale osobním), nebude sice odloučený od Boží tváře, sestoupí však do místa zvaného „limbus infatium“, kde na něho žádná muka nečekají.²⁰⁸

Jinak učí reformátoři. Jak již bylo řečeno, ospravedlněním jsou přikryty všechny hříchy. Hříšníci jsou odpuštěny na pořád tresty - věčné i časné. Kdo je ospravedlněný, nemá tedy co zadostiučinit nebo pro své hříchy trpět. Právě proto nemohli reformátoři připustit existenci očistce. A protože považovali prvotní hřích za stejný jako osobní hřích, hlásali také, že nepokřtění sestoupí do pekla a budou tam trápení mukami. To způsobilo z jejich strany zavržení veškerých přímluv za mrtvé. Člověk totiž buď zemřel v e stavu ospravedlnění a přišel do nebe, když přímluvy nepotřebuje, nebo umřel neospravedlněný a sestoupil do pekla, odkud není vysvobození. Proto souzněl Luther s valdenskými, kteří rovněž popírali očistec a tvrdili, že je třeba zavrhnout mše, modlitby, mnišské hnutí a další „zlořády“, které vznikly z podvodného učení o očistci. Nutno ale dodat, že i Luther z počátku očistec přijímal, ačkoliv o něm tvrdil, že tam mohou duše získávat zásluhy, nebo hřešit, což zavánělo záměnou očistce za tento svět.

Jinak soudil Hus. Podle něho si duše v očistci již nic zasloužit nemohou. Může jim být ale pomozeno přímluvou svatých v nebi nebo postem, almužnou a jinými dobrými skutky lidí ve světě. Co se přímluvy svatých a světic týče, vyzvedává Hus jakou nejsvětější zvláště Pannu Marii (samořejmě připomínal Kristovo prostřednictví mezi ní a Bohem). Pochopitelně tedy Hus nabádal věřící, aby ctili svaté a také jejich ostatky. S tímto reformátoři opět nesouhlasí. A ani nemohou. Protože učí, že hříchy jsou pouze přikrývány (nikoliv odpouštěny), jsou pro ně svatí svatými pouze podle jména. Jsou to skutkem hříšníci, takže úcta k nim je v tomto učení zcela neopodstatněná. Protože svatosti Krista přísluší úcta

---

²⁰⁸ Srov. tamtéž, s. 595-596.

jako Bohu (a ospravedlnění člověka se děje spravedlností Kristovou), museli by reformátoři zdávat svatým božskou poctu. Proto protestanté nazývají katolíky modláři. Nevidí rozdíl mezi spravedlností Kristovou a naším ospravedlněním. Tento přístup pochopitelně dopadá i na osobu Panny Marie, jejíž svatost je stejná jako svatost kajícího lotra na kříži – člověk si přece nemůže nic zasloužit dobrými skutky a svatost jednoho každého světce je stejná. S tímto je mistr Jan Hus logicky v rozporu (k reformátorům ovšem tíhne opět v otázce úcty k obrazům).²⁰⁹

Sám Luther měl tedy z části pravdu, když deklaroval, že se od Husa názorově odchyľuje. Do jaké míry se ovšem Hus odchyľil od katolické víry, do takové míry si byl zároveň blízky s výše uvedenými reformátory. Můžeme tedy říci, že mezi Husem a reformátory šestnáctého století není jiného rozdílu, než že *mistr Jan na základě reformace státi přičiniv něco málo kamenů – kdež to reformátoři stavbu počatou značně vyvýšili.*²¹⁰ Podíváme-li se tedy poctivě na celou situaci, nemůžeme uzнат Husa za pravověrného katolíka a jeho učení za katolické.²¹¹

5.3. Učení Husovo o předurčení a hříchu smrtelném – profesor Dr. Antonín Lenz

Hus si představoval církev jako sbor vyvolených (předzřízených), kteří jedině a výlučně náleží ke skrytému tělu Páně. Oproti tomu ti, kdo jsou určeni k zavržení (tzv. předzvěděni), i kdyby se nalézali ve stavu milosti, nemohou v pravdě nikdy být údy církve.

Jestliže je tomu takto, jen nutno zodpovědět následující otázky:

1. Zda-li předzvěděni, kteří jsou v lůně církve svaté, ale nejsou jejími údy, zastávají-li úřady biskupské a kněžské, jsou skutečně tím, čím se zdají být, tedy biskupy a kněžími?

---

²⁰⁹ Srov. tamtéž, s. 596- 598.

²¹⁰ Tamtéž, s. 599-600.

²¹¹ Srov. tamtéž, s. 600.

2. Protože reformátor tvrdil, že křesťan pro smrtelný hřích přestává být v církvi, nabízí se další otázka: Zda-li i předzřízení, pokud hřeší, si podržují kněžské a biskupské úřady?
3. Protože smrtelný hřích vytrhává s církevního svazku, můžeme se ptát, zda se takto neruší poměry občanské a majetková práva.
4. Zda-li kněžské úkony takového kněze, který se nalézá ve smrtelném hříchu, jsou před Bohem platné!²¹²

Co se týče prvních dvou otázek, můžeme na základě Husovy nauky o církvi odpovědět, že předzvěděný nemůže zastávat žádný církevní úřad (i kdyby byl spravedlivý podle přítomné milosti), neboť kdo není údem církve, nemůže ani být jejím představitelem. Ovšem Hus také říká, že předzřízený, i kdyby se nacházel ve smrtelném hříchu, není vyloučen z Boží lásky. Rovněž nepřestává být údem skrytého těla Páně.

Nyní se podívejme, jak se reformátor sám vyjadřuje k předloženým otázkám:

1. Hus tvrdí, že podle svatého Pavla Kristus vyvolil jedny za apoštoly, jiné za proroky, za evangelisty, za pastýře a učitele, ale také tvrdí, že tito představitelé církve mají pokračovat v životě napodobujícím apoštoly a aby tedy dokázali i viditelně, že budou opravdu spaseni. Z tohoto plyne nic méně fakt, že nikdo nemůže být nástupcem apoštolů nebo jiným představitelem církve, pokud by nepatřil mezi předzřízené.²¹³

Protože Božský úrdek o předzřízení je skrytý a tajný, není podle Husa laik zavázán věřit, že preláti jsou představiteli svaté církve a jejími údy podle předzřízení, anebo podle dočasné milosti. Nikdo není totiž oprávněný tvrdit, že patří jistě mezi vyvolené. Pokud přece ani neví, zda se nalézá v milosti Boží, jak by mohl vědět, jestli je předzřízený. Hus mimo jiné také říká, že ani volba samotného Krista nemá moc sama od sebe způsobit, aby od Krista zvolený člověk byl skutečně údem církve a jejím představitelem. Vždyť Kristus sám zařadil do apoštolského sboru Jidáše, který byl lidmi za apoštola

---

²¹² Srov. LENZ, A., *Učení Husovo o předzřízení a hříchu smrtelném*. In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1870, č. 5, Praha: Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohliček a Sievers, s. 321

²¹³ Srov. tamtéž, s. 322-323.

skutečně pokládán, ale přece nebyl pravým údem církve, nýbrž byl vlkem v rouše beránčím. I proto Hus tvrdí, že laik není povinen věřit, že jsou preláti skutečnými představiteli svaté církve, leda že by se snad osvědčily dobrými skutky. Protože ale preláti žijí světským způsobem života a oddávají se nepravostem, nemohou o sobě tvrdit, že jsou církevními představiteli.²¹⁴

Hus ale zabředl do rozporu v rámci těchto svých názorů. Na jednu stranu říkal, že papež a kardinálové by měli činit divy a zázraky, aby dokázali, že jsou předzřízení, že jsou nástupci apoštolů. Na druhé straně ale uznává, že Jidáš sice vynikal milostmi danými Kristem, ale přesto nebyl apoštolem. Ani moc činit zázraky není tedy dostatečným důkazem, že daný biskup je skutečně biskupem. Nepomohlo by ani to, kdybychom věděli, že povolal sám Bůh.

Hus dále tvrdí, že věřící nejsou povinni věřit, že preláti jsou představiteli svaté církve, ledaže by vynikali ctnostmi. Ale dejme tomu, že konkrétní prelát vyniká ctnostmi. Existuje přece možnost, že v nich nevytrvá a bude konec zatracen. Máme i zde skutečně věřit, že tento prelát je údem a představitelem církve? Zdá se, že Husovi přívrženci se ocitli hned v několika rozporech. Předzvěděný není skutečným údem církve ani jejím představitelem a přesto mají laikové věřit, že pokud činí dobré skutky, je oním údem a představitelem církve! A naopak předzřízený, který činí zlé skutky, je sice skutečným údem církve, ale laikové nejsou zavázáni věřit, že tímto údem a představitelem skutečně je! Hus dokonce tvrdí, že není potřeba věřit, že papež je hlavou celé církve, protože tou je pouze Ježíš Kristus. Reformátor také nepřipouští, že by papež byl představitelem byť jen části církve (například: církve města Říma), protože takto byla již církev podvedená přinejmenším „Anežkou papežicí“²¹⁵. Není proto článkem víry, že by některý papež byl předzřízeným.²¹⁶

2. Nabízí se ovšem další otázka. Je představitelská funkce předzřízeného tak pevná, že z ní člověka nevymaní ani smrtelný hřích? Reformátor odpovídá:

---

²¹⁴ Srov. tamtéž, s. 323.

²¹⁵ Legenda, kterou Hus považoval za historickou pravdu a na kterou se v latinských i českých spisech často odvolává. (tamtéž, s. 326).

²¹⁶ Srov. tamtéž, s. 325-326.

a) že papež není nástupcem Petrovým ani jeho náměstkem, žije-li hříšně a nemravně. Z toho plyne, že papež je Petrovým náměstkem do té míry, do jaké míry se jej snaží následovat svým životem. Oddá-li se například lakomství a ponoří-li se do hříchu není již Kristovým, ale spíše ďáblovým náměstkem. Hus nevidí žádný rozdíl mezi papežem předzřízeným a předzvěděným. Papež hříšný není tím, čím se zdá být, ale tím, čím je uvnitř, tj. antikristem. A protože ďáblův náměstek nemůže mít moc nad mystickým tělem Páně (tedy nad věřícími), přestává být papež, který se nalézá ve smrtelném hříchu, tím, čím byl dříve. Tento Husův výrok byl důvodem, proč reformátor nepovažoval za nutné mít k výkonu pastýřského úřadu a kázání Božího slova žádnou papežskou či biskupskou autorizaci. Stačila mu přímo autorizace od Boha, jejímž znamením měl být spravedlivý život.²¹⁷

S těchto příčin se ani římská církev nemůže tedy nazývat místem, na němž Kristus založil primát církve. Římský stolec tedy není stolcem apoštolským, protože stolec apoštolský je autorita svatých papežů a biskupů. Podle toho by se každá fara mohla nazývat apoštolským stolcem, jen když farář opravdu žije podle Božího zákona. Kde se ale zákon Boží zanedbává, tam nemůže být apoštolské nástupnictví. Tak se může stát, že papež X je náměstkem Petrovým, protože žil podle vůle Boží, ale jeho nástupce Y jím není, protože žil nemravně a zpustle a nehlásal, co měl; ale zase jeho nástupce Z může být pravý nástupce apoštolů. O tom, že zlý a předzvěděný papež není hlavou církve, ale spíše jako Jidáš zločincem a lotrem, píše Hus například Štěpánu z Palče. Hus volí poměrně silná přirovnání, kdy si dovoluje takového pastýře a hlavu církve označit za úd ďáblův a vetřeleckého antikrista, který do církve nevešel dveřmi, ale lstivě jinudy. Tímto vetřelcem by byl i přes řádnou lidskou či božskou volbu. Stanislavovi ze Znojma, který tvrdil, že církevní úřad není milostí posvěcující člověka ale pouze milodarem,

---

²¹⁷ Srov. tamtéž, s. 326-328.

který uschopňuje k platným výkonům svátostným a církevním, a to i skrze zločinného člověka, Hus rovněž oponuje.²¹⁸

b) Tak jako to platilo u papeže, také kardinálové a preláti, kteří žijí ve smrtelném hříchu a libují si v hříších pýchy, nádhery apod., nejsou kardinály a preláty skutečně, ale jen podle jména (a roli v tom nehraje ani fakt, zda jsou předzvěděni či nikoliv). Opět zde argumentuje paradoxem s Jidášovým vyvoláním od samotného Krista a jeho koncem.²¹⁹

3. Pokud smrtelný hřích a zvláště předzvěděni Boží vyřazuje papeže, biskupa nebo preláta s církevního úřadu, vyvstává tu další otázka: Jak působí smrtelný hřích mezi obyčejnými věřícími, jak říká Hus v *oboru občanském*?²²⁰ Na to Hus odpovídá ve Viklefově duchu.

a) Člověk žijící ve smrtelném hříchu se vymaňuje z Božského práva, které je ale předpokladem pro veškeré právo lidské. Každý hříšník to, co má, vlastní proti právu a spravedlnosti, dokonce je nespravedlivým držitelem své vlastní duše.²²¹

b) Hus dále odpírá hříšníkům právo na majetek a lidskou důstojnost i proto, že cokoliv koná (činně nebo trpně), ve všem smrtelně hřeší. Dovedeno do důsledků to, že hříšník vůbec žije, je také proti všemu právu a spravedlnosti. Pokud se podíváme na příklad vládnoucích elit, není ve světě žádného vladaře, který by žil ve smrtelném hříchu a zároveň by vládl podle práva.²²² Hus tu argumentuje citátem s 1. Korintským 13,3 svatého apoštola Pavla o lidském jednání, ve kterém chybí opravdová láska. Další argumenty hledá Hus i u církevních otců (Jeroným, Jan Zlatoústý nebo Augustin), kde však vnucuje slovům těchto církevních autorit místy poněkud nepatřičné vyznění.

---

²¹⁸ Srov. tamtéž, s. 328-330.

²¹⁹ Srov. tamtéž, s. 331.

²²⁰ Srov. tamtéž, s. 331.

²²¹ Srov. tamtéž, s. 331-332.

²²² Srov. tamtéž, s. 333.

c) Hříšník dále neužívá stvořených věcí ke svému zdokonalování, ale sám jim slouží a otročí v kontrastu k Božskému řádu, v němž se nesluší, aby dobro časné mělo přednost před dobrem věčným. Pokud člověk hřeší, snižuje se pod všechny tvory, takže nad žádnými z nich potom ani nemůže vládnout. Tady lze zmínit citát od svatého Augustina, že říše bez spravedlnosti jsou velkým loupežnictvím. Nutno ale dodat, že Augustin ve své době cílil tímto vyjádřením proti násilným jevům uvnitř Římského impéria, rozhodně ale nepřemítal v duchu pozdně středověkých reformátorů.²²³

d) Člověk, který žije ve smrtelném hříchu, upadá do otroctví, což jsme již zmínili. Z toho důvodu je podle Husa velezrádce svého Boha. A v paralele k tehdejšímu světovému řádu Hus pohotově přirovnává tuto situaci ke zradě pozemského vladaře, kdy zrádce pozbývá práva na majetek i na lidskou důstojnost a s ní související práva. Vzhledem k tomu, že přirozená práva jsou založena na právech Božských, zrada Boha plodí stejné důsledky jako zrada pozemského vládce.²²⁴

e) Téma zrady se promítá i do skutečnosti, že smrtelný hřích je podle Husa vraždou a velezradou, protože hříšník zabíjí sebe samého a odděluje svoji duši od pána – od Boha, který byl jejím životem. Adam proto prý ztratil svým hříchem panství nad přírodou, sám propadl smrti i se svými potomky včetně Krista, který se vydal smrti, jako je to určeno všem lidem. Hříšník tedy nemá právo k majetku, protože řád, podle kterého mu byl Bohem dán majetek, se neshoduje s nynějším pokřiveným řádem ve světě.²²⁵

f) Vše výše uvedené se prý zakládá na Písmu, protože i Saul ztratil pro hřích právo na království, a proto prý Písmo praví, že kraloval pouze dva roky, ač vládl mnoho let, protože spravedlivý byl jen dva roky, tj. pouze byl dva roky ve stavu milosti posvěcující. Z tohoto a též z jiných

---

²²³ Srov. tamtéž, s. 334-335.

²²⁴ Srov. tamtéž, s. 335-336.

²²⁵ Srov. tamtéž, s. 336.

důkazů podle Husa plyne, že král, vladař, majitel atd. pro smrtelný hřích přestává vlastnit své vladařství, království a jiné majetky.

Je sice pravdou, že vydavatel Husových spisů z roku 1558 v Norimberku sice píše, že český reformátor výše uvedené věci netvrdí, ale pouze vysvětluje Viklefova stanoviska k poměru mezi smrtelným hříchem a právem na vládu a vlastnictví majetku. Ovšem poznámka tohoto vydavatele není oprávněná. Hus na jiných místech při vysvětlování Božích přikázání říká: *Každý hříšník smrtedlný zloděj jest před Bohem, neboť přestoupení jednoho tihne po sobě přestoupení jiného přikázání. Jsa v hříše smrtelném béře vše, co béře, proti vůli boží, jenž chce, aby, cokoliv činí člověk, v stavu milosti činil. Bůh jest ten nejvyšší Pán, přikázal-li by tedy, aby se někomu něco vzalo, ten, kterýby vzal, nekrad by.*²²⁶ Proto Hus například vyvozuje, že když Izraelité vyzískali na Egyptanech množství zlatých a stříbrných pohárů, neukradli je, protože měli příkaz od Boha tak učinit. Egypťští pohané ani nebyli oprávněnými vlastníky, protože prý žili ve smrtelném hříchu. A každý kdo je ve smrtelném hříchu, vlastní nespravedlivě všechno, co má. Kdyby se to snad někomu nezdálo být pravdivé, udává Hus, že Bůh dal každému člověku duši, tělo i vše ostatní pod tou podmínkou, aby mu člověk věrně sloužil a zřekl se ďábla. Kdo toto dodržuje, dostane navíc nebeské království. Kdo toto nedodrží, ztratí všechno. Jako příklad s praxe se zde dává paralela s pozemskými vládci, jejichž zrada bývá obvykle trestána ztrátou hrdla a majetku. Hus to nezapomíná zdůraznit, že Bůh jakožto nejvyšší Pán je natolik milostivý, že ještě dává hříšníkovi šanci, se k němu vrátit zpět. Možná, že pro dnešního člověka by mohla být následující Husova slova téměř urážlivě šokující²²⁷: *Z toho máš, že každý, jenž smrtelně hřeší, krádež činí; neb béře cizie bez jeho vôle, jenž jest Pán, béře proti vůli božie pokrm, zdravie, dešť, slunečné světlo, povětříe, jako by byl věrný sluha jeho, a jsa lživý a nevěrný.*²²⁸

---

²²⁶ Tamtéž, s. 337-338.

²²⁷ Srov. tamtéž, 338.

²²⁸ Tamtéž, s. 338.

Můžeme jen těžko věřit, že by Hus dobře vytyčil všechny důsledky, které z této jeho nauky vyplývají. Protože pokud smrtelný hřích zbavuje práva na majetek, je možné zcela volně jeho majetek uchvátit. Tak například by se dělník X v továrně majitele Y, který nashromáždil šťastnými spekulacemi velké majetky, že tento majitel vězí ve smrtelném hříchu. Dělník by se podle Husovy teorie mohl zmocnit hříšnickova majetku a byl by jeho spravedlivým majitelem. Pak by se daly velmi pohodlně a snadno omluvit a ospravedlnit veškeré loupeže, nespravedlnosti a ukrutnosti, které byli například spáchány pod záminkou šíření křesťanské víry na polabských Slovanech. Polabští Slované jakožto pohané neměli pravou víru, a proto v tomto kontextu nebyli ve stavu Boží milosti. Jejich němečtí odpůrci měli pravou víru a zajisté nebyli všichni ve stavu smrtelného hříchu, pročez by tedy měli právo si přivlastňovat jejich majetky. Touto teorií by se dalo ospravedlnit i kruté řádění Španělů na americkém kontinentu. Dokonce by se dalo říci, že by u žádného majetku nebyla jistota, že ho jeho majitel vlastní podle práva a spravedlnosti. Hus přece v souladu s katolickou církví učí, že nikdo o sobě nemůže s jistotou tvrdit, že se nachází ve stavu Boží milosti. Žádný člověk by tedy nemohl za svého života podle své libosti oprávněně užívat svůj majetek, dávat almužny a také jej před smrtí odkázat a rozdělit.²²⁹

Potíže není ovšem pouze s majetkem, ale se samotným výkonem vladařského úřadu. Podle Husovy teorie nemá žádný panovník, který je ve smrtelném hříchu, oprávnění vydávat zákony. Roli vůbec nehraje, zda je hřích zjevný či utajený. Z toho plyne nesmyslný závěr, že vladař by neměl vydávat žádné zákony ani ve stavu, kdy si není vědom žádného smrtelného hříchu. I když ho svědomí netíží, nemůže přece s jistotou vědět, není-li zatracený. Vlastně nesmí své vlády nikdy řádně užívat. Tato nauka by zrušila veškerý právní a sociální řád. Veškerou společnost by uvrhla do nejistoty a nebezpečí. Poddaný, který by vyznával Husovo

---

²²⁹ Srov. tamtéž, 339-340.

učení, by nemohl být jakkoliv motivován či dotlačen k poslušnosti k svému panovníkovi, k odvádění daní a k obraně vladařského zřízení a své vlasti.²³⁰

V nebezpečí by se skrze toto učení ocitly i poměry rodinné – nemohlo by obstát právo otcovské a mateřské. Hříchem přestává veškeré právo být právem. Otec i matka, ačkoliv by nebyli ve smrtelném hříchu, by ani tak nemohli svým synům a dcerám poroučet a jejich děti by nebyli povinné je poslouchat.

Husovo učení rozrušuje i církevní řád. Ztrácí-li se hříchem nárok na přirozená práva a přirozenou lidskou důstojnost, ztrácí se o to více nárok na úřady církevní. Papež, biskup a prelát, kteří žijí v hříchu, nejsou více papežem, biskupem a prelátem. Zůstávají alespoň knězem? Mají jejich kněžské úkony platnost před Bohem? Hus se zde zaštiťuje autoritou svatého Jeronýma, Ambrože, Jana Zlatoústého a Remigia, kteří prý učí, že biskup, který je ve smrtelném hříchu, ztrácí před Bohem své kněžství, ani není tedy více ani biskupem, ani knězem, ani křesťanem. Svoji platnost před Bohem ztrácí i jeho kněžské úkony (např. rozhřešení ve zpovědi nebo udělování svěcení).²³¹ Kvůli učení, že kněz ve smrtelném hříchu nemůže proměňovat tělo a krev Páně a vysluhovat svátosti, byl mistr Jan Hus ostatně obžalován u arcibiskupského soudu již roku 1409. Tato výtky vůči Husovu učení měla své místo i mezi svědectvími, která byla proti českému reformátorovi sbírána před jeho odjezdem do Kostnice. Kněží, kteří přicházeli s takovými svědeckými žalobami, nebyli pouze z Prahy, ale i ze širšího okolí.²³²

4. Ukažme si však nyní podrobnějším rozbořením Husových vyjádření, že sám český reformátor vlastně také nevěřil, že by prelát, biskup a vladař ve smrtelném hříchu ztrácel svůj úřad nebo platnost pro své úkony.

---

²³⁰ Srov. tamtéž, s. 340-341.

²³¹ Srov. tamtéž, s. 341-342.

²³² Srov. tamtéž, s. 342-344.

a) Podle Husa z Písma vyplývá, že kněz, biskup apod. zůstává knězem či biskupem, i když se dopustí smrtelného hříchu, akorát je knězem atd. proti právu a spravedlnosti.

b) V rámci sebeobhajoby proti svědectví Jana Pekla, kazatele u svatého Jiljí Hus prý řekl, že ti, kdo tvrdí, že kněží u svatého Michala, u svatého Mikuláše, u svatého Vojtěcha a u svatého Martina nerozhřešují platně, se dopouštějí bludu.

c) Když nahlédneme do spisu „De sacramento corporis et sanguinis Domini“, vidíme, že podle Husa posvěcuje zlý kněz stejně platně jako dobrý kněz, protože konsekrace se neděje zásluhou přísluhujícího ale slovem Stvořitelovým. K této nauce se prý hlásil ještě před tím, než se stal knězem, a nikdy nic jiného nehlásal, ani po kněžském svěcení. v této souvislosti píše, aby sám Bůh byl milostivý jeho nepřátelům, kteří ho v Římě udali, že toto učení hlásá pokřiveně. On prý jedině učil, že kněz ve stavu smrtelného hříchu posvěcuje nehodně. Vidíme, že si Hus svými tvrzeními odporuje. Není snadná práce rozhodnout, kterého učení se vlastně držel.²³³ Nebo snad šel jakousi střední cestou mezi katolickým učením a protichůdnými názory reformátorů? Potom ale zůstává otázka, co to je konkrétně za cestu. Dala by se nejspíš vysvětlit takto:

1. Papež, biskup, prelát, kněz, jáhen nebo světský pán vystupuje jako zástupce svého úřadu pouze podle jména, nalézá-li se ve smrtelném hříchu nebo je-li dokonce předzvěděný. Nenásleduje přece toho, čímž je náměstkem.²³⁴

2. Papež, biskup, prelát, kněz, jáhen nebo světský vladař či majitel, který ztratil kvůli hříchu právo na svůj úřad, na svoji vládu nebo na svoje majetky, je papežem, biskupem, prelátem, knězem, jáhnem, vladařem nebo majitelem proti vůli Boží, tedy bezprávně a nespravedlivě, nicméně jím je.²³⁵

---

²³³ Srov. tamtéž, s. 345-347.

²³⁴ Srov. tamtéž, s. 348.

²³⁵ Srov. tamtéž, s. 348-349.

3. Papež, biskup, prelát a kněz, jestliže ve stavu smrtelného hříchu vysluhuje svátost eucharistie, proměňuje chléb v tělo Boží na oltáři platně a stejně i platně rozdává i ostatní svátosti, činí tak ale proti vůli Boží bezprávně. Pro svůj hřích není pro takové konání uzpůsobilý a oprávněný. Jde o jakousi nehodnost pro dané konání, která je způsobená takřka Božskou cenzurou, zapříčiněnou zločinem proti Bohu. V církevní sféře má tento stav svoji analogii v cenzuře církevní, která je uvalována na kněze pro zločin nebo vzpouru proti církvi a která má za následek jeho právní způsobilost k výkonu kněžských úkonů (které, pokud byly vykonány, jsou sice platné, ale nedovolené a protiprávní).²³⁶

4. Činí-li papež, biskup, prelát, vladař nebo majitel pokání, navrací se tímto jednáním do milosti Boží a rovněž do svého úřadu, do své důstojnosti a ke svému majetku, protože vykonává podle práva své povolání. Je tedy podle spravedlnosti člověkem na svém místě.²³⁷

Lze tady vidět, že český reformátor byl poněkud mírnější, než se z jeho tezí zpočátku zdálo, přesto z jeho teorií i tak plynou zhoubné následky pro církev i světskou společnost.²³⁸

5.4. Učení mistra Jana Viklefa a mistra Jana Husa – Dr. Antonín Lenz

Hus byl ve své vlasti nazýván viklefistou, protože hájil teze tohoto anglického reformátora, které Pražská univerzita označila za bludné, kacírské a pohoršující. Později si právem zasloužil tuto nálepku, protože hájil Viklefovy spisy, například dílo „De trinitate“ a některé z jeho tvrzení (například to, co se tolik líbilo české šlechtě a co ji vedlo k masové podpoře husitského hnutí: že světský vládce smí zabavit podle své vůle majetek duchovního, který žije ve hříchu). Hus nepopírá, že čerpal od Viklefa, zároveň se ale často opírá i o Písmo

---

²³⁶ Srov. tamtéž, s. 349.

²³⁷ Srov. tamtéž, s. 345.

²³⁸ Srov. tamtéž, s. 351.

a o církevní otce, zvláště o svatého Augustina, Ambrože, Řehoře, Bernarda a jiné. U Viklefova učení navíc podotýká, že jej zařazuje nikoliv proto, že je Viklefovo, nýbrž proto, že je pravdivé.²³⁹

Abychom viděli, do jaké míry Hus následoval Viklefa, srovnajme si učení obou reformátorů a sledujme, jak se od sebe liší ve svých názorech. Za prvé budeme sledovat, jaký je poměr mezi Bohem a světem, za druhé se podíváme na učení o církvi a vykupitelském díle.

1. Viklefův náhled na Boha a jeho poměr k veškerenstvu je takový, že všechno v oboru fyzickém a duchovním podléhá nutnosti. Také Bůh je puzen jednat tak, jak jedná, ne jinak. Nemůže nic zničit, což znamená, svět nemůže utvořit menším anebo větším, nemůže stvořit víc či méně duší. Nemůže zabránit tomu, co se má stát podle určitého řádu světa, podle svobody dané všemu stvoření a z ní vyplývajících důsledků. Někomu by se tedy mohlo zdát, že i ďábla musí poslechnout v tom, co žádá. Lidská vůle je rovněž sevřená určitou neodolatelnou nezbytností – hýbe se tak, jak bylo ustanoveno od věčnosti (viz. obrácení svatého Pavla, které se rovněž neodehrálo přirozenou cestou a podle vůle Pavlovy). Dítě, které je předzvěděné k věčnému zatracení, nesmí umřít dříve, než vykoná smrtelný hřích, tedy než zhřeší proti Duchu svatému, protože bude navěky zavrženo. A kdyby předzvěděné dítě bylo vrženo do ohně, neusmrtí ho tento živel, protože kdyby bylo usmrceno, dostalo by se do nebe, což by šlo proti ustanovení, které Bůh učinil od věčnosti. Všechno se musí stát tak, jak to Bůh ustanovil, ne jinak. Bůh zlé skutky nechce - ty se dějí proto, aby se mohla projevit Jeho spravedlnost a aby bylo zlo ku prospěchu i dobrým lidem. Dobré skutky chce Bůh pochopitelně pro jejich dobrou povahu. Nicméně - co bylo v úradku Božím připraveno, nelze odvolat, nelze změnit.²⁴⁰ Nezbytnost dění se týká i oblasti přírodních jevů a duchové sféry. Jakákoli vlastní samostatná činnost tvorů zde nemá místo. Zde ale Lenz ukazuje, že pro

---

²³⁹ Srov. LENZ, A., *Učení mistra Jana Viklefa a mistra Jana Husi*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1871, č. 3, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohliček a Sievers. Praha, s. 161-162

²⁴⁰ Srov. tamtéž, s. 162-163.

Viklefa byl Bůh v každém tvorů takovým způsobem, že vlastně každý tvor byl Bohem. Z toho podle něho plyne nezbytně panteismus, pod který by se prý podepsal bez rozmýšlení Spinoza a další panteističtí němečtí myslitelé a který by vyhovoval i anglickému darwinismu. Nechce tím ale říci, že by Viklef byl čistý panteista, darwinista či materialista! Důsledky viklefismu sice prý vedou k těmto světonázorům, samotná Viklefova teologie je jim ale vzdálená (viz. řád přirozený a nadpřirozený, duchová a tělesná bytost, Stvořitel všeho – Bůh atd. u Viklefa).²⁴¹ Viklefovo odvolávání se na autoritu svatého biskupa Augustina považuje Lenz za pokřivení pravdy, za zvrácenou lež. Hipponský světec rozhodně nešířil ideu Boží sevřenosti nějakou nezbytnou nutností, naopak vyznával Boží svobodnou všemohoucnost. Hus pak sice v některých těchto tématech sklouzl z pravé nauky katolické církve (např. názorem, že předzvěděný člověk se ani zásahem Boží milosti nemůže vymanit ze satanových spárů), nicméně bludů Viklefových nedosáhl. Člověk u Husa jedná svobodně a není svázán nějakou nutnou nevyhnutelností v oblasti činů, u Viklefa však nikoliv. Hus nevidí zdroj spasení či zavržení člověka pouze v neodvolatelném ustanovení od věčnosti.²⁴²

2. Druhým širokým tématem je Viklefův náhled na církev a vykupitelské dílo. Oba reformátoři se shodují v názoru, že církev je pouze sbor předurčených, kterým nemůže předsedat člověk nepředurčený.²⁴³ Skládá se z duchovních a z laiků, ovšem není nikde psáno, že papež a biskupové mají církev řídit! Církev má být řízena těmi nejpokornějšími věřícími. Papež prý by často měl spíše být řazen naopak mezi demony (a spolu s ním další ďáblovi náhončí, jak pojmenovává Viklef kardinály, arcibiskupy, biskupy, arciděkany atd.)! Ačkoli Hus také nechtěl uznat božský původ papežského primátu a biskupského úřadu, nikdy podle Lenze nemluvil o církevní hierarchii a jejích představitelích takto

---

²⁴¹ Srov. tamtéž, s. 164.

²⁴² Srov. tamtéž, s. 166-167.

²⁴³ Srov. tamtéž, s. 167.

radikálně a příkře. Viklef totiž dokonce tvrdil, že papežská volba pochází od ďábla a že církevní hierarchie je prodloužená ruka pekla.²⁴⁴ Hus dává církevní hierarchii určitou šanci alespoň za předpokladu, že papež či biskup žije podle evangelia a je dobrým a věrným následovníkem Krista. Pak jim jejich pastýřskou roli v církvi přiznává. Nedobře žijící představitele pak nazývá jako hltavé vlky, zloděje, lotry či Antikristy. Jakéhokoli trestu ze strany zle žijícího papeže prý není třeba se bát (ani kletby apod.).²⁴⁵ Hus tedy podle Lenze očividně není jasným následovníkem anglického reformátora.²⁴⁶

Oba reformátoři se shodují i v tom, že kněz nepotřebuje k výkonu kněžských služeb žádné biskupské či papežské svolení. Klatba či složení úřadu pro ně není žádným pádným důvodem, ba naopak, prý kněz musí sloužit ve svém povolání nadále pod hrozbou smrtelného hříchu za případné skončení ve svém povolání.²⁴⁷ Zákonodárná i soudní moc církve pro oba dva reformátory tedy zcela pozbývá platnosti a má být nahrazena v těchto úkonech mocí světskou (králové, knížata atd.). Na základě toho spatřuje Lenz nebezpečí vzniku národních církví, které budou nezávislé na římském biskupovi. Rozdíl mezi Husem a Viklefem shledává teolog pouze ve větší ostrosti a příkrosti výrazů Angličanových.

Lenz spatřuje menší radikálnost u Husa i v tom, že český mistr považuje kněžské úkony, které by vykonal kněz ve smrtelném hříchu, za platné. Pouze takový kněz prý tyto úkony bezprávně uchvacuje. Prý není pravdou, že by Hus považoval za neplatné i samy úkony, jak je tomu u Viklefa (prý kvůli Hospodinově kletbě). Viklef je prý oproti Husovi podobně výstřednější a radikálnější i co se týče následků smrtelného hříchu v oblasti světských práv a světské důstojnosti, tedy v řádu světské vlády. Ačkoli Hus říká, že panovník ve smrtelném hříchu pozbývá nárok na panování, přece je prý dále panovníkem (byť nehodným). Podle Viklefa ale pozbývá i tohoto svého významu. Z kněze se stává dočasně laik, z panovníka dočasně bezprávný člověk, z majitele žebrák. Jde o

---

²⁴⁴ Srov. tamtéž, s. 169.

²⁴⁵ Srov. tamtéž, s. 170.

²⁴⁶ Srov. tamtéž, s. 171.

²⁴⁷ Srov. tamtéž, s. 171.

details, mezi kterými se někdy jen těžce nachází z praktického hlediska rozdíl, nicméně Lenz zřetelně vyvíjí snahu o rozbití pouta mezi Husem a Viklešem. Snaží se dokázat, že český reformátor byl méně radikální a mj. ukazuje i rozpory ve Viklešově učení (například ohledně hříchu u hříšníka, u něhož přece není svobodná vůle, protože tedy nemůže hřích vůbec vykonat).²⁴⁸

Hus se liší od Viklefa podobně i v učení o svátostech. Vikleš tvrdil, že křest není ke spáse potřebný, kdežto Hus vyznával, že křest je zásadní pro otázku spásy. V otázce svátosti biřmování sice oba reformátoři ujeli v otázce osoby, která ji může udělovat, Vikleš však svátost navíc zavrhl celou jako rouhání, které nemá základ v Písmu. Angličan se od českého reformátora zvláště odděluje co do vnímání Eucharistie.²⁴⁹ Nebiblický výmysl (papeže Inocence III.) vidí Vikleš i ve zpovědi – prý stačí opravdová lítost a pokání.²⁵⁰ Lidé, kteří věří v moc odpustků, jsou podle něho blázni. Hus považoval roli kněz ve zpovědi za řádnou a samotnou svátost za Kristem ustanovenou, byť u něho je kněz pouhým ohlašovatelem odpuštění, bez jakékoli svěřené skutečné moci rozvazovat či svazovat.²⁵¹ Co se týče svátosti posledního pomazání, u té nelze prokázat, že by ji jeden či druhý odmítal. Svým způsobem je jimi připouštěna i svátost kněžského svěcení, jak to plyne z jejich chápání mše svaté, problémem by zde ale byly jejich výhrady k církevní hierarchii, které byly výše popsány.²⁵² Problémem pro Viklefa by jistě byla svátost manželství, místo které Vikleš žádal jen určitý slib obou novomanželů, který se však od svátosti (i Husem uznávané) lišil.

U těch, kdo jsou určeni k zavržení, sice oba reformátoři shodně říkají, že nemají podíl na obcování svatých, nicméně pouze Vikleš říká, že ani jejich dobré skutky nemají žádný užitek a nenapomáhají k dobrému.²⁵³ Větší radikalitu sledujeme u Viklefa také v učení o neschopnosti církve vlastnit majetek a v nabádání světských hodnostářů, aby ji o tyto majetky připravili.²⁵⁴ Daleko ostřeji by se Hus jistě musel vymezit vůči prazvláštní Viklešově averzi vůči klášterním

---

²⁴⁸ Srov. tamtéž, s. 172-175.

²⁴⁹ Srov. tamtéž, s. 175-176.

²⁵⁰ Srov. tamtéž, s. 177.

²⁵¹ Srov. tamtéž, s. 178.

²⁵² Srov. tamtéž, s. 179.

²⁵³ Srov. tamtéž, s. 180.

²⁵⁴ Srov. tamtéž, s. 181.

společenstvím – ta prý jsou dílem satanovým a mají být přímo zrušena. Každý, kdo zůstane v řeholi, je podle anglického myslitele zavržen a není pro něho naděje na spásu.²⁵⁵ Stejně tak není třeba ani dokládat, že Hus byl velmi odlišného stanoviska i co se týče školského systému té doby, který Viklef vinil z pohanství.²⁵⁶ Na závěr Lenz dodává, že věci, na které by se Hus a Viklef opětovně zase shodli, by mohla být výlučnost Písma jako zdroje náboženských pravd. Přesto všechno ale jde prý vidět, že navzdory některým podobnostem či shodám, jsou oba reformátoři velmi odlišní. Hus je prý daleko od Viklefova příkrého a démonického smýšlení.²⁵⁷

5.5. Učení Husovo a církev pravoslavná

Článek vznikl jako reakce na tvrzení ruského časopisu „Golos“, že není možné, aby se sjednotili Češi s pravoslavnou ruskou církví, pokud se nechtějí vrátit k učení, které hlásal mistr Jan Hus. Autor reakce, Dr. Antonín Lenz, sice říká, že sjednocení v náboženské oblasti je momentálně žádoucí i vzhledem k národnostní problematice v Evropě,²⁵⁸ protože rozkol v církvi násilně odtrhl nejmohutnější slovanskou větev od západní osvěty a zapříčinil mj. stále trvající polsko-ruskou národnostní rivalitu. Podle Lenze by náboženské sjednocení vedlo i ke snazšímu řešení nastíněné politické problematiky. A právě český národ vidí v jakési jedinečné situaci, kdy by mohl působit v roli oběma národy váženého prostředníka. Nadějný úvod Lenz nicméně stáčí do pozice, kde již cítíme potíž, když říká, že by se ale Rusové museli nejprve navrátit k původní víře východních otců, která byla se západní církví v jednotě. Pak že bude sjednocení teprve možné. A navíc prý Jan Hus svojí naukou byl v nemalém rozkolu s teologií pravoslavné církve.²⁵⁹

Lenz začíná se systematickým přehledem zásadních odlišností mezi východní a západní církví:

---

²⁵⁵ Srov. tamtéž, s. 182.

²⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 183.

²⁵⁷ Srov. tamtéž, s. 184.

²⁵⁸ Srov. LENZ, A., *Učení Husovo a církev pravoslavná*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1869, č. 7, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohliček a Sievers. Praha, s. 511.

²⁵⁹ Srov. tamtéž, s. 512.

- 1) církev pravoslavná zavrhuje primát římského biskupa (papeže)
- 2) učí, že Duch Svatý vychází jen z Otce, ne ze Syna
- 3) neuznává učení o očistci
- 4) tvrdí, že svatí neuzří Boží tvář hned po smrti, ale až později
- 5) považuje za nutné přijímání pod obojí (i pro děti)
- 6) tvrdí, že platně proměněný může být pouze kvašený chléb, z čehož plyne, že západní církev proměňuje neplatně

Kromě těchto několika i teologicky problematických odlišností pak Lenz vyjmenovává několik méně zásadních rozdílů – např. zvyk trojího potopení při křtu, vousy u kněží, možný sňatek před kněžským svěcením apod.²⁶⁰

Poté Lenz obrací svoji pozornost k Husovi, aby ukázal, zda by se jeho učení shodovalo s pravoslavnou církví.

- 1) Nejprve si Lenz všímá vztahu k papežskému primátu. Patriarchové na území Východořímské říše (později Byzance) podle něho těžce nesli, že jako představitelé církve v císařské Konstantinopoli byli i nadále pod dohledem římského biskupa, a tak počínaje koncilem v Chalcedonu roku 451 bojovali za znegování této papežovy výsady.²⁶¹ Pravoslavný katechismus výslovně uvádí, že hlavou církve je pouze Kristus, takže představitelé církve jsou zodpovědní pouze Jemu. Tady je s Husem soulad. Nicméně v jiných záležitostech by se soulad již nedal hledat.²⁶² Rozpor je mezi husovskou neviditelnou církví a pravoslavnou viditelnou církví, kde rozhodně svorník neviditelné hlavy, Krista, k jednotě nepomůže. Pravoslavní také uznávají božský původ církevní hierarchie, tj. rozdíl mezi biskupem, knězem, jáhnem. Zde by se rovněž s Husem nepohodli, protože ten nepřiznával rozdíl mezi biskupem a knězem žádné božské příčiny.²⁶³ Z toho důvodu by Hus měl jistě problém i s nařízením církevní kázně v rámci této hierarchie, kterou pravoslavný katechismus vyhláší. Husovo učení o trojím možném odpuštění hříchů (svémocné od Boha, podsvémocné od

---

²⁶⁰ Srov. tamtéž, s. 512-513.

²⁶¹ Srov. tamtéž, s. 513.

²⁶² Srov. tamtéž, s. 514.

²⁶³ Srov. tamtéž, s. 515.

Krista a služebné, které jaksí zůstává pro kněze skrze udělení svátosti křtu, kázání, dobrou radu apod.)²⁶⁴ - samo poměrně nedůsledné a v některých Husových dílech se popírající – by bylo problémem.²⁶⁵

- 2) Nyní Lenz přechází k problematice Ducha Svatého a jeho původu. Východní církve se od koncilu v Konstantinopoli roku 381 neústupně drží na pozici, že Duch Svatý vychází z Otce, ne tak ze Syna. Lenz ale kontruje tím, že církevní otcové tehdy neřekli výslovně, že by Duch Svatý vycházel pouze z Otce. Vsuvku o vycházení z Otce prý bylo nutné dát do vyznání víry kvůli herezi pneumatomachů, podle nichž Duch vycházel jen ze Syna.²⁶⁶ Pravoslavní tak dnes trvají na mylném učení, které si podkládají např. úryvkem z Janova evangelia 15, 26 nebo tvrzením, že kdyby Duch vycházel z Otce i Syna, vyznávali by již dva bohy, což by rušilo jednotu Trojice, její vnitřní rovnost a důstojnost a dokonce i věčnost Trojice. Lenz přesto nazývá tuto polemiku jako nemístnou a jednotlivé námitky pravoslavných křesťanů se snaží usvědčit z omylu.²⁶⁷ O bludu východních křesťanů prý svědčí mj. učení svatého Basila, velké autority mezi všemi křesťany, které rovněž hovoří o Duchu, který vychází z Otce i Syna.²⁶⁸ Na závěr tohoto tematického bloku pak Lenz skrze Husovu řeč, kterou chtěl pronést na koncilu v Kostnici, dokazuje, že český reformátor v tomto pochybném učení o Trojici rozhodně není s křesťanským Východem zajedno.²⁶⁹
- 3) V učení o očistci Lenz hned na úvod uvádí, že Husa jako odpůrce nauky o očistci mylně a klamně označili němečtí reformátoři. Jako důvod uvádí výňatky z Husových spisů, kde právě existence očistce je základem pro útok na udělování odpustků věřícím.²⁷⁰ Naproti tomu pravoslavní, ačkoli ještě na koncilu ve Florencii roku 1438 očištěc uznávali, jej ze svého učení vyřadili. Pravoslavný katechismus proto říká na základě úryvku z Marka

---

²⁶⁴ Srov. tamtéž, s. 516.

²⁶⁵ Srov. tamtéž, s. 517.

²⁶⁶ Srov. tamtéž, s. 517.

²⁶⁷ Srov. tamtéž, s. 519.

²⁶⁸ Srov. tamtéž, s. 518.

²⁶⁹ Srov. tamtéž, s. 520.

²⁷⁰ Srov. tamtéž, s. 520.

15, 16, že rozeznává jen spasené a zavržené a že jiný stav duší po smrti není.²⁷¹ Očistec je prý lidský výmysl.²⁷²

- 4) Ačkoli ještě na výše uvedeném koncilu roku 1438 pravoslavní rovněž souhlasili s učením, že svatí budou po smrti ihned patřit na Boží tvář, v Lenzově době prý pravoslavní bohoslovci tuto nauku neuznávají (a Lenz vzpomíná i svatého Ireneje nebo papeže Jana XXII., kteří tento blud v určité formě rovněž alespoň určitou dobu hlásali). Hus prý ale o tomto nikde přímo nemluví a není tedy důvod jej podezřívát, že by v tomto ohledu byl s katolickou církví v rozepři.²⁷³
- 5) Je pravda, že se Hus stejně jako pravoslavná církev vyslovuje pro potřebnost přijímání pod obojí, má pro to ale jiné důvody než východní křesťané.²⁷⁴ Katechismus pravoslavných uvádí, že Kristus dal pokyn, aby lidé přijímali tělo i krev, což Lenz odmítá a říká, že Kristus kalich přímo zapovídá obyčejnému lidu. Hus prý není ve shodě s pravoslavím proto, že říká, že v proměněném chlebě je tělo i krev Páně a stejně tak i v proměněném vínu, takže by nemohl sdílet s Východem námitku, že přijímání pod jednou způsobou znamená jen poloviční přijetí Krista.²⁷⁵

Lenz dále zmiňuje několik dalších odchylek mezi Husem a pravoslavím (např. pramen samotného náboženství – u Husa pouze Písmo, nikoli již u pravoslavných), což je prý důsledkem, proč doposud nikdo skrze Husovu osobnost nedovedl odstranit schizma mezi křesťanským Východem a Západem.²⁷⁶

---

²⁷¹ Srov. tamtéž, s. 521.

²⁷² Srov. tamtéž, s. 522.

²⁷³ Srov. tamtéž, s. 522.

²⁷⁴ Srov. tamtéž, s. 522.

²⁷⁵ Srov. tamtéž, s. 523-524.

²⁷⁶ Srov. tamtéž, s. 525.

6. Odras Husovské tematiky v dramatické tvorbě a v tematickém zaměření knižních novinek (obojí na konci 19. století) a přednáškové činnosti konce první poloviny 20. století

Šestá kapitola pojednává o oznámeních, které se týká mistra Jana Husa. Nejprve se seznámíme s příspěvkem Majiji Bana, který informuje o divadelní hře Jan Hus. Poté zmíníme oznámení o nově vydaných knihách s husovskou tematikou a zprávu o proběhlé přednášce o Husovi. Nakonec pojednáme o článku, který rozebírá promluvu promota při povýšení Husa na bakaláře svobodných umění.

6.1. Jan Hus – Matija Ban (1887)

Toto je tragédie, kterou do českého jazyka přeložil ze srbštiny Josef Koubl. Je to divadelní hra o pěti dějstvích. Divadlu, které zakoupilo tuto hru, právě tento kousek chyběl. Vedení divadla však po jejím pořízení nechtělo divadelní kus hrát – důvodem byl malý počet husitů v zemi a strach z podrážděné reakce katolíci většiny. Co se obsahu hry týče, Hus je do nebe vyvyšován a církevní hodnostáři jsou ukazováni v nejhorším světle. Zajímavý je dobový postřeh z tohoto článku, že Husovi přívrženci se někdy stále domnívají, že se Hus nemohl hájit.²⁷⁷

6.2. Oznámení o nově vydaných knihách v ČKD

V sekci literární oznamovatel časopis upozorňuje na trojici i nově vydaných knihách, které se zabývají mistrem Janem Husem a husitstvím, které

---

²⁷⁷ Srov. VONDRUŠKA, K., *Jan Hus – Matija Ban*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1887, č. 7, Praha: Knižecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček a Sievers, s. 447.

vydala Cyrilo-Methodějská tiskárna Praha. Všechny tyto spisy, které byly vydány roku 1890. První kniha je stručného vyložení spisu Františka Palackého a je to už třetí vydání a zbývající dva tituly napsal dr. F. Antonín Lenz:

1. Kdo byli Husité?
2. Pan Dr. Eduard Grégr, liberalismus jeho a horování za poctu Husovu
3. Jan Hus a svoboda²⁷⁸

6.3. Mistr Jan Hus – Doc. dr. Stanislava Jonášová-Hájková (1946)

Toto je oznámení pro čtenáře o přednášce, která byla přednesena ve Svazu katolických mužů ve farnosti Nejsvětější Srdce Páně na Královských Vinohradech a že je možné objednat materiály z této přednášky na daném farním úřadě.²⁷⁹

6.4. Promluva promotora při povýšení Jana Husa na bakaláře svobodných umění.

Tato promluva, která se našla v metropolitní kapitolské knihovně v Praze pod souřadnicemi N. 14 1. 48^b. Promotor při své promluvě si vypůjčil slova Aristotela. V promluvě se snaží vylíčit užitečnost práce, a jaký má dopad zahálka. Dále říká Husovi, pracoval pilně, aby nešetřil zdraví svého těla. Promot při promluvě si udělal i narážku na Husovo jméno, neboť husy jsou užitečné, dávají brk, s kterým se píše a peří, které slouží k měkkému spánku.²⁸⁰

---

²⁷⁸ *O husitské otázce*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1890, č. 4, Arcibiskupská knihtiskárna Rohliček & Sievers. Praha, s. 252.

²⁷⁹ Srov. *Mistr Jan Hus*, JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ S., In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1946, č. 4, Praha: Tiskařské a vydavatelské podniky čs. strany lidové Č. A. T., s. 206.

²⁸⁰ Rov. PODLAHA. A., *Promluva promotora při povýšení Jana Husa za bakaláře svobodných umění*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1918, č. 3+4, Arcibiskupská knihtiskárna Rohliček & Sievers. Praha, s. 196.

Závěr

Tato práce vedla k tomu, aby byl zpracovaný materiál z ČKD, který má posloužit k lepšímu studiu mistra Jana Husa. Tento materiál je velmi obsáhlý, co se týče práce kolem husovského problému. Uvedení tohoto materiálu v diplomové práci má vésti k tomu, aby byl vydán další pramen, který je určený k tomu, aby se podrobil k dalšímu studiu mistra Jana Husa a tak by byl další materiál, který by posloužil k rehabilitaci českého reformátora. Některé materiály jsou velmi dobře zpracovány a některé jsou zase jen počín k tomu, aby se někdo zapříčinil, aby něco vydal o Husovy. Velmi dobré články a knihy má dr. Antonín Lenz, který Husa měl dobře nastudovaného, jak z pohledu historického, tak i z pohledu teologického.

Anotace

Příjmení a jméno: SLANINA, Michal

Instituce: Katedra systematické teologie CMTF v Olomouci

Název diplomové práce: *Mistr Jan Hus v Časopisu katolického duchovenstva v letech 1828–1949*

Vedoucí: prof. Pospíšil Ctirad Václav Th.D.

Počet stran: 95

Počet titulů bibliografie: 43

Klíčová slova:

Jan Hus

husitství

Časopis katolického duchovenstva

Diplomová práce je zpracováním článků, které se týkají husovské problematiky v Časopisu katolického duchovenstva, který vycházel v letech 1828-1949. Nalezené články jsou stručně popsány. Tento materiál má dále posloužit k dalšímu studiu mistra Jana Husa a jeho problematiky.

Summary

This diploma thesis is mainly about processing of articles about Jan Hus' issue from Časopis katolického duchovenstva (Journal of Catholic Clergy) which was published from 1828 to 1949. Located articles are briefly described. This material should help for other studies about Master Jan Hus and his issue.

Bibliografie

Prameny článků a studií v ČKD použité jako prameny

- BOROVÝ, K., „*Před čtyřiceti lety*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1868, č. 2, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 81-95.
- ČIHÁK, J., „*Jubilejní stý ročník Časopisu katolického duchovenstva*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1934, č. 1, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 1-4.
- DOMABYL, G., „*Doba předhusitská a husitská*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1915, č. 3, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 280-281.
- HAVRÁNEK, J., „*Jest pravdou nepochybnou, že umřel Mistr Jan Hus za své přesvědčení a že jest mučedníkem za pravdu?*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1898, č. 9, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 579-581.
- JONÁŠOVÁ-HÁJKOVÁ, S., „*Mistr Jan Hus*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1946, č. 4, Praha: Tiskařské a vydavatelské podniky čs. strany lidové Č. A. T., s. 206.
- KAŠPAR, K., „*Husitství ve světle pravdy*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1905, č. 5, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 476-478.
- KOVÁŘ, F., „*Bludné učení M. Jana Husa odsouzené na sněmu Kostnickém*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1915, č. 1, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 102-103.
- KOVÁŘ, F., „*Husovy snahy v rámci počátku XV. století a v názorech doby naší*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1915, č. 1, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 104.

- KOVÁŘ, F., „*M. Jan z Husince*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1915, č. 1, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 104-106.
- KOVÁŘ, F., „*Byl Hus odsouzen jenom pro 30 článků z jeho spisu?*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1915, č. 2, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 192
- KOVÁŘ, F., „*První lichá oslava na Husova na Velkomeziříčsku*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1915, č. 2, s. 192.
- KUBALÍK, J., „*Náboženská společnost českomoravská církvi Husovou?*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1941, č. 4, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 217-223.
- LENZ, A., „*Hus a Jeroným, mučéníci pro pravdu*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1869, č. 6, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 473-477.
- LENZ, A., „*Učení Husovo a církev pravoslavná*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1869, č. 7, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček a Sievers. Praha, s. 511-525.
- LENZ, A., „*Poměr učení mistra Jana Husa k naukám reformátorů věku šestnáctého*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1870, č. 8, Arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 572-600.
- LENZ, A., „*Učení mistra Jana Viklefa a mistra Jana Husí*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1871, č. 3, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček a Sievers. Praha, s. 161-184.
- LENZ, A., „*Učení mistra Jana Husí*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1875, č. 4, Arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 312-315.
- LENZ, A., „*Hus und Wiclif*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1885, č. 2, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, Tento článek je ze série článků, které byly vydávány v ČKD – ročník 1885, č. 2 (s. 104-110), 3 (s. 189-192), 4 (s. 234-251).

- MATZÁŠ, dr. L., „*M. Štěpán z Palče proti Husovi v Kostnici*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1933, č. 1, Československá akciová tiskárna. Praha, s. 22-35.
- MÜLLER, V., „*Tractatus Mgri Joannis Hus a parte catholica illustrantes*“, In: Časopis katolické duchovenstvo, ročník 1914, č. 10, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, 1868, s. 812-813.
- NOVÁK, F. X., „*Documenta Mag. Joannis Hus*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1869, č. 5, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 391-393.
- NEUMANN, L., „*Francie a Husitství*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1928, č. 7, Československá akciová tiskárna. Praha, s. 715-721.
- NEUMANN, L., „*Učení M. Jana Husi*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1932, č. 6, Arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 394-396.
- PODLAHA, A.: „*Po osmdesáti letech...*“ In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1909, č. 1, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 1-9.
- PODLAHA, A., *Po osmdesáti letech*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1909, č. 3, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 229-232.
- PODLAHA, A., „*Promluva promotora při povýšení Jana Husa za bakaláře svobodných umění*“, In: Časopis katolické duchovenstvo, ročník 1918, č. 3+4, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 196.
- STAŠEK, B., „*Hus a jeho ochranný list*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1913, č. 9, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 720.
- STAŠEK, B., „*Byl Hus odsouzen jenom pro 30 článků z jeho spisu?*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1915, č. 4, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 363-364.

- ŠAFRÁNEK, J., „*Karel Alois Vinařický. Obraz jeho života a práce*“. In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1922, č. 5+6, Arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 175-183.
- VONDRUŠKA, K., „*Jan Hus – Matija Ban*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1887, č. 7, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 447-448.
- ZÍTEK, J., „*Význam a důsledky husitství*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1901, č. 7, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 515-517.
- „*Hus a jeho ovoce*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1926, č. 5+6, Praha: Československá akciová tiskárna, s. 370-371.
- „*Husitství ve světle pravdy*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1924, č. 2, Praha: Československá akciová tiskárna, s. 157.
- „*Sedmero proutkův ze spisu M. Jana Husa... V. K. V.*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1871, č. 1, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 79-80.
- „*Sektářské vědomosti o Husovi*“, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1924, č. 10, Knížecí arcibiskupská knihtiskárna Rohlíček & Sievers. Praha, s. 746-747.
- „*Stoleté jubileum Časopisu katolického duchovenstva 1828-1928*“, In: Časopis katolické duchovenstvo, Československá akciová tiskárna. Praha, ročník 1928, č. 1, Praha: Československá akciová tiskárna, s. 1-2.
- Úvodem do druhého století ČKD*, In: Časopis katolického duchovenstva, ročník 1935, č. 1, Praha: Československá akciová tiskárna, 1935, s. 1.

Jiná použitá literatura

- KEJŘ, J., „*Husův proces*“, Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2000, ISBN 8070213876.
- KOTYK, J., „*Spor o revizi Husova procesu*“, Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2001, 159 s. ISBN 8070214880.
- HANUŠ, J., „*M. Jan Hus a Husitství za Pobělohorské protireformace*“, in: HANUŠ, Jiří, Josef HANUŠ, Josef HOLEČEK, Kamil KROFTA, F ŠALDA a

V ŠTECH. Mistr Jan Hus v životě a památkách českého lidu. Praha: Český Čtenář, 1915.

POSPÍŠIL, C. V., „*Husovská dilemata*“, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, 319 s., ISBN 978-80-7195-816-1.

ŠEBEK, J., „*Ideové a politizující reflexe husovské tradice v 19. století a na počátku 20. století*“, in: BUTTA, Tomáš., Mistr Jan Hus v proměnách času a jeho poselství víry dnešku., Vyd. 1., Praha: Církev československá husitská, 2012, ISBN 978-80-7000-081-6.

VAŠKO, V., „Dům na skále/Církev zkoušená 1“, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, 255 s., ISBN 80-7192-891-7.